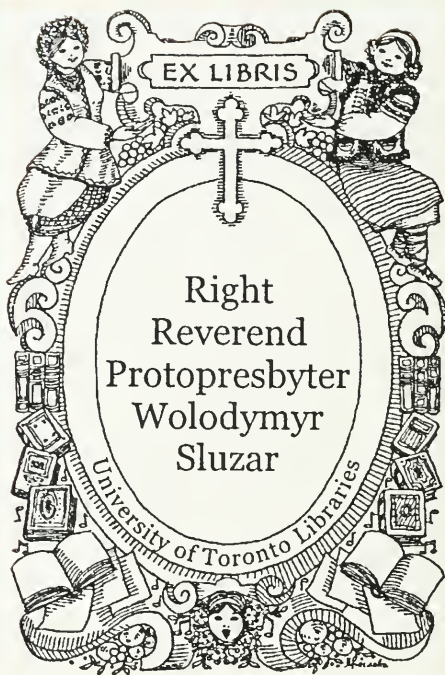

3 1761 06193370 1

Right
Reverend
Protopresbyter
Wolodymyr
Sluzar

University of Toronto Libraries

Alb. Zimmert

Лісаня Івана Франка. V.

ДАВНЄ Й НОВЕ.

Друге побільшене виданє
збірки

МІЙ „ІЗМАРАГД“.

ПОЕЗІЇ

Івана Франка.

У ЛЬВОВІ, 1911.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКО - РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ,
зарєєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові.

З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під варядом К.Беднарського.

Переднє слово.

Видана в р. 1898 накладом студентського товариства „Академічна Громада“ збірка моїх поезій „Мій Измарагд“ розійшла ся вже досить давно, і ще в р. 1909 ухвалила діреція Українсько-руської Видавничої Спілки приступити до нового її видання. Я вважав відповідним зробити се видане не повторенем першого, як було з київським виданем „Зівялого Листя“, що вийшло при кінці минулого року з датою 1911, але справді новою книжкою, що мала би самостійний літературний інтерес супроти першого видання. Сам характер збірки, що наслідував по троха староруську збірку поучень та оповідань відому під назвою „Измарагдъ“, робив можливим розширене її рамок. Я постановив передруквати тут цілий ряд своїх віршів писаних протягом 32 літ, які не ввійшли в давніші мої збірки, а особливо в друге видане „З вершин і низин.“ Розширивши сам зміст збірки із шістьох на девять розділів, я збогатив деякі розділи першого видання досить значним числом нових поезій, особливо розділи „Паренетікон“, „Притчі“ та „Легенди“, а надто зложив один просторий розділ із принагідних віршів писаних протягом 30-літя 1878—

1907 п. з. „Із злости дня“ і подав на закінчене збірку віршів призначених для співу, які по части ввійшли вже в уста широких мас нашого народа і подавали в певних хвилях нашого народнього життя оклики, боеві гасла та провідні думки народніх рухів.

Переважає частина сеї збірки, що являєть ся під новою назвою „Давне й нове“, так само як і збірка „Мій Ізмарагд“ має метою популярізацію багатого скарбу поезії та житевої мудрости, що міститься в нашій старій письменстві доси так мало відомім не лише широким народнім масам, але також, а може навіть і ще в більшій мірі освіченим верствам нашого народа. Власне в сьому напрямі я досить значно новими творами розширив відповідні розділи давньої збірки. Друга характерна прикмета тої давньої збірки, зазначена головню розділами „Поклони“, „По селах“ і „До Бразилії“ виринає в отсій новій збірці ще виразнійше не тільки розширенням розділу „Поклони“, але особливо розділами „Із злости дня“ та „Гимни й пародії.“ Розуміть ся само собою, що ріжнородність змісту тих розділів відповідає хоч по троха ріжнородности тих явищ публичного та особистого життя, що заповняли остатне 30-літє. Не можу нарікати на те, щоби при всій обмежености моїх приватних відносин те жите було вбоге та монотонне. Навпаки, воно дало мені такі вражіння і такі житеві досвіди, особливо в трьох остатніх роках, якими не кождий може виказати ся.

У отсій збірці я навмисне пропустив ряд віршів друкованих у „Друзь“ 1874—6 років; збірку „Баляди і розкази“ видану 1875 р. та віршу „Чигиринський хрест“, друковану

в календарі на 1877 р. п. з. „Днѣстрянка“, деякі польські вірші друковані в „Новім Зеркалі“ та в польських публікаціях і вірші публіковані в „Дзвінку.“ Може коли трапить ся нагода притулити їх до якої нової збірки. Те, що взято до сеї збірки з давнійших публікацій, зазначено докладно при кождім творі.

Львів, дня 30 марта, 1911.

Передмова

до збірки поезій „Мій Ізмарагд.“

Ізмарагдом звав ся в старій Руси збірник статей та притч, по части оригінальних, а по части повибраних із грецьких писань отців церкви, підбраних так, що цілість творила неначе повний курс практично-християнської моралі для людей радше світського, як духовного стану.

Мені давно хотіло ся написати подібну книжку — тою мовою, яка на теперішнє покоління повинна робити вражінє богато дечим подібне до того, яке на старих Русинів робила мова церковна — то значить, мовою поезії. В поетичній формі я бажав подати сучасному руському читачеві ряд оповідань, притч, рефлексій і інших проявів чутя та фантазії, котрих теми черпані з різних жерел, домашніх і чужих, східніх і західніх, та котрі про те вязались би в одну органічну цілість не якоюсь одною тенденцією, не одною догмою релігійною чи естетичною, а тільки спільним діяпазоном морального чутя і темпераменту, через який пройшли, поки вилили ся в ту форму.

Блукаючи по різних стежках всесвітної історії та літератури я з давна збирав по троха або намічував собі для пізнішого вжитку поодинокі камінчики придатні для моєї будови; найдавніші причинки поміщені в отсій книжці, мають уже 15 літ. Та тільки в остатнім часі тяжка слабість, що зробила мене на пару місяців нездібним до іншої праці, дала мені змогу понаписувати найбільшу часть того, що тут надруковано. Значна часть поміщених тут віршів, то правдиві *Schmerzenskinder*. Я писав їх у темній кімнаті, з зажмуреними, болючими очима.

Може сей мій фізичний і духовий стан відбив ся й на фізіономії сеї книжки. В хоробі чоловік потребує, щоб із ним поводили ся мягко, лагідно, та й сам робить ся мягким, лагідним та толерантним. Його обхапує глибоке, ніжне чутє, бажанє любити, дякувати комусь, тулити ся до когось з довірем, як дитина до батька. Не знаю, на скільки ясно відбило ся те чутє в отсій книжці, та знаю, що я бажав зробити її книжкою на скрізь моральною.

Певна річ, моя мораль значно відмінна від тої катехетичної, догматичної моралі, що у нас видаєть ся за одну християнську. Та я певний, що в основі своїй вона далеко більше зближена до моралі всіх тих великих учителів людськості, „ищущих царствія божія и правды єго“, ніж колінопреклонна, поклонобийна та черство-сердна мораль богатьох стовпів церкви, покликаних та непокликаних оборонців релігії. Та я не хочу вдавати ся з ними в спори. Храм моєї Матери-Музи занадто святий, щоб робити з нього підсіне перекупок. А поміщені дальше твори, що виплили з мойого мораль-

ного чуття — правдива поезія мусить бути завсігди моральною, бо жерело обох одно й те саме — нехай говорять самі за себе. Коли вони не зможуть досить ясно виявити того, що в мене було на душі при їх складаню, в таких разі, любий читачу, кинь отсю книжку на бік як недоладну, безталановиту мазанину. Не серце було порожне та черстве при її складаню, а тільки снаги не стало вилити словами те, що було на серці.

Не показую при поодиноких віршах жерел, відки їх узято. Майже нічого тут нема, що можна би вважати перекладом. Обік оригінального є тут чимало й такого, де на чужу основу я накладав свої власні узори. А відки взято сю основу, кого й де „наслідуюно“, се лишаю цікавості тих критиків сього і будущего віку, котрі не будуть мати і вміти що кращого робити, як віднаходити „жерела“, з яких котрий поет черпав своє вітхненє. Гай, гай! Ті жерела сотки, тисячі літ отворені і доступні кожному, і здоровому оку й шукати їх недалеко.

А тобі, любий брате, чи любя сестро, що читати-меш оті рядки „не мудрствуюя лужаво“, бажаю того душевного спокою, того м'якого, ніжнього, щирого настрою, який знаходив я складаючи серед болю і тяжкої гризоти оті прості, часто скорбні, іноді може сухо-навчаючі та моралізаторські вірші. Коли з них упаде в твою душу хоч крапля доброти, лагідности, толеранції не тільки для відмінних поглядів і вірувань, але навіть для людських блудів і похибок і прогріхів, то не даремна буде моя праця.

Жорстокі наші часи! Так багато недовіря, ненависти, антагонізмів намножило ся серед людей, що не довго ждати, а будемо

мати (а властиво вже й маємо!) формальну релігію основану на догмах ненависти та клясової боротьби. Признаю ся, я ніколи не належав до вірних тої релігії, і мав відвагу серед насміхів і наруги її adeptів нести сміло свій стяг старого, щиро-людського соціалізму, опертого на етичнім, широко гуманнім вихованню мас народніх, на поступі й загальнім розповсюдженню освіти, науки, критики і людської та національної свободи, а не на партійнім догматизмі, не на деспотизмі проводирів, не на бюрократичній регламентації всеї людської будущини, не на парламентарнім шахрайстві, що має вести до тої „світлої“ будущини.

Староруський автор не без розмислу назвав свою збірку Ізмарагдом. Він очевидно вірив у те, що кажесть ся про сей камінь у звиснім апокріфічнім сказанію : *„Ізмарагдъ свѣтелъ єсть, яко и лице челоувѣче видѣти въ немъ яко въ зеркалѣ“*. Отсими простими словами висказано й моє найвисше бажанє як письменника й поета : щоб моє слово було *ясне* і щоб у ньому як у зеркалі видніло ся людське, щиро-людське лице.

I.
ЗАМІСЬ ПРОЛЬОГА.

I. Святовечірна казка.

Схилившись о вікно сиджу́ я в час вечірний,
І зір мій мчить в простір глухий, мрачний, безмірний;
І думи в світ летять, в хатки низькі й палати,
Як буде мир Христа рожденного витати.
Бо вечір се святий; палає світло всюди,
І огник радости у кожній тліє груди!

„Ось вісімнацять сот вісімдесять три літа,
Як Той родивсь, що став учитель, світло світа,
Що за слова любви умер на хрестнім дереві,
За правду завіщав усім вінцї терневі!
І справджує ся Твій завіт болющий, Христе!
Чи в світі вирросло любви насїне чисте,
Що сїяв Ти, — чи став щасливіший, красший він,
Не знаю; тільки те остало ся без змін,
Що за кровавий труд запластою єсть голод,
Що волю й до тепер бе самоволї молот,
Що гонять за любов, за правду висмівають,
Що втішніі сумних, голодних ситі лають!“

Оттак у самотї я думав; в тьмі кімнати
Так сумно, важко тут те свято зустрічати
Без слова любого, без друга і без роду;
Я рад був з каменем на шиї скочить в воду.

А в тім нараз — се що заблисло в моїй хатї,
Мов сонїчко зійшло і блиски лле богатї?

Мій зір осліплений схилив ся в низ в тій хвили, —
А в тім почув ся звук так ніжний, чистий, милий,
Що мов роса свята на серце впав зболіле:
„Не вже-ж ко мні любов тобі вже надоїла?“

Я зір підняв — і глянь: в надземній красоті
Стояла женщина — не в сріблі-золоті,
А в простім, хоч зовсім не вбогім, чистім строю,
З лицем осяяним здоровлем і красою,
І з мисли виразом могучим на чолі,
І з оком, що пройма́ глуб серця і цілі
Простори земнії обнять здасть ся в силі.

„Хто ти?“ — промовив я. — „Слова твої так милі,
Знайомий так твій вид і голос серцю близький, —
Та чи любить тебе я не за надто низький?“

„Ні ти, ані ніхто мені по роду рідний,
Коли любить мене не стане сам негідний.
Та нині свято; всі веселі, як хто може, —
То й прикро думать так на самоті, небоже.
О, знаю й я той біль! Недавно сумувала
І я так в самоті, відрадоньки не мала.
Хоч я між сестрами, як бачиш, не послідна
Красою й розумом, — та щож, тому, що бідна.
То й власний рід мене цуравсь, — і много-много
Днів так сиділа я серед плачу гіркого...
Та днесь не ті часи, — сьгодні й я вже маю
Коханую рідню, — і днесь її збираю
На братній пир. Ходи! І тиж рідня мені!“

І понеслись ми враз на крилах херувима,
І став весь руський край у нас перед очима,
Широкий, килимом укритий сніговим,
І небо ясне зоріло ся над ним.

„Отсе рідня моя! Отсе моя держава,
Мої терпіня всі, моя будучність, слава:

Дністер, Дніпро і Дон, Бескиди і Кавказ,
Отсе, сини мої, мій чудний рай — для вас!
Любіть, любіть його! Судьби сповнить ся доля,
І швидко власть чужа пропаде з сего поля!
Не стане тих, що днесь на вас наругу зводять,
І щезне сила їх, мов мгли нічні проходять.“

І повелá мене вона в сільській хати.
„Ходім народови з тим святом шедрувати!“
Де стріне біль, нужду, там і потіху лишить;
Де плач, ридане, жаль — гіркій сльози втішить;
Де чути звук пісень, там в серцях нехолодних
Розбудить жаль, любов до вбогих і голодних.
І за її слідом меншає горе всюди,
Росте надія, сил більшіє в кожній груді.

„Ходім до пастирів народа!“ — знов сказала,
В віконця ясній попівські заглядала.
І наче той звінок вечірньою порою
Так клич її лунав, мов поклик той до бою:
„Ставайте дружно всі і згідно всі і сміло, —
Бо ваших рук важке, святе чекає діло!
Ви сіль сеї землі! Як звітріє вона, —
То чим посолять хліб із нобого зерна?“

І дальше ми в міста летіли між варстати,
Де тісно, вохко, де в день сонця не видати;
І в школи, де то й ум і злуда в парі блудять;
В палати судові, де правду й кривду судять;
В варстати духові, де з слова із живого
Оружіє кують для чесноти й для злого.
І скрізь її слова гулі як крик сумління,
То радість родячи, то муки і терпіня.

І довго, довго так по країю ми літали,
Надії співом ми схід сонця привитали.
Тоді всміхнувши ся вона рекла до мене:
„Чи ще тобі жите таке тяжке й нужденне?“

Чи ще ти будеш так журить ся самотою?
Не бійсь! Коли ти сам, то знай, що я з тобов!
Хоч все покине, я одна тебе не кину, —
Лиш ти люби мене — свою Русь-Україну!

І на чоло моє свій поцілуй надземний
Зложила — й я збудивсь в холодній хаті темній.

Друковано в „Ділі“ з 24 грудня ст. ст. 1883 р.

И.

П О К Л О Н И.

І. Мамо природо!

Мамо природо!
Хитра ти з біса!
Вказуєш серцю безмірні простори,
А жите замикаєш у клітку тісненьку,
В мікроскопійную клітку!
Уяву вабиш вічності фантомом,
А даєш нам на страву моменти,
Самі короткі моменти!
В душах розпалюєш дивні огні і бажання і тугу,
А потім працюєш що сили,
Щоб погасити, здусити, притлумить
Пориви, що ти сама-ж розбудила.
Ллєш на них дійсности воду холодну,
Куєш їх у матерялізму кайдани,
Розчарованєм цупко обпалюєш крила..
Цинічно, мамо, і немилосерно
Кидаєш те, що найвисше, найкрасше,
Чим величать ся-б могла віковічно
Як архитвором —
Свиням під ноги.

І не вже-ж ти не бачиш — здаєть ся,
Мілїонами своїх очий
Могла-б ти побачить що-дещо! —
Скілько горя, зовсім непотрібного горя,
Скілько муки, нічим невтишимої муки
Завдаєш ти цинїзмом отим
Найніжнійшим, найліпшим, найкрасшим

Поміж твоїх дїтїй?
І не вже-ж зрозуміть ти не можеш —
Та сума мізку, що день в день, рік-річно
Витворюєш, повинна би, здасть ся,
Порозуміть що-дещо! —
Що пора би покинуть старії шабљони,
Добрі для всяких амеб, протозоїв,
Ехінодермів та міксоміцетів!
Що вивчена на них твоя
Економія марнотратства
Не згожа для людей, для душ людських,
Як не згожий осел
До гри на фортепяні.

Подумай, мамо! Тут на сій планетї
Скінчив ся вже твій творчий Sturm und Drang:
Той надмір сил і соків і тепла
Вже вичерпавсь і замкнена на віки
Твоя тут творча кар'єра.
Що ти могла найвисшого створити,
Се чоловік. Із сих матеріалів,
Які тут маєш під рукою,
Хоч як не дмись,
Нїчого кращого створить не зможеш.
Тож час би, мамо, як єврей Ягве
(На що вже пан був строгий і скептичний!)
Сказать собі: „Спочину вже тепер!“
Признать: „Отсе я гарне сотворила!“
І заходить ся сему архитвору
Створити рай такий як слїд:
Не дерева, грушки і яблука та фіґи,
А рай в його нутрі,
Гармонію чутя і волї,
Думок і дїл, бажаня і знаня.

Ех, мамо, мамо!
Довгі столїтя,
Тисячолїтя ти водила нас за ніс,

Манила у безмежній пустині
Фантамами безсмертя
І перспективами метафізичних
Радощів піль елізейських.
Ти заставляла нас за ті фантоми
Пролити море крові й сліз ;
За них горіли стоси,
Скрипіли колеса тортур,
Розпалені кліщі живеє рвали мясо,
І мільйони, мільйони серць
Безмежна шарпала роспука.
І шож, в кінці доглупали ся ми,
Що ті фантоми є фантоми,
Не варті мук і крові і стражданя,
Що се лиш твори нашої уяви.
Так кицька в зеркалі безодню бачить, поки
Домацаєть ся, що за ним нема нічого.

Тріумф! Тріумф!
За десять тисяч літ важкої праці
Цивілізації доходимо вкінці
До тої точки, до якої кицька
Доходить за пять хвиль.
І вздрівши, що за зеркалом нема нічого,
Ми льогікою кицьки заключили,
Що й в загалі нема безодні,
Нема нічого, лиш атом, момент
І рух молекулярний.
І ми були готові наплювати
На всі ті мрії, туги і бажаня,
На всі ті безконечні перспективи,
Що ти сама-ж нам, мамо,
Вложила в душу.
Були готові згідно відіпхнути
І потоптать найвисше і найкрасше
З сего, що ти дала нам, мамо,
Те, чим святе, високе і величне
Жите людськеє.

Смієш ся, мамо?

Ти добре знаєш: се не може бути,
Се лиш хвилина боротьби, зневіри.
Яких ти бачила вже міліони.

Ти добре знаєш, що твої ми діти,
Слабі, нікчемні і капризні діти,
І трошка рознервовані над міру;
Та всеж твої і рідні й найлюбійші.

І мусимо тебе любити, мамо!

І хоч цікавим оком піддивились

Твої слабі й негарнії місця,

І здерли маску святости з лица,

Розвіяли рожевий, поетичний

Туман, що ти вкривалась ним так довго,

Пізнали з близька твій варстат,

Пізнали, як господарюєш ти, —

То за старим туманом поетичним

Ми тисячі таких красот відкрили.

Таких чудес і чарів.

Що серце й ум в них тонуть, як у морі.

І — що найвисше: ми

Самих себе відкрили!

Відкрили власну душу,

Заглянули в варстат своїх думок,

Свого чутя, бажання і змаганя.

І там твою пізнали руку, мамо.

Твої закони.

В тих снах пустих, в ілюзіях відвічних

Побачили таку-ж реальну дійсність,

Такі-ж великі явища, як в зорях,

В Нягари реві, в скелях Гімалаяї.

І тут, у власному нутрі

Ми віднайшли все те, що бачилось,

Утратили в зовнішньому околі:

Гармонію і вічність і безмежність

І всі рожеві блиски ідеалу.

Нехай жите — момент і зложене з моментів.
Ми вічність носимо в душі.
Нехай жите — борня жорстока, дика, —
А в сфері духа є лиш ріжнородність.

Ріжні тони, ріжні фарби,
Ріжні сили і змаганя,
Мов тисячострунна арфа,
Та всім струнам стрій один.

Кожний тон і кожний відтїнь,
То момент один, промінчик,
Але в кожному моменті
Сяє вічності огонь.

II. Поет мовить:

В низ котить ся мій віз. Появля квіти,
Лїта на душу накладають пута.
Вже не мені в нові світи летїти!
Війну з житем програв я, любі діти!
Cosa perduta!

З яким же запалом я йшов до бою!
Як рвала ся вперед душа вітхнута!
Горїло серце чистою любовою!..
І щож здобув? Лишив що за собою?
Cosa perduta!

Не дав мороз моїм листкам розвить ся,
Квітки мої побила буря люта!
Не довелось геройським боем бить ся,
Ломать ся звільна мусїв, ржою вкрить ся —
Cosa perduta!

З дрібних шпигань мої повстали рани,
Частками жерла мое серце скрута..
Я й сам не знав, де ті мої тирані?
З дрібних огнив сплелись мої кайдани!
Cosa perduta!

Україно, моя сердечна нене!
Не лай мене, стражденна, незабута,
Що не дало моє жите злиденне
Того, що ждати ти могла від мене!
«Cosa perduta!»

III. Україна мовить:

Мій синку, ти би менш балакав,
Сам над собою менше плакав,
На долю менше нарікав!
На шлях тернистий сам подав ся
І цупко по тернах подрав ся, —
Чогож ти иншого чекав?

Сам знав, що гола я і вбога,
І до мойого ти порога
Прийшов, захтїв служити мені.
Ну, в мене слугам плати скупю,
А нарікать на мене глупо...
Просила я тебе, чи ні?

І що тобі за кривда сталась?
Що підняли на тебе галас:
„Не любить Руси він ні раз!“
Наплюй! Я, синку, ліпше знаю
Всю ту патріотичну зграю
Йї ціну її любовних фраз.

Що проживеш весь вік убого?
Значить, не вкрав ніщо ні в кого,
А чесно працював на хліб.
Тай те подумай ще, будь ласка:
Твойого я найкраща частка
З тобою враз не ляже в гріб.

IV. Рефлексія.

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждять тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найліпшії сини.

Щоб сіячів твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те каміне,
Яким в відплату за плодючеє насіне
Ще при життю обкидувано їх.

V. Єдоглавому.

Ти, брате, любиш Русь
Я ж не люблю, сарака!
Ти, брате, патріот.
А я собі собака.

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала, —
Я ж гавкаю раз в раз,
Аби вона не спала.

Ти, брате, любиш Русь,
Як любиш добре пиво, —
Я ж не люблю, як жнець
Не любить спеки в жниво

Ти, брате, любиш Русь
За те, що гарно вбрана, —
Я ж не люблю, як раб
Не любить свого пана.

Бо твій патріотизм —
Празнична одежина,
А мій, то труд важкий,
Горячка невдержима.

Ти любиш в ній князів,
Гетьманне, пануванне, —
Мене ж болить її
Відвічне стражданне.

Ти любиш Русь, за те
Тобі і честь і шана. —
У мене ж тая Русь
Кровава в серці рана.

Ти, брате, любиш Русь,
Як дім, волн, корови, —
Я ж не люблю її
З надмірної любови.

VI. Як би...

Як би само велике страдане
Могло тебе, Україно, відкупити, —
Булоб твоє велике пануванне,
Нікому б ти не мусіла вступити.

Як би могучість, щасте і свобода
Відмірялись по мірі крові й сліз
Пролитих з серця і з очей народа, —
То хто б з тобою супірництво зніс?

О горе, мамо! Воля, слава, сила
Відмірюють ся мірою борби;
Лиш в кого праця потом скрань зросила,
На верх той вибеть ся із темної юрби.

Та праці тої, мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий твій,
А кілько нас всю силу спрацювало,
Щоб жити, без дяки, в каторзі чужій!

VII. Декадент.

(В. Щуратови).

Я декадент? Се новина для мене!
Ти взяв один з мого життя момент,
І слово темне відшукав та вчене
І Руси сповістив: „Ось декадент!“

Що в моїй пісні біль і жаль і туга,
Се лиш тому, що склалось так життя.
Та є в ній, брате мій, ще нута друга:
Надія, воля, радісне чуття.

Я не люблю безпредметно тужити,
Ні шуму в власних слухати вухах;
Поки живий, я хочу справді жити,
А боротьби життя мені не страх.

Хоч часто я гірке й квасне ковтаю,
Не раз і прів і мерз я і охрип,
Та ще-ж оскомини хронічної не маю,
Катар кишок до мене не прилип.

Який я декадент? Я син народа,
Що в гору йде, хоч був запертий у льох.
Мій поклик: праця, щасте і свобода,
Я хлопський син, прольбг, не епільбг.

Я з пющими за пліт не виливаю,
 З їдцями їм, для бійки маю бук,
 На празнику житя не позіваю,
 Та в бідности не опускаю рук

Не паразіт я, що дуріє з жиру,
 Що в будні тільки й дума про процент,
 А для пісень на „шрррум“ настроїть ліру.
 Який же я до біса декадент?

VIII. Моїй не моїй.

Поклін тобі, моя зівяла квітко,
 Моя розкішна, невідступна мріє,
 Останній сей поклін!
 Хоч у житю стрічав тебе я рідко,
 Та все-ж мені той спогад серце гріє,
 Хоч як болючий він.

Тим, що мене ти к собі не пустила,
 В моїх грудях зглушила і вгасила
 Любовний, дикий шал,
 Тим ти в душі сумній і одинокій
 На вік вписала ясний і високий
 Жіночий ідеал.

І нині хоч нас ділять доли й гори,
 Коли на душу ляжуть злії зморн,
 Тебе шука душа,
 І до твоєї груди припадає,
 У стіп твоїх весь свій тягар скидає,
 І голос твоїй весь плач її втиша.

А як коли у сні тебе побачу,
 То, бачить ся, всю злість і гіркість трачу,
 І викидаю мов гадюк тих звій:
 Весь день мов щось святе в душі лелію,
 Хоч не любов. не віру, не надію,
 А чистий, ясний образ твоїй.

ІХ. С п о м и н.

—

У садочку в холодочку
Гарна мати молода
Возить донечку в візочку,
Возить звільна і гойда.
Мірно наче пташка в клітці
З щєблика на щєблик скаче,
Возить доню в холодочку,
Хоч дитина спить, не плаче.
До візка не заглядають
Материнські очи чулі,
Лиш уста тихенько шепчуть:
Люлі-люлі, люлі-люлі.

Пріє в спеці Львів, неначе
Сіра бестія незвісна;
Шум його гуде, неначе
Колискова дивна пісня.
По садку проходять люди,
Чути дїтський плач і крики..
Ось панок побачив матір,
Жаль обняв його великий.
Глипнула їй вона на нього
І здрігнула мов від кулі,
Над візком схилившись шепче:
Люлі-люлі, люлі-люлі.

У садочку в холодочку
Сїв на лавочці панок,
Здалека глядить на матір
Крізь гущавини вінок.
Се-ж вона, його кохана,
Рай його, жите, краса!
Нині чахне за нелобом,
Наче лямпа та вгаса!
Ти ще тріпаєш ся, серце?
Болї, ще ви не заснули?
Адже-ж все пропало марно!
Люлі-люлі, люлі-люлі!

Х. Неназваній Марії.

Хоч забудеш ти за мене,
Я за тебе не забуду;
Незліченими гадками
Все тобі являть ся буду.

Сизий голуб промайне,
Ти згадаєш моя мила:
„А він так любив мене!
Чом його я не любила?“

Божа пчілка над цвіток
Прилетить, і ти спомянеш
Своє слово: „Цить там, цить,
Бо нічого не дістанеш!“

На стіні павук снує
Претонісінькую сїтку,
І згадаєш ти своє
Нудьгуванне в своїм світку.

Чи комарик забренить
На вікні твоїм весною:
Ти згадаєш: „Так співав
Він сумуючи за мною.“

Чи закракає ворона,
То згадаєть ся тобі:
„Чом же я з ним зірвалась
Ік жисьовій боротьбі?“

Чи камінчик в воду кане,
Ти згадаєш лиш одно:
„Як я в те багно погане
Провалилась аж на дно!“

Не гони тих дум від себе, —
Все одно, не відженеш :
В супроводі їх сумная
Аж до гробу доплинеш.

І як блискавка заблисне,
То в її огні громовім
Ти побачиш нехотя
Образ мій в вінці терновім

Друковано в Літ.-Наук. Вістнику т. XLII, р. 1908, ст. 417.

XI. До Музи.

—

Знов кличеш ти мене, моя богине,
В непроходимі нетри тих часів,
Де правда родить ся і правда гине
І де луна ігровище бісів.

У світ краси й гидоти, в море сине,
В оркани злуд, у тайники лісів.
В вир пристрастий, в огонь, що в вік не стине,
І в заколот небесних поясів.

Нехай і так! Підем, моя ти люба!
Скоштуємо ще раз утіх земних,
І зирнемо в той вир, де всьому згуба.

Ще раз пройдем по сховищах тісних,
Де жаж і жаль і мрії її дійсність груба,
І втомимось і заснемо по них.

Друковано в Літ.-Наук. Віст. 1908, т. XLII, ст. 418.

XII. Честь творцеві твари!

(Уривок).

Коли у прасвітовій темній хмарі
Крутило ся усе в безумному безладі,
І всі живла немов шаленії вихри
Клубились, били ся в безцільній, дикій зваді,
І рвали ся в безмір і гривами трясли
Огненними, лиш спустошіню раді,
Тоді ще не було його.

Коли в тій бурі звіялись атомів міріяди,
І покотили ся в безмірі ясні кулі,
І потяглись хвостами зір плеяди.
І молочні дороги в тих світів намулі,
І усталила ся вага важенна
На етері тонкім, і рух безмежний
Став правильний, до цілости належний,
І цілість стала ясна і блаженна, —
Ще не було його.

Коли земля в горючій мряці кисла
І укладали ся всі сили в повну звязь,
І тьма предвічннн всю ту масу тисла,
І клекотів огонь і в парі грузь неклась,
І колихало ся кипуче море глини
І піврідкі ще маси гір
Немов гігантські хвилі то в безмір
Здіймали ся, то бовтались в долини
Ще не було його

Коли земля устоялась і море
Заперло ся в могутні береги,
Ще лиш Вулькан предвічний в неї боре
Нутро й здвигає гори як стоги,
І лявою руйнує все, що мляве
Наслоїлось у водах, намулах,

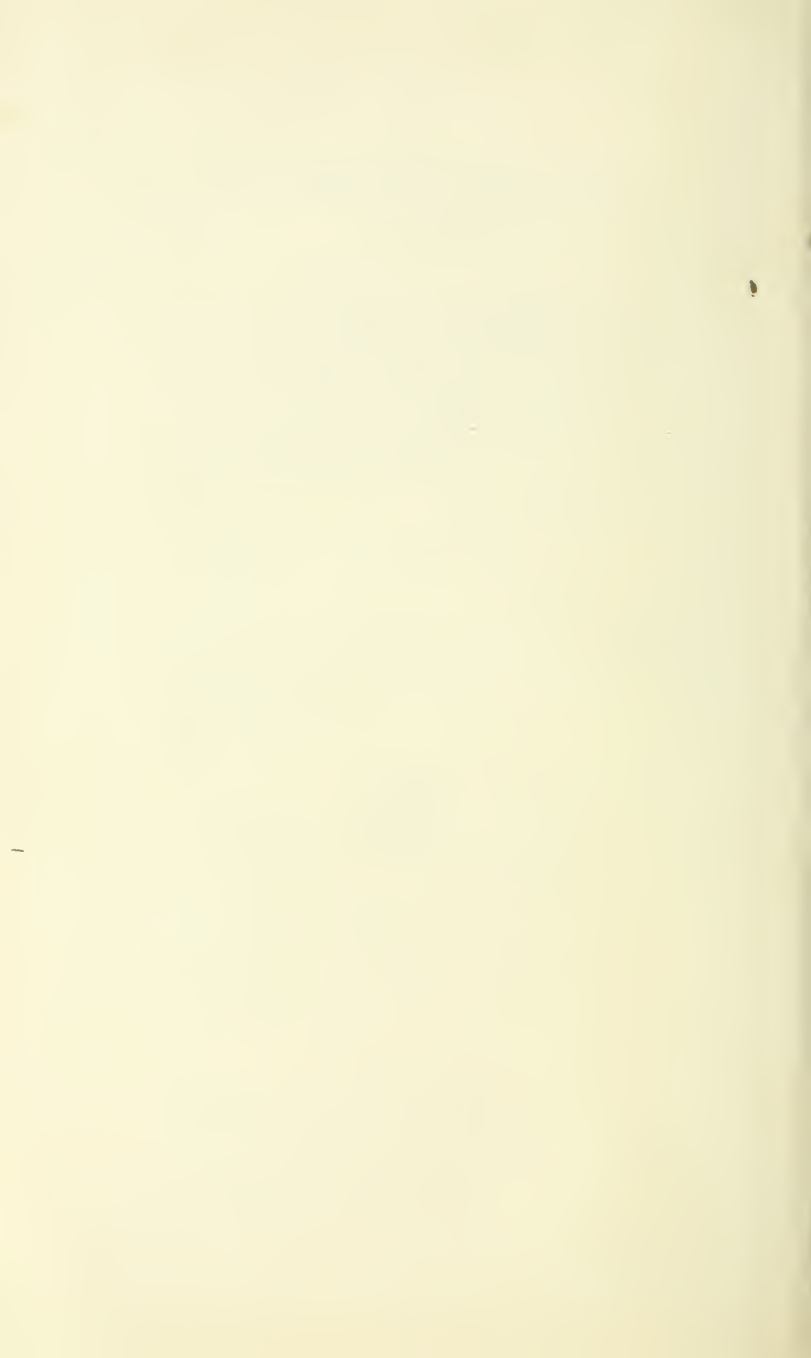
І потряса тверді землі підстави,
І валить те, що сам у гору тяг —
Ще не було його.

Коли відвічні мгли густі протали
І соняшна вказала ся блакить,
Понурі хмари сонцем рожевіти стали
І море тихо й шум лягав спочить,
І в намулах ogrітих щось новеє,
Щось млявее, м'якче, вохке, слизькеє
Ворушить ся, заклъовувать ся стало,
І все росло і більшало й зростало —
Ще не було його.

Ibid., *op.* 418—19.

Три останні вірші написані в Лініку в Хорватії
в марті 1908 р.

III.

ΠΑΡΕΝΕΤΙΚΟΝ.

I.

Коли обід хтось славний зготував,
Наїдки найдобріні та напитки,
Царя самого в гості завізвав,
А соли не додав до страв, —
Які-ж із них пожитки?

Оттак і той, що наложив печать
На серце: сам, без дружньої розмови
Жиє для себе — хоч би був не знать
Як чесний, не приблизить ся на пядь
До Бога без любови.

Вся чеснота, весь труд його марний,
Молитва, піст і жертви всі й тривога, —
Все те мов пил розвіє суд страшний!
Одна любов з них зробить скарб цінний
Перед престолом Бога.

II

Не слід усякого любити без розбору.
Як добрі щепи садівник плекає?
Так, що всі зайві парості втинає,
Щоб добрі соки йшли все в гору, в гору.

Господь сказав: „Яка тобі заслуга,
Коли кохаєш свого брата, друга?
А ви любіте своїх ворогів!“
Подумай добре, що Господь велів!

Не мовив: „Моїх ворогів любіте!“
Отсе, брати, ви добре розумійте,
Що ворог божий, ворог правди й волі
Не варт любови вашої ніколи.

III.

Не такого посту хоче Бог від нас,
Щоб сушив ти тіло й дух приспав ураз.

Бо який пожиток тілом голод знати,
А без добрих вчинків духом умирати?

І який пожиток від їди здержать ся,
А на блуд і здирство пильно поспішать ся?

І який пожиток, щоб лица не мити,
А в холодну пору голого не вкрити?

І яка заслуга, що в нас тіло сохне,
А у нас голодний під порогом дохне?

Чи то дуже чесно всю ніч в темній хаті
Горячо молить ся, к Богу припадати,

Поки там під тинном з голоду та стужі
Умирають бідні, зойкають недужі?

IV.

Як у хвилі сумніву та муки
Вчитель мудрий не найдесь тобі,
То приймай потіху і науки
З простих уст загублених в юрбі.

Як на місто військо йде вороже,
А його вздрить в полі простий люд,
То біжить до міста як лиш може
І кричить: „Тікайте! Ворог тут!“ —

Чи ж тоді всі мудрі, всі багаті
Не послухають тих простаків?
Чи на крик їх не почнуть тікати,
Крити ся за мур, за частокіл?

А як хтось би згорда став казати .
„Що там знає та невчена мразь?
Відки має право так кричати?
Чи на те їх слав у поле князь?“

І гордуючи простацьким криком
Сам лишив ся б в гордощах марних
І попав ся б ворогам у руки, —
Чи не був би се дурний з дурних?

V. Богач.

—

1.

Свічку поставив ти в церкві перед образами, богачу!
Добре зробив ти: ось бач, ярко та свічка горить.

Глянь, ось убогий до церкви прийшов, що його ти
[покривдив —
Сплакав і важко зітхнув — свічка погасла твоя!

2.

Вбогому даток ти дав, о богачу: се добре зробив ти!
Глянь, онде слуги твої, твоїх волів пасучи

Потратували всю ниву убогого твого сусіда,
Що через кривди твої мусить по жебрах іти!

Глупий! Ти Бога здурити гадаєш сим датком мі-
[зерним, —
Кривда-ж твоя наче грім супроти тебе гримить!

3.

Не мав богач що ліпшого робити,
Приобіцяв цареві дань платити.

Коли богатство в богача пропало,
Цареві все віддай, і того мало.

Обіцянка пожерла всю мамону,
В ярмо запрягши ся тягни до кону

VI.

Серцем молив ся Мойсей і скорботою духа цілого ;
І говорив йому Бог : „Що так до мене кричиш ?

„Хоч ти заціпив уста так, що й слова вони не го-
[ворять,
„Але я чую аж тут, як твоє серце кричить.“

VII.

Гнів, се огонь. Чим більше дров кладеш,
Тим ярче подумя лютує ясне ;
А перестань докидувати дров,
Як стії загасне.

Як моряки в час бурі все з судна
У море мечуть, щоб судно влекшити,
А стихне буря, жаль їм стане страт,
Почнуть тужити, —

Так і гнівний у лютому розпалі
Не тямить, що здорове, що боляче ;
А гнів мине, — згадавши, що накоїв,
За пізно плаче.

VIII.

Немає друга по над мудрість,
Ні ворога над глупоту,
Так як нема любови в світі
Над матірню любов святу.

Не ділиш мудрости з братами,
Її злодії не вкрадуть,
Її не згубиш по дорозі,
Вона свобідна серед пут.

Вона магнет посеред моря,
Найкрасший скарб, безцінний дар,
Огнище тепле в студїнь горя,
Холодна тїнь у страстній сквар.

Без неї все жите пустиня
Так як пустий без друга шлях,
І як твій дім пустий без сина,
І як пустий дурного страх.

IX.

Себе самого на перед
Застав робить, що слїдує,
А лиш потому інших вчи, —
Тодї з дороги не схибиш.

Ти сам себе таким зроби,
Щоб інших ти навчати міг;
Сам над собою запануй,
То запануєш над людьми.

Хто сам себе оманував,
Найтяжшу річ він доконав;
Хто сам себе оберіга,
Той безпечнійший від усіх.

Не кидай власної мети,
Щоб за чужою десь іти,
А власну ясно ціль пізнай.
До неї просто поспішай.

X.

Хоч хто і сто літ проживе
Безчесно, непоздержливо, —
Волів би день один прожить
У чесноті, в думках святих.

Хоч хто і сто літ проживе
Без розуму блукаючи, —
Волів би день один прожить
У розумі, в думках святих.

Хоч хто і сто літ проживе
Ліниво, без енергії, —
Волів би день один прожить
У праці, в чеснім змаганю.

Хоч хто і сто літ проживе
Про почин і кінець не дба —
Волів би день один прожить
І тямить почин і кінець.

Хоч хто і сто літ проживе
Премудрости не знаючи,
Волів би день один прожить
Пізнавши праведний закон.

XI.

Хоч від хліба здержусь,
А лютую, сержусь,
То яка-ж моя віра?
Чим я ліпший від звіра?

Звір же хліба не їсть,
А жре мясо, рве кість, —
Я-ж про вдачу лукаву
Братню рву добру славу.

Хто вином не впиваєсь,
Ні мясив наїдаєсь,
Але сам повен злоби —
Чим він ліпший худоби?

Бо худоба дурна
Не коштує вина,
Ні мясив не вживає,
Та заслуги не має.

XII.

Як сережки золотії
В ніздрях бурої свинї,
Так краса не йде в пожиток
Зле вихованій жонї.

Як перлина дорога
У оправі золотій,
Так душа жіноча щира
Сяє в зверхній красоті.

XIII.

„Поворож мені, Циганко, чорноока Цоро,
Чи діжду я днів щасливих, дороблю ся скоро?“

А Циганка із долонї узяла читати:
„Будеш, каже, чоловіче сім літ бідувати.“

„Сім літ? Ну, се ще стерпів би. Що-ж потому смик-
„А потому, чоловіче, потому привикнеш.“ [неш?“

XIV.

„Здоров, Степане! Що ти робиш,
„Що понад річку з жердю ходиш?“

„Ох, мене скрута вчепила ся :
„Десь моя жінка втопила ся.“

„Та що-ж, Степане, Бог з тобою,
„Її шукаєш в-верх рікою?“

„А як же, друже, ти вгадаєш ?
„Моєї жінки ти не знаєш ?

„Хоч і втопилась моя мила,
„То в низ водою не поплила.“

XV.

Не високо мудруй,
Але твердо держись,
А хто правду лама,
З тим ти сміло борись!

Не бажай ти умом
Понад світом кружить ;
А скорійш завізьмись
В світі праведно жить.

XVI.

Годуй гадюку молоком,
У неї буде більша їдь ;
Роби добро лихому — він
Тебе вмотає гірше в сїть.

Гадюка і злюка,
Обое страшні, —
Та що з них страшнійше?
Скажи но мені.

Страшнійша гадюки
Людина лиха!
Від зїля, промови
Гадюка втиха.

Та злюка не втихне
Ні в день, ні в ночі,
Хоч кров їй із серця
Свогого точи.

XVII.

Як проміясто гарний цвіт,
Барвистий, та без запаху,
Так гарні та пусті слова
Того, хто не сповняє їх.

Як проміясто гарний цвіт,
Барвистий, любо запашний,
Так гарні та плідні слова
Того, хто чинить після них.

XVIII.

Як лампа розбита,
Даремно олій доливати;
Як злодій утікне,
Даремно стайні замикати.

Як висохли води,
То по що там мости будуєш?
Як юність минула,
То по що з дівками жартуєш?

XIX.

Хто тому шкодить, що йому
Зла не зробив,
Невинному, котрий його
Не оскорбив,

На сего власне зло його
Впаде — без слова,
Як проти вітру сїяна
На сївача паде полова.

XX.

Ворог батько, ворог мати,
Що не вчили сина!
І піде він в світ блукати
Як та сиротина.

Як між павами ворона
Поваги на має,
Так невчений в товаристві
Голову схиляє.

XXI.

Як пчола, що цвітам фарби
Ані паху не уймає,
Тільки сок їх ссе солодкий,
Так з людьми жне мудрець :

Що хто зробить, чи не зробить-
Зле чи добре, він не дбає,
Лиш про власні діла дбає,
Злий чи добрий їх кінець.

XXII.

Хто лиш квітки в житю збира,
Чий дух до земного прилип,
Того напавши вхопить смерть
Як повінь соннее село.

Хто лиш квітки в житю збира,
Чий дух до земного прилип,
Той смерти попаде у власть
Не осягнувши, що бажав.

XXIII.

Богацтво злом не є,
Коли на добре вжите,
Та хто з біди в черці
Йде Господу служити,

З страху перед житем
І перед боротьбою,
Хто супокою там
Шукає, а не бою,

Не праці, але сну,
Не посту, а страв много,
Не служби божої,
А служби тіла свого,

Волів би віри він
Зректись, се менший гріх,
Ніж віру сю весь вік
Отак давать на сміх.

XXIV.

Як риба без води
На суші швидко гине,
Так пропада чернець,
Що монастир покине.

Як квока, що з яєць
Встає занадто вчасно,
З них запортки потворить, —
Так і чернець, що рад
Виломлюєсь із власти,
Не тіло, але душу морить.

XXV.

Хто в першій житя четвертині
Знання не здобув,
А в другій житя четвертині
Майна не здобув.

А в третій житя четвертині
Хто чесним не був,
Той скаже в четвертій: „Бодай я
І в світі не був!“

XXVI.

Не хвали ся родом своїм, що ти благородний,
Най діла твої покажуть, чи й чого ти годний.
Коли скажеш: „Батько пан був, а брати святії,
Мати до всіх милосерна“, — то не май надії,
Коли сам ти наче вовк той вівці жреш чужії.

XXVII.

Инша слава сонцю, инша місяцю,
Инша звіздам, що на небі сьсяють.
Ріжна вартість тварий: пса, осла, гадюки,
Що сію всеплідючу землю заселяють.
Між людьми так само здібні й негодібні,
Праведники й грішні ріжну вартість мають.

XXVIII.

Як маю вірити тобі,
Коли ти впертий як осел,
Береш на роги як бугай
І ржеш як огер на жінок,
І наїдаєш ся як пес
Або неситий той медвідь,
Коли ти злобний як верблюд,
Їпадкий на згубу, наче вовк,
Сердитий наче ящірка,
Жалиш неначе скорпіон,
Лукавий, наче та змія,
І серце повне всіх проказ ?

XXIX.

Нема чоловіка, в котрого
Не було-б добра окрім злого,
В котрого крім гнилї й зопсутя
Не було-б в душі щось цілого.

Вівця не здичіє ніколи
А вовк освоїть ся не може,
Бо рід його дикий від віку ;
Не те в твоїм серці, небоже.

Хоч в путах законів природи,
Воно волю вольную має:
Захоче, то робить ся добрим,
Захоче, на зле намагає.

XXX.

Коли побачиш праведного в муках,
В терпіню, болях і в тяжкій неволї,
Як він терпливо і без наріканя
Несе тягар свій, не клене нікого,

То знай, що певність ту нерукотворну
Сам Бог вложив йому на тее в душу,
Щоб він своїм терпінем і змаганем
Зміцняв житя найглубшії основи.

Коли побачиш грішних і неробів,
Що в роскошах живуть і в марнотратстві
Людською кривдою та самохвальством,
То не ревнуй на божу справедливість.
Бо знай, що вичерпавши все се,
Що їм жите такеє дати може,
Вони банкротами і жебраками
Опиняють ся в великім царстві духа.

XXXI.

На те птахам крила природа дарила,
Щоб людській сїти вони оминали;
На те людям книги мудрі укладали,
Щоб людській страсти вони гальмували.
Бо людській страсти ріжних ріжно зводять,
То нагло, то скрито як злодії приходять.
Одних непомірним гнівом надувають,
Других завидющим жалом затрувають;
Одного на підлу крадіжку наводять,
Другому розпусту смішками солодять;
Одних учать пянства, що вводить їх в лютість,
А в інших прегорду наостряють надутість;
Одних заставляють над грошем трясти ся,
А інших людською кривдою пасти ся;
Одних заставляють у танцях скакати,
А інших навчають день і ніч лежати,
Щоб тільки людськеє чуте обмежати.

XXXII.

І се треба, брате, в повинність вмінити:
Не спасе нас місце і рід іменитий,
Як божої волі не будем чинити.

Бо котре-ж то місце було щасливійше,
Котре пробуване було приємнїйше,
Як Адама й Єви в раю найвчаснїйше?

Та коли від ласки божої відпали,
І заповідь божу, хоч малу, зломали,
То той рай і блага всі його втерjali.

Хто каже: „В сїм світї спасати ся годї,
Бо жінка і діти й рід на перешкодї,
Той сам себе дурить, не мудрий по шкодї.

Бо з кожного місця Бог людий приймає,
Хто на сьому місці повинність сповняє,
Яку теє місце на нього вкладає.

XXXIII.

Сам лицемірствує з собою,
Хто людським горем й журбою
Турбуєть ся з самохвальбою.

Хто при пирах або в гостинї
Богаті сипле милостинї,
Гроша-ж не дасть своїй дитинї.

Для людської хвали й реклами
Будує тріумфальні брами,
А свояків пуска з торбами.

Про справи буцїм дба народнї,
Чужих вийма з біди безоднї,
Свої-ж і голі і голоднї.

А ти про своїх дбай найблизших,
Про тих безпомічних, найнизших,
Про тих безрадних і найтихших,

Що допімнути ся не вміють
І явно зажадать не сміють
І жаль свій лиш слезами гріють.

Про тих подбай, щоб зла тривога
Не гнала їх від твого порога,
То мати меш заслугу в Бога.

XXXIV.

Як сад зарослий хабазами
Дичіє й нидіє поволі,
Так гордий чоловік не вибеть ся ніколи
Із житевих марниць неволі.

Як плід гнилий ні до чого нездалий,
Хоч праці стоїть много,
Так гордому молитва й каятте
Не помага нічого.

Як чахне дерево, в яким
Червяк коріне підгризає,
Так гордість у душі людській
Всі добрі почини викоріняє.

XXXV.

Анастасій Синаїт говорить:
„Не суди, не спаде суд на тебе.
Часто чую, чоловік горює,
Як йому спасеня доступити ?
„Постити не можу, — він говорить. —
І безсонниці не зносить тіло ;

Ціломудрим видержать не могу,
Відректи ся світа сил не маю ;
Милостині роздавать нї відки,
Чим же-ж заслужить ся перед Богом ?“

Я на те йому відповідаю :
„Всім прощай, і прощення доступиш,
Не суди і суджений не будеш.
Не стає тебе на милостині,
То ще в тім гріха нї зла не має.
Та коли на власні очи бачиш,
Що грішить хтось або кривду робить.
Не суди його, бо знать не можеш,
Чи не має правди в його ділі.
Часто бачиш, що грішить хтось явно,
Та не знаєш, чи він потаємно
В десятеро більш добра не робить.

„Був чернець один у монастирі,
Що все время свого чернецтва
В лінощах провів і у неробстві.
А як час прийшов йому вмирати,
І прийшов я до його постелі,
То не бачив я в лиці блідому
Ані тіни смертної тривоги.
Навпаки, воно нараз неначе
Сяєвом облите заясніло.
І промовив я до нього : „Брате,
Весь свій вік прожив ти так недбало,
Наче би й не думав про спасенє,
А тепер перед обличєм смерти
Чом твоє лице таке безжурне ?“

З усміхом чернець менї відмовив :
„Справді, жив я якось не трудяще,
Але від коли я світа зрік ся
І черцем в обителі зробив ся,
Я не осудив з людий нікого,
І ні ділом, ані одним словом,

Ані навіть помислом єдиним
Зла ні кривди не зробив нікому
І отсе тепера світлі духи
Принесли гріхів моїх рукопис.
І сповнило ся на мні Господне слово :
„Не осуджуй, суджений не будеш,
Відпусти, то й я тобі відпущу.“
Се рекли і тут передо мною
Список той гріхів моїх роздерли.
Ось чому душа моя спокійна.“

Се сказав чернець і з ясним видом
Випустив остатнее дихане.

XXXVI. Бразоуми ма, живъ коудоу.

Ось тобі, мій друже, остороги,
Як від злих жінок устерегти ся.

Перша річ, ніколи, жадним робом
Не відкрий своєї тайни жінці.

Тямиш, як Самсон відкрив свою Далілії
І за те свободу її зір утратив.

Не пускай ся з жінкою чужою
Ні в дорогу, ні в гостину жадну.

Тямиш, як Пентефрієва жінка
Иосифа в темницю засадила.

Не пускай ся з жінкою чужою
В танці ані в жадні гри й забави.

Тямиш, Соломон, що наймудрійшим
Уважав ся в племені жидівським,

Що, мовляли, розумом високим
З всіх людей стояв найблизше Бога,

Через жінку навіть Бога зрік ся
І в поганським храмі жертви діяв,

І на старість весь свій ум утратив
І без каятя помер у отупіню.

Се про злих жінок письмо говорить,
А котра між ними зла й зрадлива,
А котра незлобна й справедлива,
Й житевої повна благодати,
Сего нам ніколи не вгадати.

XXXVII.

О чоловіче, коли спиш, чи чуєш,
Як у твій дім скрадають ся злодії?
Так само не почувєш, як прийде
Той ангел смерти і чи молодії,
Чи то старі літа твої урве.
Щаслива молодість днем нинішнім живе :—
„Сьогодні їджмо, пиймо й веселім ся.
А тим, що завтра буде, не журім ся“.
Ще-ж коли молодости хто не втратив
І досвідом жите своє збогатив,
І в старости зберіг єство людини,
Той не боїть ся смертної години.

XXXVIII.

Хто славу світа осягнув
Аж по найдальші межі,
Нераз бува подібний він
До наглої пожежі.
З сухих дерев розпалена
Вона високо буха,
Та швидко попелом сіда;
Так слава нагляя зїда
Не тільки тіло, але й духа.

XXXIX.

«Отці святі отак заповідають :

„Чи цар ти, князь, суддя чи воевода,
Подумай, від кого прийняв ти власть.
Хто дав тобі ту гідність і ту змогу
Гонити пімсту за всяке зле діло?
Господь сказав: „Послухай, судіє,
І не оправдуй винного за плату,
Не постидай ся сильного лица,
Оборони безсильного від кривди,
Щоб і твоя душа насиля не терпіла.“
Володарі, не дійте кривди вдовам,
Безпомічних сиріт не огірчайте!
Бо хто неправдою на сироту
Або вдову накличе плач і горе,
Накликує на себе гнів Господній;
І повдовіють їх жінки без часу,
Зазнають діти їх сирітства й горя
І не знайдуть людського милосердя.
О горе тому, хто вдову зневажить
І сироту заставить сльози лити!
Волів би власний дім свій запалити
І з нього вибігти трохи не голий,
Ніж у своїй душі огонь носити,
Якого й смерть не зможе в ній згасити.“

XI.

Так говорить стародавня повість :

Жив раз чоловік богобоязний,
І той сина мав одним одного.
Випав голод лютий у тім краю
І збіднів той муж богобоязний.
І сказав до свого сина: „Сину,
Бачиш, як збідніли ми страшенно
І не маємо зза чого жити.
Хочеш, я продам тебе в неволю,

Будеш ти живий, і ми за тебе
Візьмемо для себе на прожиток.“
Син сказав: „Роби, як хочеш, тату.“

От і взяв отець свого сина
І повів до одного вельможі,
Взяв ціну за нього по угоді
І сказав до нього на прощанє:
„Сину мій, з тобою розстаю ся,
Не побачимо ся вже ніколи,
То прийми від мене на прощаню
Сей один мій заповіт батьківський:
Коли випаде тобі дорога
І ти йти-меш по при церкву божу,
І в тій церкві буде служба божа,
Не минай ти церкви в жаднім разі
І достій, аж служба закінчить ся.“
Се сказавши він вернув до дому,
Син же живучи в того вельможі
Не занедбував тих слів ніколи.

Так минуло часу не більш року
І от раз юнак той випадково
Здибав у якімось закамарку
Свою паню, а вельможі жінку
В блудодійстві із одним слугою.
Глипнув і від разу відсахнув ся,
Не сказав про се нікому й слова,
Тільки горячо молив ся Богу,
Щоб ся тайна з уст його не вийшла.

Але пані в тій горячій хвилі
Бачила його і в неї в серці
Щось кольнуло, мов жало смертельне.
Швидко в неї зродила ся думка
Згладити зо світа хлопця того,
Що був свідком її блудодійства.
В той сам день, зустрівши мужа свого,

З жахом і гадючими сльезами
Йому тайну виявля страшенну,
Що недавно куплений невольник
Має намір пана свого вбити,
Щоб добром його забогатіти.
Не відразу муж повірив тому,
Та вона не перестала перти,
Добираючи познак фальшивих,
Поки серце людяне та добре
Підозріннями не наповнила
І трівогою не затроїла.
А тоді йому свій плян чортівський
Піддала, і він пристав на нього.

Сам пішов до місцевого ката
І сказав йому такеє слово:
„Як пришлю тобі слугу одного,
Що віддасть тобі платок червоний,
То візьми його в таємне місце,
Голову зітни йому без слова
І віддай її опісля тому,
Хто прийде за ним з обрусом білим.“
Не назвав вельможа перед катом
Ні одного імення, ні другого,
Не сказав причини ні провини,
Але знав, що кат сповнить той наказ.

Зараз другий день у ранці рано
Він покликав юнака до себе,
Передав йому платок червоний
І післав його віддати кату.
Не підозріваючи нічого
Хлопець взяв платок і віддалив ся.
Та проходячи побіля церкви
Він почув, що служба почала ся,
І згадавши батькове прощане
Увійшов у божий дім і ставши
Між людьми прислухував ся службі.

Але пані у своїй палаті,
Знаючи, що муж зробив, горіла
Нетерпливости огнем пекольним.
Переждала може пів години,
І не ждучи на свого мужа
Посила слугу того самого,
Що з ним скрито блуд гидкий творила,
Щоб ішов до ката місцевого
І заніс йому обрус сей білий.

Не підозріваючи нічого
Той слуга пішов обрус узявши,
Хоч не в смак йому було посольство,
Бо не звук обрусів він носити.
Та проходячи побіля церкви
Він побачив хлопця в ній, якого
Знав з двора, тому вступивши в церков,
Запитав його, що він тут робить.

Відповів юнак на те питанє:
„Отсе пан послав мене до ката,
Щоб віддати отсей платок червоний,
Та я жду, поки скінчить ся служба.“

„Дай мені той твій платок червоний!
Бо й мене, бач, вислано до ката,
Щоб віддати сей обрус великий.
На тобі його, а я тим часом
Занесу платок, а ти потому
Занесеш отсей обрус, бо ждати
Тут у церкві я не маю часу.“

І узявши той платок червоний,
Не підозріваючи нічого
Він пішов до ката, й той без слова
Взяв його з собою до пивниці
І мечем відтяв йому відразу
Голову, провини не питавши.
А коли за пів години часу
Надійшов юнак з обрусом білим,

Він не мовлячи йому ні слова
Обвинув ту голову обрусом
І віддав у руки юнакови
З тим, аби заніс її до нана.

Як жажнули ся вельможа її пані
Бачучи невольника живого,
А в обрусї голову тамтого,
Що надуживав не мало часу
Панського довіря із жоною ;
Як кроваве се свідоцтво правди
Швидко вяснило все те дію.
Се не треба довго повідати.
Те одно хиба ще тут додати,
Що його не сховано у тайні,
А пішло воно від того часу
Між людьми луною голосною,
Як свідоцтво того, що невинність
Із найтяжших проб виходить ціло,
І що злочин сам себе карає.

XLI. Стрoфи.

—

1.

Пурпуром сонічко сходить,
Пурпуром криєть ся в морю ;
Так будь і ти все спокійній
В щастю і в горю.

2.

Мужню силу хоч похилить горе,
Та не зломить, в підлість не поверне ;
Так і свічку хоч схили до долу,
Свого світла в низ вона не зверне.

3.

Обрубане дерево знов зеленіє,
І місяць із серпа знов повний стає;
Се бачучи, чесні, не тратьте надії,
Хоч доля гнівная вас гонить і бє.

4.

Не цураєть ся правди мудрець,
Хоч вона й з уст дитинячих буде. —
Так як в ніч, коли сонце зайшло,
Каганця не цурають ся люде.

5.

Добру науку приймай, хоч її і від простого чуєш;
Злої-ж на ум не бери, хоч би й святий говорив.

6.

Хто має мудрість, а з неї
Ближнім не хоче вділити,
Той має скарб многоцінний
В міх шкуратяний зашитий.

7.

Мудрість захована,
Золото в скритку
Однаковісінько
Суть без пожитку.

8.

Дурний, хто помилок лякаючись
Не сміє брати ся до діла, —
Так як би я не їв лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.

9.

Не пливе супроти вітру
Запах цвітів і кадила, --
Але йде по всіх усюдах
Добра слава, добрі діла.

10.

Навіть той, хто в призначенє вірить,
Все трудити ся мусить постійно ;
Адже-ж бачиш і сам, що без труду
Не горить і сухеє поліно.

11.

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пасти ся й самим.

12.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину ;
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно і жінку й себе за Україну.

13.

Гість, дитя і цар і жінка
Мають всі один звичай :
Є що, чи нема — байдуже,
Їм усе лиш дай та дай.

14.

Хто духом низький, не мішай ся там,
Де є високих трони ;
Та-ж чобота ніхто не надіва
Замість корони.

15.

Тай глупі-ж ті багатирі,
Що люблять спать на подушках!
Я спав лиш на однім пері,
І твердо так було, що страх.

16.

Щасливий той богач подвійно:
Піч повна дров, огонь горить, гогоче;
А в мене лиш одно поліно,
Тай те горіть не хоче.

17.

Отрута є зле вивчена наука,
Отрута є нестравлена їда;
Для бідних трута — взаїмна порука,
Старому трута — жінка молода.

18.

Скупий не пан своїх засіків повних,
А сторож і приставник і невольник.

19.

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

20.

Хто власного ума не має,
То з книг не вийде ум йому;
Хто є сліпий на обі оці,
То що по зеркалі йому?

21.

Клонить ся дерево плодом обтяжене.
Чесний, розумний, і ти так клонись!
Висохле древо, безмізкїї голови
Зломлять ся, та не похлять ся в низ.

22.

Великі дерева шануй.
Що плід дають і в спеку тїнь;
А як і плід бува хибне,
Чи-ж тїнь сама не є добром?

23.

Мухи сїдають на ранах,
Пчоли на цвітах пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у інших.

24.

Як військо скликає труба,
Так ангелів божих' скликають
Сердечні слова.

А в гуслі та флети де грають
І брата осуджують, там
Приховок чортам.

25.

Лихвар і п'яниця,
Се два побратимі:
Сам чорт побратимство
Зв'язав поміж ними.

26.

На двоє сотворено Богом вино:
Розумним на радість, на згубу дурному;
Богацтво — на двоє теж дане воно:
На добро милосерним, на згубу скупому.

27.

Як від лютого Татарина,
Що шаблюкою маха,
Всі тікають безоружні,
Так тікай ти від гріха.

28.

Хто з всіми добрий хоче быть,
Той швидко втратить добрий путь.
Не може при добрі той жить,
Хто хоче злу й добру служити.
Бо хтівши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

29.

Від слона на тисяч пядій,
Від коня на сто тікай,
Від вола на десять пядій,
Зла й на очи не видай.

30.

Як метіль прошумить,
Так загине за мить
Злий, слезами людськими годований,
Щезне й слід весь по нім.
Але добрий, се дім
На скалі віковично будований.

31.

Як запорохи чоловік
Знести не здужає у очох,
Так гордості в душі людській
Не зносить Бог.

32.

Хоч би й мертвого міг гнівливий воскресить,
То Бог його за гнів його відкине;
В гнівливе серце помисл злий як нетля в світло лине,
Сама згорить, а світла не згасить.

33.

Хоча-б ти і муки тяжкі потерпів,
А брата свого не любиш,
То все-ж ти на вічне жите не доспів,
Лиш дармо дочасне загубиш.

34

Як та опука від скали
Відскакує відлого,
Так кривди людська все паде
На кривдника самого.

35.

Огнєви, що ліси палить,
На поміч вітер ще спішить,
Та каганець він загасить.
Так сильний сильного скріпля,
Король ратує короля,
Слабого-ж топче й потопля.

36.

Наче віз без коліс
Не покотить ся до суду,
Так своєї судьби
Не дійдеш без праці її труду.

37.

Молодість у бідности,
Без мами дитина,
Старість у бездітности —
То гірка година.

38.

Ти сто людей побив у бою
І тим пишаєш ся, герою ?
Ось сей лиш власну пристрасть поборов,
І над тобою він горою.

39.

Купа дров і жура
Що з тих двох тяжше є ?
В дровах труп лиш згара,
А в журі все жите

40.

Ті, що крізь помилки до правди добивають ся,
Мудрцями називають ся ;
А ті, що в своїх помилках угурні,
То справжні дурні.

41.

Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той був неначе без очий лице ;
Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той воду лив у збан, в яким розбив денце.

42.

Як полоняник, що його в неволю
Ведуть, думками в рідний кут літає,
Так той, що читанєм книжок святих занятий,
Все в царстві правди і добра витає.

43.

Вода, що довго капає на камінь,
І в камені проверчує діру,
Отак, хто книги праведні читає,
З болота буденности вилітає,
З душі брудоту її погань вимітає,
Що уподоблює його звіру.

44.

Хоч хто мудрий у життю, а письма не знає,
То він буде мов той пліт, що підпор не має.
Бо як пліт той без підпор вітер валить скорий,
Так безграмотний паде без знання підпори.

45.

Цареву тайну берегти порадно
Бо зрадників карають безпощадно ;
Та славу божу тайною покрити,
Се злочин, мов у землю скарб зарити.
Караєть ся нераз найгірш усіх,
Як непростимий проневірства гріх.

46.

Хоч би ти попів їв і землю гриз,
А не позбув ся злости,
То не заслужиш ти у праведних
Одного „Бог да прости !!“

47.

„Блаженний той, хто дба про душу слуг своїх,“
Так сказано в письмі святому.
Та горе тому,
Хто ніби дба про душу їх,
А тіло працею надмірною втомляє,
Тілесним недостатком оскорбляє.

48.

Краще малее надбане
З ласкою Бога набути,
Як незлічене богатство
Серед проклять загорнути.

49.

В здоровому тілі здорова душа,
Та часто буває не варта гроша.
В уломному тілі буває душа,
Що красою світ весь і Бога втіша!

50.

Хоч би все небо папером було
Хоч би все море чорнилом було,
Зорі б на пера всі перекувать,
Ангели б сіли там пірем писать,
То не списали-б -- так мудрий прорік —
Мудрости божої в вік.

*Вірші під числами V, 3 (стор. 30), XXVI—XL і строфи
40—49 були надіктовані в днях 15—20 грудня 1910 р.*

III.

П Р И Т Ч І.

І. Притча про жите.

Було се в Індії.

Степом безлюдним

Йшов чоловік. І враз напав на нього
Голодний лев. Побачивши звірюку
Ще з далека, почувши рик її,
Почав тікати чоловік що духу.
Тікаючи наскочив він на раз
На глибоченну балку. Не було
Часу вертати, не було де скрити ся,
А звір вже близько. Бачить чоловік,
Що зо стіни безодні, зо стрімкого
Скального обриву худа берізка
В щілині виросла й вершок зелений
По над безодню к сонцю піднімає.
Не довго думаючи він ченив ся
За ту берізку; держачись руками
За пень її, повис над гирлом темним,
Аж поки бовтаючи там ногами
На щось твердого крихту не опер ся.
Тоді аж відітхнув і дрож смертельна
По троха втихла. І почав тоді
Сїрома озирати ся довкола,
Де він і що з ним?

Перший зирк його

Впав на коріне дерева, що в ньому
Була його єдина опора.
Що за притчина? Глядить: дві миши,
Одна білява, друга чорна, пильно,
Запопадно і ненастанно й прудко
Гризуть коріне того дерева,

Лапками землю порпають, працюють
Немов наняті, щоб його підпору
Підгризти, підкопати, повалити.
І похололо в того чоловіка
На серці, бо в тій хвилі лев розжертій
Надбїг над пропасть і його побачив
І лютим ревом відгомін збудив.
Не міг його дістати, але люто
Глядїв з гори, скакав і землю гриз
Ждучи, аж він у гору знов підлізе.

І глянув в низ у пропасть чоловік.
І бачить, що на дні тієї балки
Страшна гадюка веть ся і широко
Пашеку рознімає, жде лише,
Щоб він упав для неї на поталу.
Померкло в голові у чоловіка,
За серце стисло і холодним потом
Все тіло облилось.

Та враз почув,
Що те, о що опер він ноги, якось
Ворушить ся. Зирнув. аж пробі! се
Гадюка звита в клубок, що в щільній
Дрімала. Рад був скрикнути чоловік,
Та голос в горлі задушив переляк.
Рад був молити ся, та тривога вбила
Побожну думку. Наче труп холодний
Він висїв, певний, що в найближшій хвилі
Коріне миши підгризуть, гадюка
У ноги вкусить, сил його не стане,
І в низ він упаде змиї в пашеку.

А в тім — о диво! На гильках берізки
Побачив той нещасний чоловік
Гніздо чмелїв. У щільнику малому
Було там троха меду, а чмелі
Всі полетїли в поле за пожитком.

І закортіло чоловіка того
Покушать меду. Він всіх сил добув,
Підняв ся троха в гору і устами
Досяг щільник і ссать його почав.
І враз немов рукою відняло
Йому від серця. Солодощі меду
Заставили його про все забути :
Про льва, що вив йому над головою,
Про миши, що його підпору гризли,
І про дракона, що в низу грозив,
І про гадюку, що у стіп сичала.
Про все, про все забув той чоловік,
Найшовши в тих краплинах медових
Несказану, високу розкіш раю.

Готама Будда, Азії світило,
Очима духа бачив сю пригоду
І своїм вірним так про неї мовив :
„Сеї чоловік, брати, то кождий з нас.
Жіте важке, природа нам ворожа -
І тисячі пригод і небезпек
З усіх боків усе нас оточують,
Як того мужа, що там в балці висїв.
Голодний лев над нами, то є смерть ;
Дракон в низу, то вічне забуте,
Що кождого нагрожує пожерти.
А миши, чорна й біла — день і ніч,
Що ненастанно вік наш підгризають.
А та гадюка під ногами, братя,
То наше власне тіло, непостійне,
Слабе і хоре, що нам в кождій хвилі
На завсїгди відмовить може служби.
А та берізка, за яку вчепив ся
Міркуючи спасти ся від заглади,
Се людська пам'ять — щира, та коротка.
Нема нам виходу із того горя,
Нема ратунку. Та одно лиш нам
Лишилось, те, чого ніяка сила,

давнє й нове.

Ніяка нам пригода взять не може :
Се чиста розкіш братньої любови,
Се той чудовий мід, якого крапля
Розширює жите людськеє в безмір.
Підносить душу по над всю тривогу,
Над всю турботу із за діл минущих —
В простори повні світла і свободи.
Хапайте сквапно каплі ті, брати !
Бо лиш в тому, що серце ваше чує,
Чим груди повні, чим душа живе,
У роскоші любови та бажаню
Братерства, у надії, у змаганю
До висших, чистих сфер лежить ваш рай.“

II. Притча про віру.

На Цейлоні святому
Є кипарис високий,
Роскішний, тисячлітній,
У світі одинокий.

Журчить з його коріня
Малесенький поточок ;
Ніхто не тямить, щоб він
Зронив один листочок.

Як перший лист ізронить,
То твердо вірять люде :
Хто зість отой листочок,
Той вічно жити буде.

І довгі вже столітя
Побожнії буддісти
Стоять під кипарисом,
Читають акафісти

Звернувши очи в гору
Перебирають чотки,
І ждуть, аж з кипариса
Впаде той лист солодкий.

І ждуть собі безсмертя,
І мруть один за одним, —
Нові приходять з серцем
Прагнувшим і голодним.

І ждуть того листочка —
Ніяк не відірветь ся!
І ждуть і мруть в тій вірі,
Що хтось його дождеть ся.

III. Притча про любов.

До Йосифа в Єгипті так
Сказав облесливий дворак:

„Ах, пане, страх тебе люблю
За добрість, за красу твою!“

Та Йосиф знав ціну тих слів,
І дворакови відповів:

„Минувше ти збудив сумне...
Мій друже, не люби мене!“

„Отець любив мене й жалів —
За се братів на мене гнів,

„За се в рові я смерти ждав,
За се невольником я став.

„Потім Пентефрія жона —
Любила страх мене вона,

„Та за любов її дарму
Попав я на сім літ в тюрму.

„Тож нині... щиро признаю ся,
Любви твоєї страх бою ся!“

IV. Притча про красу.

Арістотель мудрець Александра навчав
І такий у альбом йому вірш написав,

„Більш ніж меч і огонь і стріла і коса
Небезпечне оруже жіноча краса.

„Тільки мудрість, наука і старші літа
Подають проти неї міцного щита.“

Арістотель мудрець по садочку гуля, —
Бач, Аглая іде і очима стріля!

Та Аглая, котрої надземна краса
Звеселяє людей і самі небеса;

Та їдких її слів і шпаркого ума
Всі бояли ся, навіть цариця сама.

Арістотель дівчині гаразд придививсь,
Як повз нього ішла, низько їй поклонивсь.

І промовив: „Аглає, благаю, молю!
Над всю мудрість, над сонце тебе я люблю.

„На часок-волосок вволи волю мою!
Чого хоч, зажадай, я для тебе зроблю.“

Усміхнулась Аглая. „Сеж почесть мені,
Що на мні зупинив свої очі ясні

„Той мудрець, що пишаєсь ним Греція вся,
Що умом обняв землю, зглубив небеса.

„Я твоя. Що захочеш, зо мною чини,
Лиш одну мою просьбу в тій хвилі сповни.

„По саду тім, де вють ся доріжки круті,
Пів години мене провози на хребті.“

Усміхнув ся мудрець. Дивні примхи в дівчат
Та дарма! Обіцявсь, то вже годі бурчать.

І хламиду він зняв і рачкує піском,
Його очи Аглая закрила платком,
І сидить на хребті й поганяє прутком.

Так заїхали враз аж на площу садка,
Де під тіню дерев край малого ставка

Александр сидів, його мати й весь двір, —
Срібний сміх там лунав і пісні й бренькіт лір.

А Аглая кричить: „Ну, мій ослику, ну!
Ще мінуточки дві! Ще мінутку одну!“

Аж у круг двораків його дівка пуста
Завела і зіскочила живо з хребта,

І платок із очий поспішила ся знять...
Що там сміху було, то й пером не списать.

Арістотель мудрець Александра навчав
І такий у альбом йому вірш написав:

„Більш ніж меч і огонь і стріла і коза
Небезпечне оруже жіноча краса.

„Ані мудрість, наука ні старші літа
Не дають проти неї міцного щита.

„Се я сам досвідив. Лиш мертвець та сліпець
Може бути проти неї надійний борець.“

V. Притча про приятнь..

Вмираючи покликав батько сина,
Що був його єдина дитина,

І мовив, звівши голову стару:
„Мій синку, швидко я мабуть умру.

„Дав Бог мені прожити много літ,
Добра надбати і пізнати світ.

„Добро тобі лишая. Не марнуй
Його, тай по над міру не цїнуй.

„Не думай в нїм мету життя знайти, —
Се сходи лиш до висшої мети.

„Та крім добра ти маєш, синку, те,
Що найважнїше — серце золоте,

„Досить науки і здоровий ум,
І вже пройшов ти молодости шум.

„Одного лиш бажаю ще тобі,
Щоб мав ти друга щирого собі“.

Син мовив: „Татку, дяка вам і честь!
Та в мене другів щирих много єсть.“

„О синку, много при їдї й винї,
Та в горю помогти — напевно нї!

„Я сїмдесять пять літ проживши вспів
Знайти одного лиш — тай то на пів.“

„Нї, татку — мовив син, — з моїх друзяк
Піде за мене кождий хоч на гак!“

Всміхнувсь отець. „Щасливий, синку, ти,
Та я би радив пробу навести.

„Заріж теля і запакуй у міх.
А нічу йди з тим до друзяк своїх.“

„Скажи: „Біда! я чоловіка вбив!“
Проси, щоб захистив тебе і скрив.“

„Своїх отак попробуй, а потім
Застукай і в мого друга дім“.

Послухав син. Як змеркло ся цілком,
Пішов важким навючений мішком.

До друга найлюбійшого воріт
Застукав: „Живо, живо отворіть!“

Явив ся друг. „Се що тебе жене?“
„Я чоловіка вбив! Сховай мене!“

Та сей не відчиняючи воріт
Сказав: „Тїкай! Чи ще мене й мій рід

„Ти хочеш у тяжку біду вплескати?
Адже-ж коли почнуть тебе шукати,

„То де-ж підуть на сам перед? Сюди!
Бо знають, що я друг твоїй! Геть іди!“

Пішов по інших своїх друзьях син, —
Не скрив його, не втішив ні один.

А дехто мовив: „Забирай ся ти!
Я зараз мушу властям донести.“

„Адже-ж всі знають, як дружили ми, —
Ще скажуть, що до спілки вбили ми.“

Оттак всю ніч продвигавши свій міх,
До батькового друга він прибіг.

„Ратуйте, дядьку! Я людину вбив,
Та вже й у місті шуму наробив!

„Ось труп! Там десь погоня вже жене!
Ой пробі, скрийте трупа і мене!“

Старий живенько замки відкрутив
І з міхом парубка в свії дім пустив.

„Ну, ну, ходи, небоже, скрий ся тут!
А трупа десь я впру в безпечний кут.“

Замкнув ворота, взяв на плечі міх —
Та парубок упав йому до ніг.

„Спасибі, дядьку! Не турбуйтеся, ні!
Ніяке зло не стало ся мені.“

І він сказав йому батьківську річ
І все, що діяло ся з ним сю ніч.

І як подвійно тут він скористав:
Фальшивих другів збувсь, а вірного пізнав.

VI. Притча про вдячність.

Мороз був лютий, сніг і завірюха,
По вулиці голодний пес блукав:
Обмерз, продрог, — здаєть ся — пушка духа,
На дармо страви й захисту шукав.

Аж чоловік найшов ся милостивий,
Впустив до хати пса і обігрів.
Пожалував його як друг правдивий
І їсти дав того-ж, що й сам він їв.

Та пес нагрівши ся у теплій хаті,
Спочивши і наївши ся досить,
Замість подяки став гарчати, брехати,
Ще й кинув ся хозяїна вкусить.

Подібний ти до нього, брате милий:
Не тямш, хто добро тобі зробив,
А тих, що розуму тебе навчили,
Як часто ти зневажив, оскорбив!

VII. Притча про покору.

Два їздиці були раз : митар
І вельможний фарисей ;
До мети взяли ся бігти.
Хто допаде ? Той чи сей ?

Ся мета — жите у небі.
Щоб до неї дочвалать,
Фарисей запряг два коні :
„Чеснота“ одного звать,
„Піст, молитва, дари вбогим“
Хто був другий, кінь ? Та ба !
Гордість, злобная обмова
І гидка самохвальба.

Шарпнули оті два коні :
Сей сюди, а той онтам,
Розірвали віз на двоє,
Проваливсь їздець і сам.

Тим часом убогий митар
Шкапу „Смирність“ як запряг,
То помалу але певно
До мети свій віз дотяг.

VIII. Притча про правдиву вартість.

Асока цар премудрий, милосерний
До ради царської звик був просити
Пустинників, аскетів, богомольців,
І пильно слухав, що вони казали.

Та се не в смак було його міністрам,
Дорадникам, вельможам, генералам
Сидіти поруч старців у лахмітю,
І стали нарікати на царя.

Одного дня поклав він перед ними
Дві скриньки. Перша щиро-золота
Ясніла від каменя дорогого ;
Друга-ж була звичайна, деревляна,
А шпуги позаливані смолою.

І мовив цар : „Мої міністри любі,
Котра з отсих скриньок вартнійша буде ?“

І одноголосно сказали всі :
„А вже-ж вартнійша ся золота !
Як можна, царю, навіть прирівняти
До тої позасмоляної скриньки !“

То цар велів скриньки повідчиняти.
І глянь : у золотій лежало стерво
Гидке, вонюче, так що мимоволі
Усякий аж ухопив ся за ніс.

А в смоляній лежали гарні перли
І пахоші і дороге каміне
Безмірної ціни. І дивувались
Міністри, генерали та вельможі.

А цар сказав до них : „Ну, що-ж тепер ?
Чи справді скринька золота вартнійша ?“

І строго глянувши на них сказав :
„Ся скринька золота, се ви панове !
На зверх коштовна, гарна та блискуча,
В нутрі-ж у вас незгода, гниль і зрада.

„А ся засмолена, се ті аскети,
Ті жебраки, старці та богомольці,
Що зверхньої краси давно зрекли ся,
За те з душі своєї гнів і зависть
І пристрасть випололи наче хопту,
А досвідом і розмислом глибоким
Свій ум неначе сонце прояснили.“

Так ось вам, золоті скриньки, наука,
Не надто гордувати смоляними,
Поки не бачили тих пахощів,
Перел, клейнотів, що є в них укриті.

ІХ. Притча про нерозум.

—

Стрілець сильце заставив,
Спіймалась пташка в мить;
Він взяв її, щоб зараз
Головку їй скрутить.

Залебеділа пташка:
„Ой стрільче, стій, пожди!
Я пташечка маленька,
Що з мене тут їди?“

„Пусти мене на волю,
Я дам тобі за те
Три добрії науки
На все твоє жите.“

Стрілець мій здивував ся.
„Чи бач, ся дробина
Мене навчати хоче!
Ну, що там зна вона?“

І мовить: Добре, пташко!
Коли з твоїх наук
Я хоч що-то змудрію,
Тебе пушу я з рук.“

І мовить птах: „Не жалуй
За тим, чи зле, чи гоже,
Що сталось раз і більше
Відстати ся не може.“

Стрілець подумав: „Правда!
За тим жаліть не гоже,
Що сталося раз і більше
Відстати ся не може.“

І мовить птах: „Не рви ся,
Завдавши серцю скрути,
Що зробиш — розробити,
Минуле знов вернути.“

Стрілець подумав: „Правда!
Шкода бажань і скрути,
Що зробиш — не розробиш,
Що сталося — не вернути.“

І мовить птах: „Ніколи
Не вір ні в які дива,
Не вір ні в яку вістку,
Що просто неможлива!“

Стрілець подумав: „Правда!
Чимало плещуть дива,
А розміркуєш — скажеш:
„Се сплітка неможлива!“

„Гаразд — сказав він — пташко!
Не злі твої науки.
Лети-ж собі й стрільцеві
Не понадай ся в руки.“

І пурхнула пташина,
На близькій гильці сіла,
І до стрільця звернувшись
Таке йому повіла:

„Ей, тай дурний ти, стрільче,
Що дав мені здурить ся!
А мною ти, небоже,
Міг добре поживить ся!“

„Бо знай, в моїй утробі —
Як би ти знав отсе! —
Є перла так велика,
Як струсове яйце!“

Стрілець аж зойкнув з жалю:
„А, що-ж я наробив,
Що так без застанови
Великий скарб згубив!“

І він підбіг під гильку
І скочив що є сил,
Аби спіймати пташку, —
Та ба, не має крил!

А потім мовив: „Пташко,
Пташиночко моя!
Вернись до мене! Буду
Тобі за батька я.

„У клітку золотую
Всаджу тебе я сам,
І все, чого захочеш,
Тобі я радо дам!“

Пташина відповіла:
„Дурний ти є, як був!
Всі три мої науки
Відразу ти забув!“

„Зробив ти добре діло:
Мені летіть велів! —
І зараз по хвилині
Сам того пожалів.

„А потім забажав ти
Мене дістать ще раз
І просьбою вернути
Назад минулий час.

„А чом? Бо несуразним
Повірів ти словам,
Що в мні є перла більша
У двоє, ніж я сам“

X. Притча про радість і смуток.

Два сусіди жили поруч себе рядом:
Сей весіле справляв, а другий похорон.

В одній хаті риданє і плач над мерцем,
В другій хаті музика і спів над вінцем.

Тут на мари мертвого кладуть і голосяць,
Там до шлюбу рушають і дари виносяць.

Одним шляхом везуть і труну її молодят,
Один піп погребє її буде шлюб їм давать.

І веселі її сумні вернуть з церкви ураз.
І певнісько сї її ті спільно вплють ся за час.

Се не казка, брати, тільки образ мабуть,
Як у парі в житю смутки її радощі йдуть
І сї її ті до одного кінця нас ведуть.

XI. Притча про піст.

Раз цар один на ловах заблудив ся
Посеред гір і не було нікого
При нїм щоб з ним хоч словом обмінив ся.

І зголоднів. А мав з собою много
Їди, та страва в рот йому не йшла,
Бо він обідать звик серед шумного

Кружка жінок і слуг. Та ось з села
Далекого пастух іде до стада,
І стежка повз царя його вела.

І цар зрадів. „А ось мені розрада!“
І крикнув пастуху: „Здоров був, брате
Будь тут мені як вся дворян громада!

„Ходи, сїдай зо мною враз снідати,
Бо не привик я їсти сам один.“
„Здоров був, царю!“ став пастух казати.

„Не може твій покірний селянин
Снідать з тобою. Се йому не слід.“
„Не може? — скрикнув цар. „З яких причин?“

„Бо запросив мене на свій обід
Ще старший цар від тебе, цар безодні,
Цар неба і землі, цар на весь світ.

„Я, царю любий, піст держу сьогодні.“
„Га, добре діло!“ мовив цар. „Та знай:
Я цар, оба ми втомлені, голодні..

„Для мене, братіку, свій піст зломай!
Снідай зо мною, завтра пость всю днину.“
„Я радо, царю, се зроблю, лиш дай

„Мені поруку певну, незрушиму,
Що доживу до завтрішнього дня
І проживу всю днину ту і встигну

Сповнити те, що Богу винен я.“
Зворушили царя слова ті пастухові.
Він мовив: „Справді, не мені рівня

„Той цар і з ним я не стою у змові.
Тобі поруки я не можу дати!
Іди її йому ти вірно встій ся в слові!“

Пастух пішов, а цар сїв сам снідатель.

ХІІ. Притча про смерть.

Асока, цар премудрий, милосерний —
Були колись такі царі на світі —
З цілим двором раз їхав через місто
І вздрів аскетів двох — худих, блідих,
В одежах із кори та буряну.
Швиденько зсів з коня могучий цар
І підійшов до них і поклонився
Їм до землі і цілував їх ноги,
Благаючи благословенства в них.

Не любо се було його дворянам.
„Занадто цар унижує себе
Перед неробами та жебраками!“
Та не посмів ніхто цареві в очи
Сказати се. А був там царський брат,
То сей почав цареві докоряти.
Мовчав Асока, не сказав ні слова,
І вечером у двір вони вернули.

А був у краю звичай старосвітський:
Коли кого на смерть засудить цар,
То перед дім його шле трубача;
І перед чийм домом сей затрубить,
Тому на завтра треба смерти ждати.

То цар Асока ще в той самий вечір
Шле трубача з смертельною трубою
Перед свого брата дім. Заграла
Труба зловіща. Похололо в серці
У брата царського. Хоч він не чув
Ніякої провини за собою,
Та знав, що царська невідмінна воля.

Всю ніч не спав нещасний, все тремтів,
Ридав, зітхав, робив порядок дома.
А рано у невольницькій одежі,

Присипавши волосе пилом, шнур
На шию засиливши він пішов
У царський двір і став перед царем.

„Се що такого?“ — запитав Асока
Нїби дивуючись. — „Чого ти, брате,
Ідеш в такій невольничій подобі?“

„Ти певно лїпше знаєш се, мій царю!
Я знаю тільки те, що вчора сночи
Труба смертельна перед моїм домом
Заголосила. Я готов на смерть.“

Та радісно обняв його Асока.
„Ну, бачиш, брате, як ти налякав ся.
Хоч знаєш, що твоїй цар є враз твоїй брат
І що нї в чому ти не винуватїї.
А вчора сам ти докоряв менї,
Коли корив ся я перед старцями;
Адже-ж вони такі-ж післанці смерти.
Післанці Всемогучого царя,
Що нам не брат, не сват і не рідня
І в кождїй хвилї може нас покликать
На суд свій строгий. Сї його післанці
Грізнїйші, нїж моя труба смертельна.
От тим то я корив ся перед ними
На знак, що розумію їх призив.
Прости менї тривогу сеї ночі,
Та уважай на ті смертельні труби.
Які Господь раз в раз нам посилає.
Щоб не застав нас сонних, неготових
Його призив могучий. Будь здоров!“

XIII. Притча про рівновагу.

Був собі раз цар могутний,
Мав гурток дружини путний,
І ще й настрої щомінутний.

Коли доля їм щастила,
Втіхи в хату напустила, —
Край усміхом навістила.

То без суму і зневіри
Всі гуляли під гук ліри
І не знали краю й міри.

І як доля іскривить ся,
Косим оком подивить ся,
Горе втісі спротивить ся, —

О, тоді по їх звичаю
Не було кінця ні краю
Смуткови, плачу й одчаю.

Отже раз в такій годині
Дід, що просить милостині,
У царя був у гостині.

Раз прийшов, там танці, крики,
Регіт, скоки і музики,
Мов безумних дім великий.

Всі вертять ся, плещуть, скачуть,
Мов ворони в гурті крачуть,
Діда мов зовсім не бачуть.

Дід постояв остовпілий.
„Чи ви всі тут поцапіли?
Розходились, аж попріли!“

Дід склонивсь. „Мир сему дому!
Я прийду собі потому.“
І прийшов у дні шестому.

Бачить : всі немов отруті,
Мов терпіли-б муки люті,
Охають у дивній скруті.

Цар сам мов прибитий ходить,
Мов на погребі заводить,
Смутки сіє, сльози родить:

Дід аж крикнув: „О на Бога!
Що тут за печаль премнога?
Що за плач? Яка тривога?“

Цар знай хлипа: „Горе, горе!
Всіх нас лихо перебсре!
Всіх залле роспуки море!“

„Що за горе?“ — дід питає,
Та ніхто гаразд не знає, —
Плачуть всі, то й він ридає.

Каже дід: „Вельможний царю,
Дам вам раду на сю чвару, —
Не цурайтесь мого дару.

Ось вам перстїнь — не коштовний,
З бронзи литий, не густовний,
Але він розради повний.

В добрій чи лихїї планетї
Завше майте на прикметї
Напис на його сигнетї.“

Цар: „Якої-ж хочеш плати?
Бо-ж не слід, щоб цар богатий
Мав від дїда дар приймати.“

Дїд: „Вїзьми. ласкавий пане!
Се тобі за скарби стане.
А менї се зовсїм тане.“

Дїд вклонивсь і вийшов з хати,
Цар же напис став читати
І безмірно реготати:

„Що бувало, те мánеть ся,
Що не було, ще станеть ся,
А що єсть, усе минеть ся.“

„От то мудрість!“ — закричали,
І з царем всі реготали, —
„Ми-ж се все й без діда знали.“

Та подумавши по хвили
Разом очі всі спустили
І носами покрутили.

Цар же, як прийшла турбота,
Або радість і охота,
Не рвавсь, мов сліпий до плота.

Лиш на дідів перстїнь гляне
Тай згада: „Добро й погане,
Все минеть ся й знов настане.“

І де гнів був і невага,
Пристрасть, лютість, дика сирага,
Там приходить рівновага.

Друкосано в „Літ.-Науц. Віст.“ т. XXXVI. р. 1906, ст. 4.

XIV. Притча про захланність.

Захланність наче те грузке багно —
Лиш крок зроби і в зад не відсахни ся,
То глубше вже пірнеш за другим кроком,
І глубше ще пірнеш за третім кроком,
А там, гляди, і вороття нема.

Се визнали вже давні Єгиптяни,
Вони-ж і притчу мудру сю зложили,
Як образ звихненого тим пороком
Житя людського. В осььмому віці
Після Христового рїздва святитель

Александрійський Христофором званий
Переробив її на грецьку мову,
І з грецької в князівських ще часах
Її пізнали також наші предки.
Не вадить прочитати і новим поколінням.

Був чоловік заможний і статочний,
Мав жінку і одним одного сина,
І мав слугу і доброго коня.
Купив він дім за дешеvu ціну,
Тим дешеvu, що не було купця,
Який би важив ся той дім купити.
Бо в домі тім у недосліднім сховку
Жила страшна гадюка їдовита,
Яка помалу, час від часу, скільки
Разів було знесла її охота,
Когось одного з тих, хто жив у домі
Своїм отруйним зубом умертвляла.

Остерігали свояки й сусіди
Господаря, ще як охотив ся
Той дім купити. Не переставали
Остерігати її потім, щоб як мога
Скорійше вислідив оту гадюку
І вбив її, щоб не дізнати шкоди.
І він почав слідити дуже пильно,
І врешті віднайшов нору маленьку,
Але на диво біля тої норки
Замість гадюки він знайшов блискучий
Новісінький червоний золотий.
Узяв його, приглянув ся уважно,
І почало ся в нього міркуване :

„Отсе нора, гадючина домівка,
Тут міг би я підстергти її
І вбити зараз. Та яким же дивом
Сей червінець знайшов ся біля неї?
Чи загубив його хто тут давнійше?
Се неможливо, бо сей дім обнявши

Я оглядав його зовсім докладно.
Значить, сей червінець, то дар гадюки.
Вона мабуть благословенна Богом,
І поки вбить її, я підожду
Ще кілька день, чи не повторить ся
Сей дар, чи може се лише випадок.“

На другий день господар в ранці рано
Знов червінець знайшов біля нори.
На третій повторило ся те саме.
І вже в душі його повстала певність,
Що ся гадюка божеського роду,
Що дарами її він збогатить ся
І жити ме спокійно та щасливо.

Та ось одної ночі та гадюка
Вповзла до стайні і отруїним зубом
Коня вкусила в ногу. Заірзав
Страшенно кінь і бити ся почав
У своїм стійлі. Затривожений
Господар вбіг до стайні, та не міг
Пізнати нічого, а до рана кінь
Іздох серед тяжкої муки її болю.

Дізнали ся про се сусіди й зараз
Остерегли господаря на ново:
„Се від укушення гадюки здох
Твій кінь, не з іншої причини. Бережи ся
Щоб не було тобі ще більше лих.“

Задумав ся господар. „Жаль коня,
Бо кінь був дорогий і дуже добрий
І куплений за трицять червінців.
Убить гадюку, се розумна рада,
Та щож, від сего кінь не оживе вже,
Гадюка-ж через трицять день положить
При своїй норці трицять червінців.
І вернеть ся мені моя утрата.
А поки що, коня мені не треба,

А на людий вона, як я вповаю,
Не кинеть ся, то хай собі живе.“

Отак розміркувавши жив господар
Спокійно далі, а гадюка справді
Що дня біля своєї норки клала
По червінцю. І любував ся ними
Господар, і беріг свою сю тайну,
Не говорив ані слугі ні жінці
Ні слова, відки дохід побирає,
Лиш тайком день у день біля норки
Клав невеличкі божеськії жертви,
Шматок кадила й краплю молока.

Отак минув один і другий місяць ;
На третій же в одну горячу ніч
Гадюка підповзла до сонного
Слуги й тихесенько, ні дати ні взяти,
Його вкусила в ногу і сховалась.
З просоня закричав слуга страшенно,
І поки зі своєї спальні вийшов
Господар, вже нога його опухла,
Так що від разу кожний міг пізнати,
Що се було укушене гадюки.
Стогнав слуга і вив ся в лютім болю,
Та не було в господаря ратунку,
І вмер слуга промучивши ся три дні.

На похорон зібрали ся сусіди
І почали не мало докоряти
Господарю за ту необережність,
Що доси ще не вбив гадюки в домі.
Відмовчував ся він і відмовляв ся,
Що доси не видав її на очі
Й підстерегти її ніяк не може
Та в душі міркував инакше трохи.

„Умер слуга. Шкода слуги, се правда,
Та без слуги я можу обійти ся.
І так він відійти вже мав небаром

І плату взяти за трілітню службу.
Він сирота, не має в нього роду
Ні свояків, то й плати вже тепер
Ніхто від мене правити не буде.
Гадюка-ж день у день дає мені
Більш доходу, як сей слуга за тиждень
Міг заробити. Ні, не дурень я
Йї вбивати. Правда, умертвила
Живу людину, не лише скотину,
Та ся людина нам була чужая.
Надїю в Бозї маю, що вона
Не підповзе ані до мого сина,
Ані до жінки, ні мене самого.“

Так запевнивши сам себе господар
Жив супокійно і не дбаючи
Про жадне инше діло. День за днем
Брав червінці з гадючиної норки.
Його видатки на жите щоденне
Поменшали і він найбільшу часть
Тих червінців, що принесла гадюка,
Складав у сховку, радував ся блиском
Святого золота та не бажав
Нічого більше, як житем ошадним
Сей скарб свій ненаглядний побільшати.

Отак минуло місяців немало,
Коли нараз знов випала гадюці
Охота зуба свого спробувати.
У темну ніч вона тихесенько
Вповзла до спальні і вкусила в ногу
Семилітка, хозяйнового сина.
Заверещав хлопчина із просоня,
І з жахом кинув ся до нього батько.
Та не застав гадюки вже при ньому,
Лиш із страшенно спухлої ноги
Пізнав, що се вона сама вчинила.
Не гаючись він кинув ся у місто,
Покликав лікарів і знахорів,

Та що вони робили й прикладали
 І терли й хухали і примовляли,
 Не допомгло се хлопцеви нічого.
 І по трьох днях страшної муки й крику
 Він заспокоїв ся у сні смертельнім.

На похорон зібрали ся роди
 І батька й матери й сусідів много,
 І всі пожалкувавши на смерть хлопця
 Вмовляли чоловіка, щоб очистив
 Свій дім від небезпеки так страшної,
 Або перемінив своє житло.
 Та чоловік, хоч гнув свій біль у серці
 По страті сина, все таки не здужав
 Признати ся до тайни, що гадюка
 Окуплює своє жите таким
 Дарунком, для якого він у своїй
 Захланности не завагав ся навіть
 Жите свого сина наразити.
 Коли-ж усі ті похоронні гості
 Вже розійшли ся, він у самоті
 Отак почав сам в собі міркувати :

„Мій син помер. На теє божа воля.
 Ублю гадюку, то ще через теє
 Він не воскресне. Докп я живий,
 Повинен дбати про живеє діло.
 Я ж сина можу мати ще другого,
 Але другої гадини такої
 Нема на світі. Побережемо ся
 Обое з жінкою, щоб нас котрого
 Не підповзла в ночи, а скарб тим часом
 Зростати ме все більше й більше далі.“

І заспокоївши ся тим він далі
 Повів жите своє без праці й труду,
 Збираючи те золото гадюче
 І в нїм знаходячи єдину втіху.
 Щоб нічу до його постелі часом,
 Або до жінчиної не вповзла

Гадюка, він устроїв ті постелі,
Як колиски привішені до стелі

Отак пройшли три роки без малого.
Та раз господарева жінка в південь
Здрімала ся в садку побіля дому.
Тут і підстерегла її гадюка
І тихо виповзши з нори своєї
Її вкусила в звішену руку.
Зірвала ся з дрімоти бідна жінка,
До дому вбігла із важким стогнанем,
Та поки чоловік її знайшов ся,
Рука її аж до плеча опухла.
Пізнав від разу чоловік, в чім діло,
І кинув ся по лікарів до міста,
Та хоч які їм обіцяв заплати,
Вони на сю гадючю отруту
Не мали способу, і жінка вмерла.

Нема що й мовити, що як прийшло ся
Її ховати, вся її родина
Накинулась з докорами на мужа,
Що легкокомисно, терплячи гадюку
У своїм домі, смерть її спричинив.
Та щож, даремні всі були докори,
Мертвій житя вони не повернули,
Ані вдівця душі не відмінили.
Коли по похороні сам у домі
Лишив ся, він замкнув його на замок,
Виходив рідко, щоб похарчувати.
Порвав усі відносини та звязки
Родинні та сусідські її жив лише
Тим скарбом золотим, що потаємно
Громадив сам не знаючи для чого.

Та ось одного вечера, коли
У своїй спальні сівши на долівці
Він сотий раз перекладав, лічив
І розділяв червінці золотії,

Гадюка приповзла тихесенько
І мов підіслана його вкусила в руку.
Заціпив зуби з болю чоловік,
Оглянув ся і перший раз тоді
Побачив ту гадюку, невеличку,
Сїреньку, що повзла собі спокійно
В один куток і скрила ся в щілині.

Страшенний біль проймав його до серця
І він не тямлячи, що мав робити,
Почав з усеї сили висисати,
Маленьку ранку на руці, і руку
Перевязав понизше ліктя міцно.
Потім розрізав рану й знов почав
Що сили з неї ссати чорну кров.
Оттак він аж до півночи томив ся
В страшній трівозі, аж знесилений
Ляг у свою колиску і не мігши
Заснути з болю, став з усього серця
Молити ся до Бога зі сльозами :

„Могучий Боже, пане всеї тварі,
Що напустив на мене сю покусу,
Молюсь тобі, верни мені здоровле
І дай прожити в світі ще аж доти,
Допоки зможу із свого скарбу
Зробить ужиток як найспасеннійший.
Не дам його на храм, не дам жерцям,
Не дам убогим людям на розграту,
А винайду якесь побожне діло,
Якому-б він давав міцну основу,
Так щоб воно простояло столітя
І славу імени твого збільшило.“

Чи ся молитва, чи ратунок власний
Самозахованя інстинктом вчинений,
Допомогли йому, що біль уляг ся
І пухлина з руки зійшла помалу,
І він дійшов до давнього здоровля.

Та гадина від того часу стала
Замість червоних золотих при входї
Нори своєї класти жемчуги
І різні камінці дорогоцінні.

Жахнув ся чоловік, коли у перве
Знайшов такий новий дарунок; з дива
Не знав, що діять, та надумав швидко
Скарбонку справить просту, деревляну,
І в неї класти дороге каміне.

Скарб золотий він закопав таємно,
Лишаючи собі лиш троха червінців
На прожите, скарбонку-ж положив
Під подушкою у своїй колісці.
Отак він жив спокійно і безжурно,
Любуючи ся блиском камінців,
Які що дня перебирав утішно,
Забувши й думати про добре діло,
Якому мав би скарб його служити.

Минуло кілька місяців, і в ранці
Одного дня, коли він вийшов з дому
Зробить свою природную потребу,
Підстерегла його мабуть гадюка,
Бо виповзши незамітно з щілини
Обвила ся обарінком довкола
Його ноги і укусила в литку.
Жахнув ся чоловік, тепер у друге
Побачивши гадюку, що спокійно
З його ноги зповзла і щезла в дїрці.

Як стій перевязав він пояском
Попід коліно ногу, але се
Не много помогло, бо під коліном
Перевязка була зовсім не щільна.
Нога почала пухнути страшенно
І біль діймав йому, та він що духу
До дому вбїгши соли взяв морської,
І на носі розрізав сильно рану,

І з неї кров пускаючи почав
Її що духу сильно натирати.
Отак попрацювавши аж до півдня
Утомлений він ляг в свою колиску,
І знов ридаючи слізми гіркими
Душею став молити ся до Бога :

„Могучий Боже, справедливо ти
Наслав на мене сю страшную кару,
Бо я заслїплений забув свою
Обіцянку. Будь милостивий Боже,
Ще раз охорони мене від смерти
І продовжи жите моє земнеє,
Щоб я покутою і добрими ділами
Міг на спокійну смерть і на спасене
Душі по смерти тут ще заробити.“
Чи та молитва, чи то самопоміч
Доконана у небезпечній хвилі
Допомогла йому, досить що він
Проспавши ся почув, що біль в нозі
Вменшив ся і пухлина потахає.
За кілька день він видужав зовсім
І враз із тим забув свою молитву,
Забув про те, в чім обіцяв ся Богу,
І далі вів своє жите звичайне.

Отак пройшли ще місяці чотири.
Вже деревляная шкатулка в того
Господаря була трохи не повна
Найкрасших камінців і ріжнобарвних
Кристалів. Вид їх звеселяв день в день
Господареву душу й проганяв
Із неї всяку думку про покуту,
Про добрії діла й душі спасене.
Гадюки він беріг ся як лиш міг,
Та все таки в одну горячу ніч,
Коли в своїй колісці пуховій
Не міг заснути, він почув її,
Як тихо виповза йому на груди

І висмотривши місце укусила
Проти самого серця.

„Крикнув з болю“

Укушений, та не було вже змоги
Ніяким способом собі ратунок дати.
Отак промучивши ся до схід сонця
Він і помер і довгі дні лежав
У тій колісці у запертій домі,
Поки аж сморід трупа не покликав
Сусідів, що відбивши двері дому
Знайшли його мертвого. Не діткнув
Ніхто з них ні одної річі в домі,
Ні трупа, ні того, що з ним було.
Покликано жерців і ті забрали
Усе добро його й мертвеє тіло.
Добро пішло на храм, а тіло спухле
І чорне від гадючої отрути
Не віддали священному огневи,
Лиш закопали в землю наче стерво
Тай і душі його добром не помянули.

Ся притча подіктована у дні 25—26 грудня, 1910 р.

XV. Притча про сіяне слова божого.

Пішов сівач на поле й сімя сїяв,
Та вітер сімя десь-кудись розвіяв :

Одно попадало на биті шляхи,
І се небесні поклювали птахи ;

Друге упало на тверде каміне,
І нікуди йому було пустить коріне ;

А третє в мокре місце всіменило,
Там не принявши ся воно зогнило.

Найбільша-ж часть на ґрунт плідний упала,
І труд богатим плодом увінчала.

Сей образ — перша притча то Христова,
Вона була пророцька що до слова.

Сам він був сівачем у своїм краю,
Та мов на камінь, у жидівську зграю,

Слова його несли ся і шезали,
Жиди в них правди скритої не знали.

А що по світовому роздорожу
Розсипалось тих слів, то птицю божу,

Усяку ересь тільки годувало
Та плоду ніякого не давало.

А що по мокрім місці гниль пожерла.
Се ті, в яких душа в живих умерла,

Пихою вбита, лінощами й глумом, —
Таких і память пропадає з шумом.

Лиш ті, що тихі серцем і душею,
Всіх годували працею своєю,

Самі собі похвал не голосили,
Та в своїм серці духа не гасили,

Не боячись ненависти сбуха,
Христові спадкоємці в царстві духа.

Ся притча подіктосана дня 15 грудня, 1910 р.

v.

Л Е Г Е Н Д И.

І. Арот і Марот.

Як согрішив Адам у раї,
А потім людський весь народ
В тяжких гріхах зачав бродити,
Два ангели, Арот, Марот

Сказали Богу: „Боже батьку,
Невдалий твір твій — чоловік!
От бач, твою зневажив волю,
З твого шляху геть утік.

„Таку малесенькую пробу,
Як ти йому в тім раю дав,
І тої не вдержав, безтямний,
І волю він твою зломав!“

„А ви-б, міркуєте, вдержали?“
Господь до ангелів прорік.
„Ах, Господи! — Арот аж скрикнув, —
Що ангел, то не чоловік!“

„Ну добре, йдїть до Вавилону!
Людий неправедних судїть.
Судїть по правдї, та вважайте,
Самі в покусу не впадїть!“

Гуде по Вавилонї слава,
Загомонїв увесь народ:
Суддї преправедні явились
Арот і брат його Марот.

Мов звіря дикого з оселї,
Так кривду з між людий женуть,

Розсуджують царів і бідних
І з шляху правди не схибнуть.

Радіє люд. Одна в задумі —
Астарте, віщая жона.
„Не віриш?“ люд її питає.
„Попробую“ — рекла вона.

На другий день препишно вбрана
Вона в судилище пішла,
За нею-ж повний збан рабиня
Вина солодкого несла.

„Послухайте, судді правдиві, —
Вона розсудливо рекла, —
З мого саду бистра річка
На млин сусідови текла.

„В сусіда жінка язиката
Мене неславить; за сей чин
Я відкопав веліла річку,
Ось і стоїть сусідів млин.

„Сусід мене з слізми благає
На млин пустити воду знов,
Бо се-ж увесь його прожиток,
Його й дітий, п'ятьох голов.

„А я тверджу: не має права
На воду ту отой мужик, —
Та воду я пушу із ласки.
Як жінці виріже язик.

„Сего не хоче він зробити,
І млин його сухий стоїть.
То-ж вас питаю: чи по правді
Зробила я? Судді, скажіть!“

„Не добре ти зробила, пані! —
Сказали враз Арот, Марот, —
Вітця й дітий за те карати,
Що завинив жіночий рот.

„Клеветницю пізви до суду,
Сама зневаги ти не мсти,
А річку із свого саду
Сусідови на млин пусти!“

І врадувала́ся Астарте.
„О веселись, душе моя,
Що праведних таких і мудрих
Суддів знайшла нарешті́ я.

„Всі царськії судді признали
За мною правду, та пекло
Мене сумліне, що тим людям
Роблю я кривду й люте зло.

„О, звеселю ся нині з вами!
Ви шлях вказали в темноті!“
І налила вино перлисте
Вона в три кубки золоті.

Міркують ангели: „На кривду
Вона не хоче нас підбить.
Ми-ж видали вже суд правдивий!“
І прийнялись вино те пить.

Та швидко кров у них заграла.
Одні їм зорі й небеса,
Один їм рай, одна їм правда, —
Астарті дивная краса.

„Склонись до наших просьб, о пані,
Пробудь сю нічку з нами тут!
Дамо тобі, чого бажаєш,
І инший видамо засуд.“

Смієсь Астарте, доливає
Вина піддразняючи їх.
„Засуд свій ви змінить готові
За нічку пестошів моїх?“

„Не хочу иншого засуду.
По що мені богів гнівить?
Я з вами ніч одну пробуду,
Та ось що мусите сповнить :

„Скажіть мені те тайне слово,
Що вас у небо підійма,
Веде перед престол Господній!
Тоді віддам ся вам сама.“

Вином розпалені й любовю
Шепнули їй те слово в мить.
Смієсь Астарте, доливає
Вина, ще дужше їх дразнить.

„Ні, я роздумала! За слово
Своєї чести не продам.
По що мені воно? Чи нам же
Іти по ангельським слідам?

„Прощайте, судді!“ — „Стій“ — ревнула
Арот безтямний і Марот.
На неї кинулись мов звіри,
Насильно їй заткали рот.

„Ти наша! Не гадай тїкати!
Даремно просьб і слів не трать!
Ми сильні! З наших рук тебе вже
Й сам Бог не зможе відібрать.“

В тій хвилі шарпнулась Астарте,
Таємне слово прорекла
І щезла разом. З рук насильних
Вона до Бога утекла.

Сказала Богови всю правду.
„Гаразд зробила, доню, ти!
Іди-ж тепер і до схід сонця
На небі зіркою світи!“

Арота ж і Марота к собі
Покликав Бог і так прорік :
„Ну, хлопці, встереглись покуси ?
Що ангел, то не чоловік !

„Скажіть самі, як вас карати ?
Чи в пекло, де чорти є всі,
Чи волите до суду висіть
Стрімглав онтам на ланцюсі ?“

І на лице своє в покорі
Упали ангели й рекли :
„Карай нас, Господи, дочасно,
Лиш в пекло між чортів не шли!“

Край Вавилона рів глибокий.
Арот з Маротом доси там
На ланцюсі за ноги висять
На пам'ять праведним суддям.

II. Указ проти голоду.

Голод вибух в перськім краю :
В найбогатших городах
Бідні з голоду вмирають
По бульварах і садах.

Вчув се Періс, цар суворий,
І розлютивсь. „Що се знов !“
І на голод спосіб скорий
Не міркуючи знайшов.

До славетних магістратів
Найбогатших в краю міст
Пописав і попечатав
Власноручно сюю вість :

„Сей указ мій царський строгий
Всяк у серце хай бере :
Де один у місті вбогий
З голоду від нині вмере,

„Там я богача одного
Взять велю — чи круть чи верть,
Голодом в тюрмі підземній
Заморю його на смерть.“

І указ сей чудо справив:
Хоч як хліб подорожив,
Бідний все мав хліб і стравн,
А богач не зубожів.

III. Побіда.

Халіф Абдельмалік святкує побіду
У куфському замку. К кінцеви обіду
Від війська послі
Кровавую голову в місі внесли.

„О царю — сказали — твій ворог неситий,
Давнійший халіф наш Масаб уже вбитий.
Горда та буйна
Його голова — в сьому місі вона.“

І мовив халіф: „Отой замок відлюдний,
В котрім такий дар я отримав пречудний,
Від нині я в мить
Весь золотом кажу і шовком оббить.“

Праворуч халіфа старенький Ібн - Румі
Сидів і понурив чоло у задумі.

„Старій, ти чого
Похнюпивсь? Не радий із щастя мого?“

„Хай буде звеличане ймення Господне!
Аллах тобі, пане, шле радість сьогодне, —
Та я нагадав,
Які вже я види в сім замку видав.“

„Літ тому пів сотні у стін Обейдалли
Так само Гуссейнову голову клали
Від війська послі,
Що тут з боєвища її принесли.“

„Літ десять минуло, і труп Обейдалли
Так само в підніжє Мохтару поклали
Від війська посла,
Що тут іще теплим його принесли.

„Літ десять минуло, халіфа Мохтара
Такаж з рук Масаба наскочила кара :
Ось тутка посла
Махтарову голову в місі внесли.

„І мовив Масаб : „Отсе місце блаженне
Мармуром блискучим хаї буде вмонєне!“
І ось мов жива
На сьому мармурі його голова.“

Халіф Абдельмалік поблід, стрепенув ся,
А потім з тим словом до слуг обернув ся :
„Гей хлопці, а гов !
Зруйнуюте сей замок до самих основ !“

IV. Свята Доместіка.

Бѣ нѣкое созданіе низоу
главоу нмоуше. П разгнѣва
сѧ домоу владыка и всадн
ю къ темницю. По многихъ
же днѣхъ изведоша ю и за-
клаша и распѣша на дрѣвѣ.
Ризы бы огнемъ сожегоша
сѧ, плоти же и крови бы вси
прнчастнхомъ сѧ.

*Панис на окладці одного
старого рукопису.*

Правило віри, скромности вірець,
Жила собі Доместіка святая,
Своє сховавши світло під корець,
Служила у безбожного глитая.

Хоч давній, славний був у неї рід,
Вона ні троха ним не величалась;
Щоб згорда й не поглянути на світ,
Раз в раз чолом аж до землі схилялась.

Носила одіж грубу, шерстяну
І кістяні тіснії черевики!
Не стелено їй подушок для сну,
Не грали їй при збудженю музики.

З безмірної покори спала все
В тісній, вохкій, вонючій халабуді;
З хозяйського стола що впало, се
Було їй поживою по труді.

Хоч в бруді й вохкості жила як звір,
Та чистоту над все вона любила;
З таких річей обчищувала двір,
Котрих ніхто не взяв би і на вила.

Щоб тіла грішного всмирити жар,
Лягала і в кропиві і в баюрі;
За те їй дав Господь преславний дар
Наперед віщувати слоти й бурі.

Та ворог святости, злий дух, піддав
Її хозяйінови думку грішну,
І сей святої тіла зажадав,
І вкинуть дав її у тьму кромішну.

Три місяці страждала там вона,
Не піддалась забіганкам чортячим.
І розпалив хозяйіна Сотона,
І сей гукнув: „Сюди її! Побачим!“

І привели святую, що в ту мить
Піднявши голос заспівала дзвінко.
Та кат її почав ножа острить
І крикнув: „Пар но там окропи, жінко!“

І звязану на дворі розтягли,
І острый ніж у білі груди вбили,
На стид одежу з неї всю зняли,
Стрімглав за ноги на хресті прибили.

Що далі діяло ся там, на те
В страсі лице своє закрий, о Музо!
Як на солом'янім огні святе
Смалили тіло, як пороли пузо...

Як муж жорстокий, лютії жінки
Своє погане довершили діло,
Виймали серце, легке, печінки,
Як на шакаматя шматували тіло..

Не підіймаєть ся рука списать
Усі оті нечувані знущаня;
Та сльози щирії з очий біжать
І рвуть ся з серця щирії зітханя.

Доместіко! Тебе я все співають
Готов. Не май же жалю ні кришинки!
В здоровлю дай і в смаку поживать
Твої кишки, ніжки, ковбаси й шинки!

V.

**Житє і стражданє і спійманє і смерть.
і муки і прославленє преподобного
Селедія.**

Скривати тайну царськую
Потрібно і конечно,
Бо як її розпапляєш,
Загинеш на безпечно.

Та крити божії діла
Негарно, навіть грішно;
Не скриєш божої хвали,
Лиш сам загинеш вічно.

То й я лякаючись судьби
Раба, що на розробок
Повірений йому талант
Без діла скрив у сховок,

Бажаю оспівати вам
Що стане духу мого,
Житє, страждане, муку й смерть
Селедія святого.

Хто були родичі його,
В якій жили країні —
Не звісно ; сам він з малку жив
У водяній пустині.

На вічний взір аскетам всім
Не їв він хліба й мяса ;
Пявки і хроби водяні —
Його вся страва ласа.

Олію, молока, вина
Не заживав він з роду ;
Для дужшої покути пив
Морську солену воду.

Думками Бога хвалячи
Держав обіт мовчання,
І ані слова не прорік
Від роду до сконання.

Важке зітханє, се була
Його мольба глибока ;
Весь вік прожив зітхаючи,
Не зажмуривши ока

Не мав він дому ні житла,
Лиш сам пісок та скали ;
Мав плащ один із острих блях,
Що в тіло повростали.

Та на святого напосівсь
Один король сердитий,
З оружєм і дрекольми
Пішов його ловити.

Пророцьким духом чуючи,
Що час його зближав ся,
З пустинї вибрав ся святий,
На світло показав ся.

Тут вороги обпутали
Його кругом сильцями,
І до царя взяли ся гнать
Страшними палицями.

То цар безбожний крикнув: „Гей!
Беріть його, тримайте!
Йому живіт живцем поріть,
З його нутро мотайте!“

Для болю дужшого велїв
Солити свіжу рану,
Та тим ще злість не наситив
Мучительську, погану.

Живе ще тіло у бочки
Велїв він натоптати,
Поганцям хтїв таким як сам
Ті мощі в дар післати.

Не допустив всесильний Бог
До крайнього скандалу,
Щоб мощі праведника йшли
Поганцям на поталу.

Три дни й три ночі вітер бив
Судно на Чорнім морі;
Вже думав цар: „Скінчив ся світ,
Погасло сонце й зорі.“

Аж сам Селедїй мученик
На них змилосердив ся,
І моряку одному в сні
Прославлений явив ся.

І мовив: „Бог за смерть мою
Карати вас не буде,
Та труп мій ви везіть на Русь
Між православні люде.

„Нехай вони в великий піст
Жиють із тіла мого
І славять Бога й згадують
Селедія святого.

„Най постять так, як постив я,
Доступлять в Бога ласки,
Їдять мене і воду пють
І ждуть святої паски.

„Як їх патрон я відчинять
Їм буду неба брами,
Пісний Селедїй раї знайду
З пісними Русинами.“

І сталось так. І від тоді
Всі Русини голодні
Селедія святого чтять.
Дивні діла Господні.

VI. Легенда про вічне житє.

—

1.

Олександр Великий весь світ звоював,
І отсе в Вавилонї мов бог раював.
А побожний аскет вік в пустинї прожив,
І молитвою й постом богинї служив.
Наче сонце, що разом прогонює тьму,
Так богиня в опівніч явилась йому.

Прихилилась і мовить: „Мій вірний слуго,
Чим тебе вдоволить? Чи бажаєш чого?“

Аскет мовить:

„Хоч яке се жите і трудне і сумне,
Дай, щоб старість і смерть оминули мене.“

Богиня мовить:

„Ну, як се в тебе дар найцінніший з усіх,
На-ж тобі сей малий золотистий горіх.

„Одну нічку не спи, один день промовчи,
І очистивши ум сей горіх розтовчи.

„Шкаралющу в огонь, а розкусиш зерно,
Дасть тобі молодим вічно жити воно.“

2.

Цілий день промовчав і не спав усю ніч
І готовивсь аскет на великую річ.

Ось огонь розпалив із пахучих полін
І кадило в огонь щедро кидає він,

І закони Господні проходить умом,
Щоб очистити ум, не схибити притьмом.

Та ось сумніви в серці повстали страшні:
Вічно жить — молодим — ну, по що се мені?

„Чи вертати у світ, де панує борба?
Чи ось тут вічно жить? Се-ж безумство хйба!

„О богине, прости! Я згрішив, бачу сам!
Та безцінний твій дар комусь іншому дам.

„У нас цар молодий, богорівний наш цар!
Богорівним зовсім його зробить твій дар.

„Мілїонам він сонце, жите є нове, —
Для добра мілїонів хай вічно живе.“

3.

Олександр Великий весь світ звоював,
Та дівчини рабом себе він почував.

Персіянки Роксани предивна краса
В його серці горить, мов пожар не згаса.

У обіймах його та красуня горда
Наче тає, на груди його припада ;

Та хвилина мине і він чує, що ось
В її серці вороже ворухить ся щось,

І в очах ще вохких від любови і жаги
Дикі іскри горять, наче злі вороги.

З її уст вилітають бажаня страшні —
Се бажаня пожарів, убійства, різні.

Її опертись король не здоліє й на мить :
Там згорів Персополь ! Завтра Суза згорить !

Кліта вб'єв при вині ! Чи любов се, чи чад ?..
День у день із небес його кидає в ад.

4.

Олександр Великий богині моливсь :
„Дай, богине, щоб нині весь світ проваливсь !

„Або дай, щоб скінчила ся мука моя,
Щоб я знав, чи богиня вона чи змія ?

„Чом міняєть ся так, кілько є в дні годни ?
І чи в серці її я паную один ?“

В тій хвилині аскет перед ним опинивсь
І покірно царю до землі поклонивсь.

„Вічно жий, царю мій ! Хай твої вороги
Згинуть ! Ось тобі дар від твогого слуги.

„Не згордуй! Сей малий золотистий горіх —
Від богині се дар! Моя гордість, мій гріх.“

І він все розповів, відки має сей плід,
Що робить, щоб богині сповнить заповіт.

„Мілїонам ти сонце, добродїї еси, —
Будеш жить вічно юний, як плід сей зіси.“

5.

„Вічно жить! Молодим! Справдї божеський дар!“
І великим, безсмертним почув себе цар.

„Вічно жить! Молодим! А вона? А вона?
Постаріє, зів'яне мов квітка марна!

„Що без неї жите? Сонце? Небо? Сам рай?
З нею жить! Або радше ти сам умирай!“

Вже й не думає цар, до Роксани біжить,
„Серце, ось тобі дар: вічно в юности жить!“

І сказав їй усе, відки має сей плід,
Що робить, щоб богині сповнить заповіт.

„Коли любиш мене, моє сонце ясне,
Дасть безсмерте обом нам зерно те дрібне.

„А не любиш“ — урвав. „Кого хочеш, люби!
Ось тобі сей горіх! Що захочеш — роби!“

Счервонїло дївча, в личко вдарила кров, —
Олександр не ждав її слова — пішов.

6.

Гей Роксано красуне, що думаєш ти?
Чи про те, щоб з царем до безсмертя дійти?

Не про те! Інший жар в її серці горить!
Інший бог там живе! Інший цар там царить.

ДАВНЕ Й НОВЕ.

8

Він мета її мрій, осолода очей,
Над усіх милий їй генерал Птолемеї.

Хоч не любить її і холодний як лід,
Вона рада свій вік дати за сам його вид.

„Вічно жить молодій, а без нього? О, ні!
Краще він хай живе, дасть безсмерте й мені!

„Ну-ж допоможе сей плід його серце здобуть!
А як ні, то мені краще в світі не бути.“

Птолемея знайшла і дала йому плід,
І сказала, який в ній лежить заповіт.

А як ніч надійшла, вона тихо пішла,
Олександрю в вино трути-зілля влила.

7.

Занедужав король. важко стогне, кричить,
А Роксана при ній не ридає, мовчить.

Головами хитають старі лікарі,
І тривога як ніч залягла у дворі.

По всім краю йде вість наче змора та сон,
І сумує весь край і рида Вавилон.

Ось у строях, білилах, румянах ціла
В Олександрів покій куртізана вийшла

„Вічно жий, царю мій, на потіху для всіх!
Ось від мене тобі чудотворний горіх!

„Від богині се дар. Як зіси те зерно,
Вічно жить тобі дасть вічно юним воно.“

Спалахнув Олександр. „Нещасна, дужи!
Від кого маєш плід сей? По правді скажи!“

Та дівча не дροжить, не спускає очей.
„Мені дав його твій генерал Птолемеї.“

8.

Олександр у болях жорстоких лежав
І в руці своїй плід чудодійний держав.

„Вічно жить і любити! День за днем! День від дня!
А жите — то борня! А любов — то брехня!

„Вічно жить у борні! Бить ся в сітях брехні!
День за днем! День за днем! Без кінця! Ні, ох ні!

„Не для нас, о богине, твій божеський дар!
Хоч над світом я цар, та над серцем не цар.

„Міліони людий можу вбити, погубить,
Та чи змушу кого мене вірно любити?

„Вічно жить! О богине, се жарт, се сміх!
Вічне щастє чи дасть сей чудовий горіх?

„Ні, богине! Візьми свій дарунок назад!
Я в Нірвану волю, чи в Олімп, або в ад!“

9.

Серед болю в постелі підводить ся цар,
І побожно цілує чудотворний той дар,

І в тріскучий огонь із пахучих полін
Чудотворний горіх бистро кидає він.

І здалось, що вже біль не так люто палив,
Мов би в збурену кров охолоди налив.

Прояснів його ум, серце збулось химер,
А в опівніч саму Олександр умер.

VII. Два чуда св. Николая.

I Чудо з ковром.

В славнім місті Цариграді стала ся пригода:
Проявив Бог славне чудо для всего народа.

На далекім передмістю там хатина вбога,
В ній робітанк жив старенький і жінка небога.

Працювали, заробляли, весь вік з горем бились,
Та біднійших ратували і Богу молились.

Та ще з давна звичай мали: лепта хоч мала
Йшла від них рік в рік для бідних в празник Николая.

Та змогла їх старість, слабість, годі заробити,
Ледво-ледво вистарчало з дня на день прожити.

Аж ото надходить празник Николи святого!
Як почитити день той славний, коли в хаті вбого!

Журять ся старі обоє! Жінка й промовляє:
„Слухай мужу, день Николи ось-ось наступає.

„Як побрались ми з тобою, в злій чи добрій хвили,
День святого Николая ми врочисто читли.

„Чи-ж на старість ми покинем звичай сей побожний?
Чи-ж наш дім на сєє свято так вже й не спроможний?

„Адже-ж нам не довго жити, нікому й лишати.
Чи-ж не лїпше все, й остатне Богу в жертву дати?

„Ось гляди, ковер старенький, ще моєї мами!
На, продай, а буде радість в празник сей між нами.“

Муж послухав сеї ради, вельми звеселив ся,
Взяв ковер і йдучи в гброд Богу помолив ся.

До базару шлях не близький, він і послішає,
Аж ось муж якийсь поважний його доганяє.

Привитав ся. „Куди, діду?“ „На базар, панотче!
Сей ковер іду продати.“ Що за нього хоче —

Пан питає. „Вісім злотих за новий давали,
А тепер що ласка ваша. Ми-б не продавали,

„Та ось празник наш, Николи, а в хатині вбого, —
А ми все привикли чтити день сего святого“.

Каже пан: „Се діло добре! Твій ковер хороший.
Хочеш? Ось тобі за нього шість дукатів грошій.“

„Се за много. любий пане!“ — став старий казати,
Але пан узяв коверець, дав йому дукати.

Дід оглянувся: нема пана! На базар спішуть ся,
Та прохожі, базарові стали з нього кпить ся.

„Що ти, діду, одурів, чи очі проплакав?
Де ти свій ковер подїв? З ким ти тут балакав?

„Та-ж при тобі не було нікого видати!“
Дід говорить: „Нї, був пан, дав мені дукати“

Поки дід там сперечав ся, купував що треба,
Його жінка жде на нього, як на Бога з неба.

Аж приходить пан старий, їх ковер тримає,
І до неї ось яке слово промовляє:

„Муж твій, мій старий приятель, любий серцю мому,
Він просив мене занести сей ковер до дому.“

Се сказав, поклав коверець таї пішов із хати,
Поки здужала бабуся хоч слово сказати.

Здивувала ся бабуся, жаль їй став на мужа:
„От яка душа скупая! От душа недужа!

„Пожалїв ковер продати! А по що держати?
Чи сто лїт ще хоче жити, чи на той світ взяти?

„Пожалїв — і за для кого? Для старця якого?
Нї, для Господа самого і його святого!“

Так міркує в серці своїм щирая бабуся,
І рішає: „Ні, від нині я з ним розійду ся!

„Ні, від нині він не друг мій! По отсім коверці
Я пізнала, що не має він любови в серці!“

Аж ось муж прийшов, веселий до хати вступає.
Все приніс, чим день празничний святкувати має:

Є і свічка, є й кадило і вино й олива..
В тім поглянув, а там жінка плаче нещаслива.

„Що тобі, моя дружино?“ — щиро він питає.
Тут бабуся жаль і біль свій в словах виливає.

Слухає дід, дивується, далі мовить: „Мила,
Йій же Богу, я не знаю, що́ ти говорила.

„Хто тобі сказав, що коврик я жалів продати?
Глянь, за нього се купив я, ще й приніс дукати.“

„Як то? Ти продав коверець? А се-ж по якому.
Що знайомий твій приніс нам той ковер до дому?“

„Мій знайомий?“ — дід аж скрикнув. — „Жінко, я нікому
Не давав ковра й не мовив, щоб ніс нам до дому.“

Тут обоє враз замовкли, у обох та сама
Думка блисла; дід докладно розповів про пана,

Що купив ковер; бабуся сплеснула руками:
„Се-ж той самий, що ковер наш тут приніс, той
самий!“

„Але хто се був?“ Міркують Поруч як сиділи,
На ікону Николая разом погляділи,

І пізнали те обличчє, усміх і поставу..
Рознесли ту вість по місті Господу на славу.

II. Чудо з утопленим хлопцем.

У Києві дзвони дзвонять, радість не мала,
Бо то празник, день святого отця Николая.

Пликуть човни люду повні по Дніпру водою,
Аж де церков Николая стоїть над рікою.

Помолили ся прочани, радіско вертають,
Густо весла хвилі крають, а гребці співають.

В однім човні муж побожний, міщанин заможний,
Що святого Николая чтитель був неложний.

Обік нього його жінка, гарна як калина,
На руках своїх тримає одинака сина.

Усміхає ся дитятко, ручки простягає,
У Дніпрових чистих водах образ свій хапає.

В тім нараз хитнув ся човен із боку до боку,
Зляклась мати і дитина бух в воду глибоку.

Стрепенувсь Дніпро, у хвилях щезла враз дитина!
Наче грім прошибла батька нагла втрата сина.

Сам за ним би в воду скочив, та плавать не вміє;
Сам би згиб, щоб тільки син жив, та ніщо не вдіє.

Мчить ся човен, кожда хвиля батька серце крає,
А ще дужше бідна мати плаче та ридає.

Далі мовить батько: „Годі! Більше не журім ся!
До святого Николая щиро помолім ся.

„Як на теє божа воля, він на нас погляне,
Він дитині нашій бідній сам за батька стане.“

І молились довго, щиро, з рясними слезами
В своїм домі опустілім перед образами.

І заснули по молитві. Почало свитати,
Іде ключник від Софії церкву відмикати.

Наблизив ся, надслухує, що за дивне диво?
В церкві десь дитина плаче! Він вертає живо,

Кличе сторожа від церкви, двері відмикають,
І на плач той на дитячий швидко поспішають.

І що-ж бачуть? На коверці дитина мала, я,
Мокра вся лежить, де образ отця Николая.

Дали знати по всім місті, що така причина,
Щоб сходились пізнавати, чия се дитина.

А ті бідні батько й мати, що в слезах послули,
В сні узріли Николая й ті слова почули:

„Ви не плачте, добрі люди, не тратьте надії,
А спішіть чим борше в церкву святої Софії!“

Пробудились батько й мати, сон оповідають...
Серце радісно в них бєть ся, в церкву поспішають.

І вже здалека почули: плаче їх дитина!
О, як радісно до серця притис батько сина.

Але мати з тої втіхи стала мов німая,
Лиш ридає при іконі отця Николая.

Рознесло ся на весь Київ, на всю Русь святую,
Як Николай з Дніпра витяг дитину малую.

Написано 1904 р., доси не друковано.

VIII. Рука Івана Дамаскина.

Великий учитель церковний Іван
Служив у султана в Дамаску.
Цїнив, поважав його дуже султан,
Робив не одну йому ласку.

Та зависть підюдила злих двораків :
Згубити Івана тай годї !
Підкинули лист, мов Іван написав
Царю християн в Царгородї :

„О царю, шли військо своє на Дамаск,
Побіда вас жде знаменита :
Самого султана в рішучий я час
Отрутою згладжу зо світа.“

Султанови зрадці сей лист донесли :
„Чи бачиш, — говорять, — султане !
Отсе твій любимець, твій християнин
Яке здумав діло погане !“

Розлютивсь султан і прикликає велить,
Івана і так йому каже :

„Так ось як за милість, за ласку мою
Платиш мені, лютий мій враже ?

„Отрутою хочеш ти згладити мене ?
Такий ти святий, справедливий ?“
Даремно Іван присягає, що він
Невинний, що лист сей фальшивий.

„На смерть заслужив ти, — горить султан, —
Та жий ! Лиш всім зрадцям в науку,
Щоб більше подібних листів не писав
Утніть йому правую руку!“

Зрадїли всі злюки, Івана взяли,
Ще й ганьби до болю доклали :
На ринку Дамаскім при здвизї людий,
Йому правую руку врубали.

Мовчав і молив ся у муках Іван,
Взяв руку відтяту в лівицю,
А потім кровавий, каліка пішов
В Пречистої Діви каплицю.

І перед іконою впав до землі
І руку відтяту тримає,
І молить ся голосно й плаче і так
У болю тяжкім промовляє :

„Маріє, небесна леліє ! Се я,
Що сею своєю рукою
На честь твою стільки похвальних пісень.
Списав, ось корюсь пред тобою !

„Не милі мабуть ті горячі пісні
Були тобі, райська рожє,
Коли допустила, щоб руку мені
Відрізало племя вороже !

„Не жаль мені, що я невинно терплю :
Твій син терпів також невинно !
А жаль, що не зможу на славу тобі
Пісень укладати невинно.“

Та враз заясніла каплиця уся,
Марія з ікони зступає
І мовить : „Іване, не вже-ж і твій дух
У сумніві вже потапає ?“

І руку відтяту Марія взяла,
До рани її приложила,
І враз здоровіська рука та була,
Мов краплі крові не зронила.

І вийшов здоровий з каплиці Іван.
Народ весь аж ахнув із дива.
Дізнав ся про зраду дворацьку султан,
То злим була кара правдива.

Іван же ще довго в повазі там жив,
Поборював блуди старії,
І много прекрасних пісень ще зложив
На честь пресвятої Марії.

Друковано в „Читанці руській для 2-ої класи середньої школи“ Львів, 1907, сторона 103/4.

ІХ. Фуль, цар єгипетський.

Фуль, син Гора, цар Єгипту
Покорив усі краї
Від усть Нілю по далекі
Океанській плаї.

А вертаючи з військами
По пустині пісковій
Він знайшов оазу гарну,
І величній храм у ній.

Гордо він у храм вступає,
Жертву щедрую склада,
К божій вирочні підходить
І ось що проповіда:

„Ти огнемогуча сило,
Ти Правдивий і Святий,
Що бігом своїм ефірним
Повертавш світ цілий, —

„Ти скажи: передомною
Хто міг так усе і вся
Побороть, по мні хто зможе
Доконать таке, як я?“

Вирочня до нього мовить:
„Перший Бог отсе зробив,

Потім Слово, а Дух третій,
Що тих двох з віка злюбив.

„А ти, смертний, геть із храма,
Бо не знаєш часу ти,
Як моргне на тебе фатум
І ти щезнеш без мети“.

Фуль жахнувсь, із храма вийшов.
В пальмовий пішбів лісок, —
Тут його й убили слуги
І сховали у пісок.

*Написано при кінці 1907 р., друковано в альманасї
„Сти 1868—1908“, у Львові 1908, стор. 28—29.*

Х. Зороастрова смерть.

Зороастр, царевич перський
Як до смерти наблизив ся,
До ясного Оріона
З палом серця помолив ся :

„Оріоне, ти мій предку,
Заклинаю тебе днем :
Як умру, мого труп
Ти спали своїм огнем.“

А вмираючи до Персів
Мовив : „Як огонь з небес
Мене спалить і погасне,
Обшукайте попіл весь.“

„В нїм кістки мої знайдете,
Їх зберіть і збережіть ;
Доки тих кісток, дотіля
Ваше царство постоїть.“

Тут заляв він Оріона,
І з небес огонь блиснув
І спалив його все тіло,
Тільки костий не торкнув.

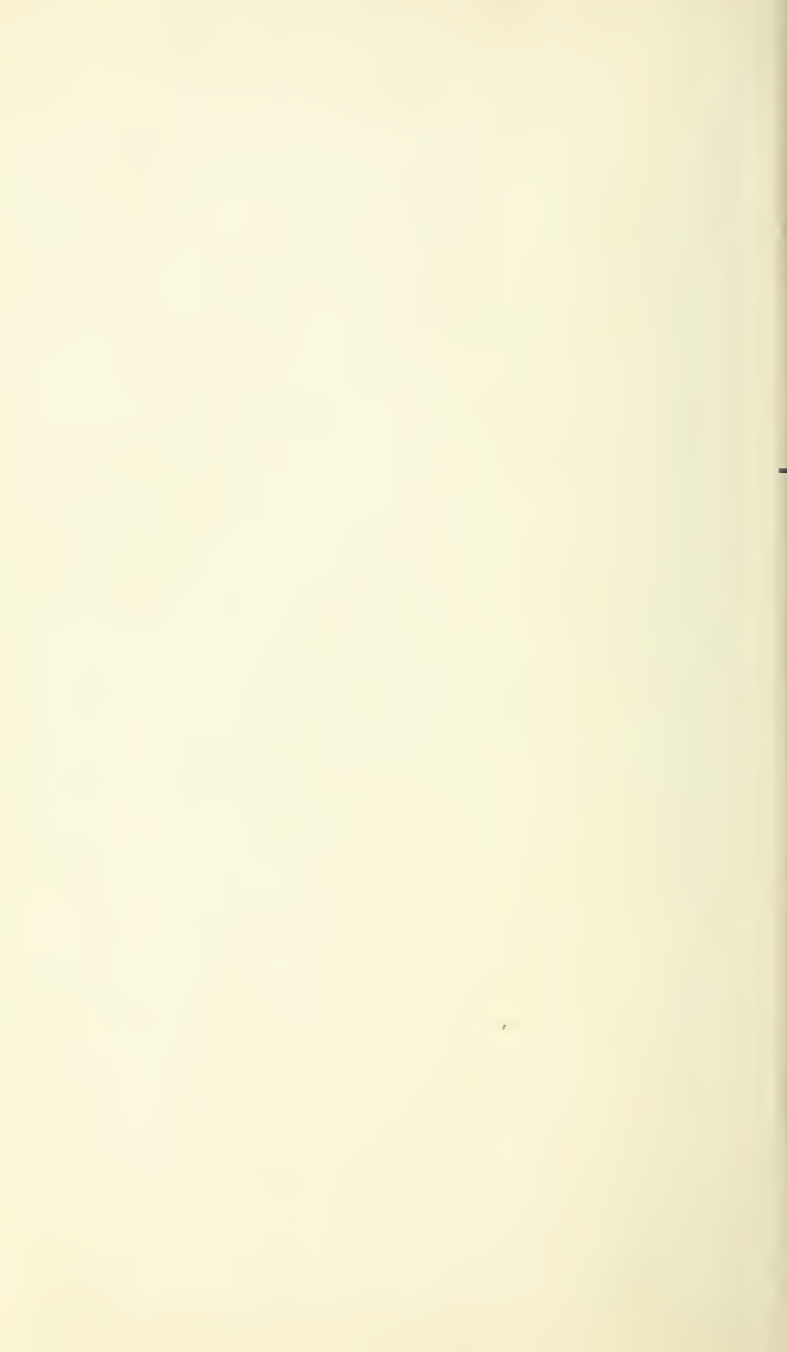
Позбирали Перси кости,
Як погас святий огонь,
Берегли їх ненастанно,
Бережуть і по сей день.

*Написано тодіж і друквано тамже стор. 174. — Мотиви
обох легенд узяті з грецького літопису Івана Малаша.*

VI.

ПО СЕЛАХ.

I.

На Підгір'ю села невеселі
Простягли ся долом - долинами,
Мов край шляху на твердій постелі
Сплять старці обвішані торбами.

По над річку верби головаті
Довгі віти в воду похиляють ;
Журавель поскрипує при хаті,
Босі діти по двору гуляють.

З поміж верб та груш та яворини
Чорні стріхи глинають нагнувшись,
Мохом вкриті, корчами калини,
Мов на вітер ті сичі надувшись.

Похилились смерекові стіни,
Там і сям стемпльовані дрючками,
Мов каліки ждуть собі заміни,
Щоб спочить розбитими кістками.

Сліповаті та тісні віконця
В старосвіцьких засувах ще ходять.
Чи лякають ся ясного сонця
Ті, що вік свій в тих хатах проводять ?

Не видати комина на хаті ;
В ранці дим всю хату заповняє,
З стріхи буха, веть ся по загаті,
Хапле очи, сльози витискає.

В хаті піч трохи не в пів кімнати
З запічком і припічком із глини,
Вічно тепла — то жолудок хати,
Величезний, як живіт дитини.

Хліб і страва тут найстарша справа,
Ціль всіх змагань, замислів, турботи,
Мов родивсь сей люд лиш для роботи,
А на хліб вся праця йде кровава.

Ліжко газди — пять дощок незбитих,
Сніп соломи і верета зрібна;
Тепла піч є для дітий неукритих,
А для старших постіль непотрібна.

Слуги в стайні сплять — їх коні гріють,
А дівки на лаві, на запічку;
Про вигоду й думати не сміють,
Щоб лиш крижі випрямить за нічку.

І про одіж мало дбають нині:
Як кожух є й чоботи пасові,
Для газдині шнур коралів в скрині,
Для дівчат хустята шалінові.

Капелюхи хлопцям повстяні, —
То й весь празник є на довгі літа;
Буднішня одежа в хаті шита
З полотна, що вироблять хатніі.

На стіні розвішані довкола
Деревляні давні богомази:
Страшний суд, Варвара і Микола,
Чорні від диму, мов від мази.

Тільки й всього християнства в хаті, —
Але є й письменства в ній познаки:
Там під сволоком завитий в шматі
Лист небесний — писаний Бог - зна ким,

Йосифінський наказ панцизняний,
Прадідівський квіт на трицять буків,
Діда скарга за ґрунтець забраний,
Батьків акт ліцитаційний драний, —

Ось весь спадок, що зістав для внуків.

II.

В шинку шумить, в шинку гуде,
Аж гомін геть селом іде.

І не питаєте, що се є:
Старий Пазюк горілку пє.
Вже третю ніч він пє ось так,
Та не гадає, що він піяк.
Він буде ще три ночі пить
І ані centa не платить.
О, бо Пазюк розумний дїд,
З кропиви він збирає мід:
Він у селї над всїх моцар,
Бо він собі богач - лихвар.

І не гадає, що за процент
Він пє й не заплатить і цент!
Ось глянь у коршму. За столом
Сидить Пазюк, співа псалом,
Бо він письменний — знає і се!
І Бога в серці має все.
Він бороду на руку спер,
І сиві очи в двері впер,
Волосє сивє і густє
Лице вкрива його товсте,
А голос дзвінко мов із блях
Гукає: „Господи воззвах!“

А обік нього кум сидить
І Пазюку в лице глядить,
В очах його читати-б рад,
Чи все старому тут у лад,
Чи все зробив він так як слїд,
Щоб ласкав був брикливий дїд.
А як старий скінчив свій спів,
То кум несміло річ повів:
„Спасибі, кумцю, вам за глас!
Та щиро я благаю вас,
Вдїліть ту позичку мені, —
Я все віддам у осені.“

Пазюк о стіл бє кулаком.
„Чи дармо в тебе я дяком?
Не штука то мій глас хвалить!
Кажи горівки ще долить!“
Скрутив ся кум неначе вюн,
Горілку в Жида і тютюн
На борг бере, на стіл кладе,
Знов Пазюка просить іде:
„Вже-ж, кумцю, вас я третю ніч
Частую за пустую річ,
Щоб сотку в позичку дістать, —
Ви-ж обіцяли нинї дать.“

Розгнівав ся на се Пазюк
І повну чарку кинув з рук.
„От ще голяк! От ще жебрак!
До мене промовляє так!
Сто срібла, се великий гріш!
Узять візьмеш, віддать хоч ріж!“
„Я-ж, кумцю, позичав у вас,
І тямите, віддав на час.“
„Віддав! Віддав! А може й ні.
А кілько то було гризні!
• Та що вже там! Хай страчу сам!
Як обіцяв, то певно дам.“

І мовить кум: „То дайте-ж тут!
Ось свідки є, горівку поть.“
Пазюк на те: „Нехай же поть,
У мене гроші є ось тут!“
І виняв з череса платок,
А в нїм завитих сїм соток,
І перед свідками цілі
Їх розкладає на столї.
„Отсе мій плуг, отсе мій стїг,
Моя ріля, мій оборїг,
Мої воли, моє гумно,
Моя рідня, моє майно.“

І поскладав, поцілував
І в черес всі сотки сховав.
А кум стоїть, гне в собі злість,
Очима тії гроші їсть.
„Та, кумцю, змилуйтесь бо раз,
Найі дармо не благаю вас!“
„Нї, сину, пізна вже пора,
До дому час! Заснути тра!
Ще кварту став, людей відправ,
А завтра рано, щоб ти знав —
Коли діждати дасть Господь,
За грішми з свідками приходь.“

Село шумить, село гуде,
Пазюк з шинку до дому йде,
При ньому кум мов вїон той весь,
А свідки йдуть то в скісь, то в склесь.
Боками йдуть, пісень ревуть.
Аж ось Пазюк промовив: „Тут!
На розї хрест, з тернами тин..
Тут в хатї мій драбуга син.
Го - го, то злодїй, зна біду!
До хати спати я не йду.
Гей куме! куме! Де ти втік?
Ти спать мене веди на тік!“

III.

В ранці рано по селї
То не пчоли, не чмелї
Глухо зажурчали,
Не шумів розбитий спуст,
А йшло слово з уст до уст:
„Вкрали! Вкрали! Вкрали!“

Що? Хто? Відки? Вість така:
Вкрали гроші в Пазюка!
Як вернув із шинку,

П'яний у стодолі спав,
Злодій черес з нього зняв
І потяг шматинку.

Хто був злодій? Відки знать?
Сам Пазюк не зна сказать,
Хоч щось твердо дума.
Далі скрикнув: „От на глум!
Вів мене в стодола кум!
Се ніхто крім кума!“

Кум почув се, весь дрижить,
Мов опечений біжить:
„Змилуйте ся, діду!
Я вас до хреста довів
Тай пішов вісьта домів!
Присягати піду!“

„Не бреши! Де гроші дів?
Ти мене вигоном вів —
Тямлю весь інтерес:
У стодолі дрюк відпер,
Сіна з зруба на тік зверг, —
Зняв із мене черес!“

„Тут мене гадюка їдж,
Як я з вами був сю ніч
На гумні, в стодолі!
„Не бреши!“ — кричить Пазюк, —
„Гроші тут мені до рук,
Бо діждеш недолі!“

IV.

З разу сварили ся,
Далі побили ся
Кум з Пазюком.
Батькови син помагає,
Син держить, батько шмагає
Кума ціпком.

Гамору! Галаса!
Баб назбігало ся
Повний вигін.
Ті Пазюка проклинають,
Инші про кума вже знають:
„Певно се він!“

Свідків, хоч гать гати!
Сей вже мав спать іти,
Вийшов на двір,
Чув, як Пазюк до стодоли
З кумом чалапав поволи
По при шніхлїр.

Другий виразно чув:
Кума Пазюк гукнув:
„Куме, ходи!
Пізно вже лізти до хати,
Я на тоці буду спати, —
Ну, заведи!“

Здогади, заміти..
Тут шукать! Там іти..
Властий чекать..
Справді-ж нікому не жалко.
„Так тобі треба, ти пявко!
Хоч ти пропадь!“

V.

Того рана з криком, шумом
Серед тлуму дїд із кумом
На попівство враз ішли.
Чи шукать поради може?
Нї, за злодїя на боже
По коронї понесли,

У обох напухлі пики,
А у серці гнів великий,

В кума весь кровавий ніс.
„Правте, отче, два молебни,
Щоб злодюга той ганебний
Без пощади нагло тріс!“

Вийшли. Кум у дім кленучи,
А Пазюк нові онучі
В постолі, до торби хліб,
Пятку в черес, палку в руки.
Тай для ліпшої поруки
До ворожки до Дуліб.

VI. Ворожка мовить :

„Ти, чоловіче, не бій ся нічого!
Гроші повернуть ся, ждати не довго.

„Злодій від тебе сидить за три межі,
Знаєш його по відмінній одежі.

„Вус має чорний і сірії очи,
Підстерігав тебе три дні й три ночі.

„Господу дякуй, що гроші забрав він,
Що не збудив ся ти в хвилі, як крав він.

„Мав він ножаку і хтів тобі, батьку,
Як би збудивсь ти, всадить під лопатку,

„Є в тебе грушка по конець причічка,
Є в ній маленька дуплаваця цілка :

„Там ти диви ся що дня, що години,
Там тобі злодій ті гроші відкине.“

VI.

Іде Пазюк від ворожки
Та йдучи міркує:
„Виразнісінько на кума
Ворожка віщує.

„За три межі! Кум від мене
За чотири межі!
По якій я його знаю
Відмінній одежі?

„Не в постолі, а в личаки
Обуває ноги,
І на гуні не зелені,
А чорні вилоги.

„Чорний вус. — Рудий у кума
Гм! не вір рудому!
Сірі очі — дійсна правда!
Коб швидше до дому!

„А божив ся, дав на боже!...
Плакав на остатку!
А сам ніж мав і мене хтів
Пхнути під лопатку!

„Почекай же!... Де та в біса
Грушка при причілку?
В мене є верба. Все одно,
Заглянемо в щілку.“

VII.

Ой - ой! Метушня і тривога в селі
Із вулиці діти тікають малі,
Старі покидають у полі роботу,
До дому дралюють немов на пожар!
На лицах побачиш і страх і турботу:
В селі є шандар!

Сей сіти рибацькі під стріху ховає,
Той в сіно рушницю стару обвиває
І пхає в шувар,
Сей крадену пряче дубову колоду,
Той в бочку пожарну наливає воду :
В селі є шандар !

Шандар і начальник рушають на слідство,
Соток Пазюкових шукати.
Трясли вже у кума, трясуть ще сусідство,
Стайні і стодоли і хати.
І свідків питають, мов в пільмі блукають,
А гроший нема тай нема
„Ну, куме коханий, дай руки в кайдани !
Тут слідство, для тебе тюрма.“

ІХ.

Три неділі вже кум у арешті сидів,
А селом якийсь шум наче рій той гудів.

Ось Пазюк молодий у попа, неборак,
Кладе п'ятку на стіл і говорить ось так .

„Єгомостику, горе на мене найшло !
„„Ти вкрав тата сотки!“ — так гуде все село.

„„Бідний кум через тебе в арешті тернишь.““
Єгомостику, радьте, що маю робить ?“

Піп плечима стиснув. „То, небоже, біда !“
А Пазюк молодий хитро так повіда :

„У неділю на хрест і на слово святе
Перед всіми людьми я присягну на те,
Що татуньових гроший не маю.“

„Добре сину ! Присягу тобі проведу.
Та гляди, щоб не впав ти в велику біду !

„Бо присяга страшна! Лиш одну мені річ
Відповідж: чи ти взяв тії гроші в ту ніч?
Як на сповіди правди жадаю.“

„Як на сповіди! Отче... Та взяв чи не взяв,
А бігме, що нерушені вчора віддав.
І присягну, най стиду між хлопством не маю.“

Х. На пастівнику.

Сховалось сонце за Ділом могучим.
Пожар вечірній запалав на небі
І згас. Стемніло. Оповите мглою
Дріма Підгіре. Лиш де-де в хатах
Ще світло блима. Літня ніч коротка,
То вчасно спати йдуть робучі люди,
Щоб завтра скоро світ вже бути в полі.

Ген за селом, під лісом на долині
З густої мгли мов цвяшок золотий
Вирізуєсь миготане кроваве:
Се хлопці конюхи огонь кладуть.
Їх на всю ніч післали коні пасти.
Попутавши скотину розложили
Огонь, бо майка*) тне.

Ось при огні
Сидять гуртом: хто в гуньці, в подігачці,
Хто в кожушанці, хто лиш грубий міх
Напаяв на плечі.

— Побратиме Сеню,
Дай тютюну!

— Чи бач, який прудкий!
Чи я тютюн саджу?

*) Рід дрібних і дуже кусливих комарів, що
появляються в маї.

— Та не жартуй бо!
Тобі господар нині скрутець дав,
То уділи! Проклята майка тне,
А тютюновий дим — найліпший спосіб
На неї.

Сень видобува тютюн
І крає ножиком і ділить всім,
В кого не має. Вже така натура
У того Сеня: з разу воркне гризко,
А потім хоч сорочку з себе дасть.
Не даром придурковатим зовуть
І підіймають всім селом на сміх.
Куди-ж пак! Парубіка вже старий,
Вже по за трицять літ, і до роботи
Нема над нього, і не це, не тратить,
А ходить мов жебрак. Нераз йому
Трафляло ся пристайство — не хотів.
Волить тинятись в наймах, на чужих
Робити і чужій коритись волі.
„То вже у них так в роді“ — говорили
В селі. „Отець його мав поле й хату,
Та все пустив, роботу занедбав,
Лише по відпустах, святих місцях
Мов старець волочив ся. А прийшла
Недуга, старість, далі сліпота,
То не було де голову приткнути, —
Взяв ліру тай пішов просити хліба.
І сина на таке саме навчив:
Все лиш набожних співанок співає,
Все лиш балакає, що світ зіснутий
І страшний суд надходить — що твої піп!“

Отак в селі балакали про Сеня,
Сміялись з нього, хоч усі й любили,
Бо щирий був, для всякого ввічливий.
Та він байдуже, мов се й не про нього,
Всі насміхи пускає мимо вуха,
Прихильности немов не добачає.

Хоч трицять лїт від роду, він найрадше
З дітьми малими пристає, готов
І порохом пересипать ся з ними.
Тай діти-ж то над все любили слухать
Його пісень і оповідань! Діти
Одні над ним не насміхались.

Ось

І нинї купка їх зібралась — хлопці
Все підрутки. На Сеня поглядають
Як на старшого; деякі й самі
Просились з кіньми на ніч, знаючи,
Що й Сень тут буде.

Закурили. Тихо.

Десь обік в трощах деркає деркач.
Сова у лісі заскиглила — цур їй!
І більш не чуть нічого, тільки мірно
Дзеленькають зелїзним путом коні
Та хрупають траву росисту.

— Ну-ко,

Скажіть хто байки! — обїззавсь несміло
Один і скоса позирнув на Сеня.

— Е, кат там з нею! — другий відїззавсь. —
Я за весь день охляв, не чую костий,
І очи вже злипають ся до сну.

— Ну, що-ж, то ти йди спати! Годі-ж всім
Поснути. Знаєте, пора непевна.
Говорять, що з Сїдого*) приятелї
Волочать ся по толоках. То треба
Вважати!

— Мій господар за грибами
Ходивши вчора, каже: бачив вовка.
Тай остро наказав мені з лошат
І ока не спускати. Та де вони?

*) Сїде, село в самбірськїм повіті, славне своїми
конокрадами.

— Не бійсь, дурний! Як би, храни Боже, вовк,
То коні би самі дали нам знати:
Зафоркали-б і збились би до купи.

— Ось слухай, рже твоя каштановата,
А он лоша їй обзиваєсь!

Справді

По всій долині розляглось ірзане,
Мов тремольо важке, могучим смиком
Потягнене по струні металевій.

— Ну, байки! Сеню, ти на черзї нині!

— Якої-ж я вам байки розповім?
Тут, братя, йде таке на наші села,
Що швидко нам відхоче ся байок.

— Що, що таке?

— Війна, хиба не чули?

— Війна? Та з ким?

— Ну, звісно, з Москалем.

— Що, з Москалем? О, то нещастє наше!
Москаль твердий, не встоять наші хлопці
Супроти нього.

— То то, братя, й є.

Наш конче хоче з Москалем побитись,
Та видить сам, що сил за мало має.
От він казав усюди голосити,
Що від тепер не буде так як доси
До війська брати та перебирати,
А всіх загорне загалом: малих,
Що від землі лиш відросли, й дідів.
Що до землі вже хилять ся, сліпих,
Кривих, безногих і горбатих, навіть
Дівок.

— Ха, ха! То може й нашу Феську
Візьмуть?

— Еге! Та слухайте лишень,
Що стало ся в Урожі! Тиждень тому
Там вїйт під церквою цілій громадї
Читав той наказ, що почнуть усіх
До війська брати. Слухає народ,
Об поли бесь руками. Аж нараз
Одна вдова як не заломить руки
Над головою, як не заголосить:
„Я - яй! Я - яй!“ Так протяжно, так страшно,
Мов за покійником. Усі до неї,
Гадали, може зуб. Та де тобі!
Посинїла, у лобі очи кровю
Їй заплили, і руки все держить
Над головою закленуті. Їй стогне,
Голосить, що аж серце розриваєсь.
Що мир до неї, промовляють, тїшать,
Води дають, хрестять і шепчуть — де там!
Не чує і не бачить, не говорить,
Не їсть, не пє, ніщо не розуміє,
Лиш яйкає від того дня і доси.
Вже з цвинтару не трафила їй до хати,
Пішла долів селом: „Я - яй! Я - яй!“
А мир за нею, мов на похоронї.
Три рази довкіль обїйшла село.
Під ніч на силу завели її
До хати, силою їй нагодували.
Та не могла вона сидїти дома.
В ночі їй пропала. І від того дня
По селах ходить. Вже її в Лужку
І в Ступниці і в Мокрянах видали,
Була аж в Страшевичах і на Спринї.
Розхристана — говорять, чорна-чорна,
Лиш очи світять ся. І день і ніч
Блукає по полю, до хат не йде,
І все кричить, голосить, плаче їй стогне.
— От покаянїє! Най Бог боронить!
— Я-б, бачить ся, на місці вмер зо страху,
Як би її почув тут голосїне.

— Іди, дурний! Вона-ж се не від злого!
Се найдобрійша жінка у селі
Була. Їй Бог так дав, щоб віщувала
Народови якесь велике горе.

— Ой-ой! І що-ж то за такеє горе
Вона віщує?

— Чуєш, що війну?
Вже то як наш із Москалем задре ся,
То тут не жди добра!

— А я гадаю,
Що то не те! Велика річ — війна!
Всіх не поріжуть. Адже-ж Москалі
Теж не вовки, а люди як і ми.
Небіжчик дід нераз про них бувало
Розказують, не можуть нахвалить ся.

— І я гадаю, братя, що Москаль би
Нам кривди не зробив. Господар мій —
На що розумний чоловік, а часто
Говорить: „Господи, коли-б вже раз
Москаль прийшов! Таке вже всюди здирство
Пішло. Москаль би все те скасував,
Зробив порядок, полекшу якусь
На бідний люд.“

— Ой, певно, що би треба
Твердої тут, московської руки!
Чи чули ви, пани ото заводять
Якісь там шарварки нові. То ніби
Говорять хлопам: штири дни до року
Повинен кожний нумер відробити
Коло гостинця. А то все брехня.
Їм не гостинець в голові. Плювати
Їм на гостинець! Як лиш люди вийдуть
На ті гостинці, то пани пішлють
Свою двірню з палками, нагайками,
І всіх на панський лан переженуть.

І панцину навернуть : штири дни
Що тижня кождей мусить відробляти.

Не може бути? Хто тобі казав?

— Плети дурний, не може бути! Вже то
Я чув про се від розумнійших трохи
Ніж я тай ти. Пани дїстодь-то навіть
Вже й цїсаря підпали, й цїсар їм
Усе те затвердив і підписав.

— Ой лишенько! Тепер то ми пропали!

— Воно то бач : пропали або ні.
Пани ще доси криють ся з тим дуже,
Не признають ся, щоб народ від разу
Не роздразнити, а найголовнійше :
Боять ся Москаля.

Тут Сень вмїшав ся
В розмову. Доси він сидїв понурий
І звільна пакав люльку, похилившись,
Мов слухав голосів якихсь далеких.
І враз промовив : — Е, яка там річ
За нами впоминають ся Москалеви ?
Що ми йому, чи сват, чи брат який ?
А мислите, що в нього мало й своїх
Панів і бідних ?

— А про що-ж би мала
Війна вести ся ?

— Ні про що! Й війни
Ніякої не буде!

— А по що-ж
До війська пруть старого і малого ?

— Е, пруть! Ніхто ще того не видав.
От ми які вже парубки, а хто нас
До війська кликав? Може ще коли
І будуть брати, та хто зна, се може
Аж в той час буде, як народ на світї

давне й нове.

Здрібніє так, що в нашій печи буде
Сїм хлопа молотити.

— Мудрий ти
На бештефранти! А чому-ж ота
Уріжська ходить та голосить? Чень же
Се не добро віщує?

— То то й є,
Що нарід темний чує плач її,
І бачить сам, що се якийсь знак божий,
Та не дошукує, що він значить,
А сам собі спліта химери всякі:
Війна і панщина й Бог зна ще що.
Гадаєте, що Бог про тее дбає,
Чи там сто люда забіють, або двісті,
Чи хлоп о три дни більш робити буде?
Як раз Господь перед таким би ділом
Знаки такі нам послав! Тай що то
Війна? Війни й заповідать не треба,
Вона вже є, ми родимось, живем.
Мремо в війні. Хіба-ж не чули пісню:

Нема добра тай не буде,
Була війна, тай ще буде.
Брат на брата ворогує,
Сестра сестрі смерть готує,
Син на батька ніж підносить,
Донька мамі смерти просить.

От де війна правдива, найстрашнійша,
Щоденна, люта! Що там проти неї
Всі війни з Турком, Німцем, Москалем!

Замовкли всі й понурились. Так нагло
Звернув розмову Сень на другий бік.
І хоч не раз подібні вже слова
Вони від нього чули, то про те
Тим дужше їх ударили вони.
І не до сміху їм було, бо кождий
На собі сам їх правди доконав ся.

— Се правда! Як вовки голодні в лісі,
Так мир хрещений сам з собою їсть ся.
Одні хапають з перед других, рвуть,
І днуть і кривдять. От і мій господар,
Хоч і який богач, а злакомив ся
На моїх бідних пять кровавих римських :
І відтягнув мені з заслуженини,
За те, що скочило теля в полонку
І затонуло.

— А що буків я
Приняв за ліс! Господар сам післав
Мене украсти з ліса копаниці,
А як зловив лісничий і подав
На штраф, прийшлось платити — він тоді
Давай мене періщити!

Й пішли
Нагадують та розводити, що
У кожного від давна наболіло.
Лиш Сень мовчав, не жалувавсь ніколи.
А як скінчили інші, знов почав.

— Так бачите, яка се в нас війна
Ведесь! І що нам віщувать війну?
Та-ж ся війна сама та шось віщує.

— А що таке віщує?

— Страшний суд!
Слова ті Сень сказав глухим, таємним
Полушептом, аж інші мимоволі
Склонили голови. В тій хвилі в лісі
Сова плачливо застогнала. Тихо
На хвилю стало, і на раз, немов
Десь з під землі протяжний і різкий,
Проймаючий роздав ся стогін людський :
— Я-яй! Я-яй! Я-яй!

— Дух божий з нами! -- скрикнули відразу
Всі конюхи і почали хрестить ся.

— Я - яй! Я - яй! Я - яй! — лунало в дебрах.
Так жалібно, так важко, що аж серце
Мороз проймав. Сконало. Тихо стало.
Недвижні всі сиділи біля ватри,
Тремтячи. Дух захопило у всіх,
Так що ніхто і слова не промовив,
Ба навіть коні наострили вуха
Її стояли мовчки.

Тільки Сень сидів
Спокійний, шепчучи молитву. Врешті
Промовив.

— От ви й чули віщуванє.
Не бійтесь, се не є нечистий дух,
Се та уріжська жінка, що пішла
По божій волі. Бог їй так казав
Плачем і криком грішному народу
Оголосити близький суд страшний.

Ну, що се ти говориш, бій ся Бога,
Під ніч таке страхіте? Суд страшний!
Хиба-ж не чув, що перед страшним судом.
Повинен ще на світ прийти Антихрист?
Ну, а про нього клятого ще якось
Не чути доси.

— Не впевняй ся дуже! —
Сказав поважно, строго якось Сень. —
Глухий не чує навіть як гримить!
А я ось що скажу вам, що я чув,
Та ні, не я, мої татуньо чули.
Вони ось на Кальварії недавно
Були, там є чернець один старенький,
Що знає їх вже більш як трицять літ.
Так от вони у нього ночували
І він їм много повідав з книжок.
„Моліть ся — каже — люди! Близький час!
„Пять гір трави вже віл великий спас.
„Як шесту буде допасати — ждїть,
„Тодї Антихрист родить ся на світ.

„А як на сему в пів гори дійде,
„Тоді на землю Ілія прийде.“

— Дух божий з нами! — скрикнули в тривозі
Всі конюхи. — Пять гір вже — кажеш — спас.
Що-ж се за гори, що за віл такий?

— Хиба-ж не знаєте, що в книгах пишуть?

Далеко десь, на самім краю світа
Є віл такий: родив ся він в той день,
Коли Христа розпято. Має він
Сім гір. Коли прийде на світ Антихрист,
Щоб всіх людей від Бога відвернути,
То проти нього проявиться з неба
Святий Ілля і буде бунтувати
Народ, аби Антихриста цурав ся.
А той Антихрист буде цар весельний.
Пішле своїх вояків і шандарів
Проти пророка. Бог йому допустить
Іллю зловити, він його на смерть
Засудить. Але знає він, проклятий,
Що як з Іллі одна краплина крові
На землю впаде — вся земля займе ся
Й згорить. От він на хитрощі візьме ся:
Пошле своїх вояків і шандарів
На край землі, на тих сім гір і скаже
Вола отого взяти і зарізати
І з нього шкуру зняти. Розпірструть
Вони ту шкуру і на ній почнуть
Пророка мучити і катувати.
Та поразить Господь нечисту силу.
Є десь такий комарик, що напив ся
Христової крові, як капала
З хреста. Отой комарик саме в хвилі,
Як будуть мали різати вола,
Його в хребет укусить і в тім місці
Маленьку дірочку проколе в шкурі,
Таку, що оком і доглянуть годі.
Крізь ту то дірочку з крові пророка

Малесенька на землю крапля впаде
І загорить ся вся земля від неї.
Спалить Антихриста і його все царство,
Спалить усі гріхи людські й терпіня,
Очистить землю, як від ржі зелізо.
Тоді Господь прийде на суд страшний:

Вже геть було за північ. Віз звернув
До долу дишльом. Косарі стояли
Посеред неба. Холодно. Огонь
Погас. Зітхаючи глибоко, мовчки
Ще раз обходять коний конюхи.
Спокійно скрізь. Глибоке, темне небо
Горить над ними тисячами звід.
Дрімає ліс в тумані. Наче мрія
У сизій пільмі клаптем чорним там
Лежить село.

І хлопці полягали
Хто на соломі, що приніс з собою,
А хто й по prostu на траві росистій,
Лиш міх товстий під себе простеливши.
Лиш Сень не ляг. При вигаслім огниці
Сидить він скулившись від холоду,
Недвигний, у якійсь глибокій думі.
— О Господи! — зітхне часом. — Не дай
Сліпому і глухому в світі жити,
Щоб не заскочив неготових нас
Великий день, страшний день суду твого! —
І він здригнув ся.

— Господи помилуй!
Се смерть у очи заглядає! — шепнув
І знов почав молити ся, ще щиріше,
Ще горячіше. Тихо сяють зорі
Немов манять до себе. Дух якийсь
Могучий і таємний пролітає
По над землю. Чує лет його
Усяке серце добре та чутливе
І тужно беть ся, наче пташка в кліті.
Чого? Куди? По що? Дарма питати.

VII.

ДО БРАЗИЛІЇ.

І. Лист до Стефанії*).

Вельможна мамо, найяснійша пані!
Поклін тобі шлемо, твої піддані

Олекса Хмиз, Яць Хрущ і Чапля й Ружа,
Шлемо тобі привіт від твого мужа.

Коли тобі плетуть, що він умер, —
Не вір, матусю! Він здоров тепер.

Живий, здоров, як рибка у водиці, —
Се посвідчать і наші молодичі.

Най Бог його за се благословить,
Що не цуравсь до бідних загостить.

У Хмиза в хаті днів прожив зо двацять
„Шандарів — мовив — мушу пильнувать ся.

„Ще рік мені блукати по землі,
Бс завзялись на мене сили злі.

„Як рік мине, тоді підійму бучу,
Всїй кривді і неправді шию скручу.

„Потїшу всїх, хто гнув ся і терпів,
А особливо вірних Русинів.

* В р. 1895 агент еміграційний Джерголет обійшов майже всю східню Галичину, передягнений по мужицьки, закликаючи людей до Бразилії і вдаючи з себе пок. архикнязя Рудольфа. Листів подібних до отсего, вислано було багато з різних околиць Галичини.

„Із сего краю, що є край дідівський,
Жебрацький і шляхецький і жидівський,

„Я виведу свій вірний люд у край
Заморський, де є справді хлопський рай.

„В Бразилії царем я хлопським стану,
Там Жиду доступу не дам, ні пану.

„Сей край багатий, оком не зуймеш,
Ніхто ще там ланцом не міряв меж.

„Плідних земель безмірні там простори,
Буйні пасовиска, лісисті гори.

„У горах повно звірів, диких кіз;
Один там буйвол тягне з сіном віз.

„В лісах малпи — от звір несамовитий!
Що бачить, сам хапаєть ся робити.

„Освоюєсь, привчаєть ся сей звір
Врубати дров, позамітати двір.

„Там слуг нема з хрещеного народа, —
Освоїш пять-шість, малп і є вигода.“

От так він нам балакав дни цілі,
Аж всі ми плакали старі й малі.

А далі мовив: „Час мені в дорогу,
Іду і віддаю вас Пану Богу.

„Я по Галичині вже ходжу рік,
Тепер піду ще на угорський бік.

„Передягніть, брати, мене по свому;
Що я тут був, не говоріть нікому!

„Жандармам особливо і попам
Не зраджуйте, бо буде лихо вам.

„І ждіть! Як буде поле знов зелене,
З гесною вам листи прийдуть від мене.

„Тоді ґрунти, хати і весь свій крам
Збувайте! Я вам не такі там дам.

„А щоб мій лист від разу ви пізнали
І ошуканцям в руки не попали,

„Так ось вам знак — та тільки се секрет:
На листі буде підпис: Джерґолет!“

По відході його ми всю громаду
Спросили на таємную нараду:

Прирадили по довгій боротьбі
Сей лист, о пані, написать тобі,

Про нього звістку радісну подати,
Щоб з нами й ти втішала ся як мати.

Сим кінчимо. Дай Бог тобі прожити,
А нам тобі в Бразилії служити!

II.

Коли почувеш як в тиші нічній
Зелізним шляхом стугонять вагони,
А в них гуде, шумить, пищить мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зітханє і гіркий проклін,
Тужливий спів, дівочії дісканти,
То не питай: Сей поїзд — відки він?
Кого везе? Куди? Кому в здоґін?
Се емігранти.

Коли побачиш на пероні десь
Людей мов оселедців тих набито,
Жінок худих, блідих, аж серце рвесь,
Зівялих, мов побите градом жито,
Мужчин понурих і дїтий дрібних
І купою брудні, старії фанти
Навалені під ними і при них,
На лицах слїд терпінь, надїй марних —
Се емігранти.

Коли побачиш, як отих людей
Держать і лають і в реєстри пишуть,
Як матері у виходках дітий
Зацитькують, годують і колишуть,
Як їх жандарми штовхають від кас,
Аж поїзд відійде — тоді припадок!
Весь люд на шини кидаєть ся враз:
„Бери нас, або переїдь по нас!“ —
Се в нас порядок.

III.

Два панки йдуть по при них.
На дітий блідих громадку,
На жінок отих марних
Кождий глипнув по порядку.

Відвернувсь один панок
І зітхає: „От бідацтво!“
Другий же за ним крок в крок
Покликає: „То лайдацтво!“

„Що лайдацтво?“ — „Весь сей люд!
Рідний край на пшик міняє.“
„Ні — відмовив перший — тут
Винен той, хто їх спиняє.“

„Не спинять їх? Всі підуть
Десь за синє море з дуру.“
„Як же-ж їм не їти, як тут
Всі до спілки дрем з них шкуру.“

Розлучила нас юрба,
Та довгенько ще цікаві
Сперечались ті оба,
Де „лайдацтво“ є в сій справі?

IV.

Гей розіллялось ти, руськеє горе,
Геть по Європі і геть по за море!

Бачили мури Любляни та Реки,
Як з свого краю біг Русин на втеки.

Руські зітханя й стогнаня лунали
Там де Понтеби біліють ся скали

Аж із Кормон, мов живого до гробу,
Гнали жандарми наш люд як худобу.

Небо італьське блакитне, погідне
Бачило бруд наш, пригноблене бідне.

Генуя довго мабуть не забуде,
Як то гостили в ній руськїї люде.

Будуть ще внукам казати проти ночі:
„Дивний тут люд кочував із півночі.

„Рідну країну з слізми споминав він,
Але з проклятем із неї тікав він.

„Спродував дома поля, господарство,
Вірючи байці про Рудольфа царство.

„Дома покинувши землю родинну
Гнав ся, щоб мрію ловити дитинну.

„Смілий у мрії, у вірі беззглядний,
В дійсности наче дитина безрадний.

„Ані порадитись, ні побалакати, —
Знав він лиш гнати ся та жебрать та плакати.“

Гей розіллялось ти руськеє горе
Геть по Європі і геть по за море!

Доки Гамбурські, важкі паровози —
Де ви не ляли ся, руськїї сльози!

Всі з тебе, Русине, драли проценти:
Польські шляхтичі й швабські агенти.

Що то ще жде тебе на океані?
Що у Бразилії, в славій Парані?

Що то за рай ще тобі отвираєсь
В Спіріту Санто і Мінас Джераес?

V. Лист із Бразилії.

Сусіди любі! Пише вам Олеся.
Ми всі здорові й добре нам веде ся.

Сім місяців отсе мовчали ми,
Аж на кінці мандрівки стали ми.

Серед лісів тут живемо в бараці
І маємо страшенно много праці.

Рубаєм дерева на сяжень грубі —
Одно два дни довбем. сусіди любі!

За рік оттак чень буде чистий морг,
То будем сіять. Живемо на борг.

Боргує нам уряд, покіль до свого,
Курузи, бульбу, сіль — і більш нічого.

Не розлучали нас і на пять хвиль...
До міста маємо пятнацять миль.

В лісах, під горами... Та ми не ропчем,
Доріг нема, стежки, дасть Біг, протопчем.

Та ви цікаві, як нам до води
Доїхалось, а потім аж сюди.

До Відня їхали спокійно в купі;
У Відні нас три дни держали в цюпі.

Пустили нас, лиш пан якийсь від нас
Сім срібла взяв, що підписав нам пас.

З Понтеби завернули нас до Грацю,
Там три неділі мали з нами працюю.

Писали до Стрия, Мостів і Кут,
А нам казали: „Зачекайте тут!“

Палазя там умерла від уроків,
А лікар Німець мовив: „З браку соків.“

Івась умер напевно від нічниць,
А лікар мовив: „Не плетіть дурниць!“

Та як ще Гриць, Оксанка, Рузя вмерли, —
Пустили нас: „Ідіть, куди наперли!“

До моря ми добрались без біди,
Лиш що до нас присілись два Жиди

І видурили від Баланди й Хмиза
По десять ринських за якісь авіза.

Та на одній пересідці якомсь
Згубив ся і пропав Юрків Антось.

В Генові ми сім неділь шифу ждали,
За містом в норах як Цигани спали.

Поганий край! Докучив голод нам,
І горячок понабирались там.

Сім штук дітей, Онищиха й Чаплиха
І Хрущ старий там вмерли. Збулись лиха.

Було-б нас більш померло, бо якась
На нас італьська пані завзялась

І випросила в короля свідоцтво:
Держать їх, аж їм вимре все жіноцтво.

Хрест божий з нами! Певно се була
Якась безбожна упириця зла.

Бо справді на жінок у тії доби
Ударили найгіршії хороби.

Та Бог наслав на тую злюку бич :
Попавсь нам лепськнй Русначок-панич,

Списав він лист від нас слізми облитий
До їх там королеви Маргарити.

Все розповів : як нас тут трясця бє,
Як відьма нічу кров жіночу пє,

Що тут дітний без корму сохне й плаче,
Як з відьмою король у гречку скаче...

І помогло. Пустили нас як стій,
Урвало ся поганій відьмі тій.

А як ми вже на корабель сідали,
То панича від нас арештували,

Немов би то він ошуканець єсть.
Він нам шепнув : „Се злої відьми месть !

„Мовчіть, бо пропадете всі до чиста!“
Ми — ша ! Пропало наших ринських триста.

По морі ми плили без злих пригод,
Лиш хорував погано весь народ.

На морі вмерло девять душ народу ;
Їх замісь погребу метали у воду.

Най Бог боронить від такої тьми,
Як матері ридали за дітьми,

Коли їх риби довгі мов ті бальки,
Зубаті, чорні, рвали на кавалки !

В Бразилії ми теж зазнали зла :
Пропасниця лиха на нас зайшла.

Три місяці чекали ми на квіти :
Три хлопи вмерли тут і три кобіти.

Пять хлопців до услуг продали ми,
А сім дівчат пішло в такі доми.

Про хлопців доси ми не мали вісти,
Дівчата раді: є що пити й їсти.

Що-ж ще писать вам? Тут новин не гук.
Пять душ нам доси вмерло від гадюк.

Тут по лісах блукають дикі люди,
Бють наших і їдять. І нам мабуть те буде.

Та може дасть нам Бог іще піднять ся.
Було нас сорок, є ще вісімнадцять.

Одно лиш жаль, що вже по руськи тут
Молить ся ні балакать не дадуть.

На нас у місті крикнув Кандзюбінський:
„Nie wolno tutaj gadać po rusińskij!

„Tu polski kraj i polski Bóg i król!
Po polsku gadaj albo gębę stul!“

Га, що-ж, коли так острій ферлядунок,
Хай буде й так! Який нам тут ратунок?

Сим кінчимо. Прощайте! Ждїть від нас
Звісток, як нам заблісне ліпший час.

VIII.

ІЗ ЗЛОБИ ДНЯ.

Із трицятилітя 1878—1907.

I. На зорі соціалістичної пропаганди.

Обривають ся звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім житем!...
З давніх брудів і думка розкута —
Ожиємо, брати, ожием!

Ожиємо новим ми, повнїйшим
І любвою огрітим житем, —
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країв попливем.

Через хвилі нещастя і неволі,
Мимо бур пересудів і зла
Попливем до країни святої,
Де братерство і щастя й любя.

Виступаймо до бою нового
Не за царство тиранів-царів,
Ані те-ж за попів, ні за Бога,
Ні за панство неситих панів.

Наша ціль — людське щастя і воля,
Верх освіти над віров сліпов,
І братерство велике, всесвітнє,
Вольна праця і вольна любов.

Але твердо тра в бою стояти,
Не лякаться, що впав перший ряд;
Хоч по трупах на перед ступати,
Та ні крок не вступати на зад.

Се-ж остатня війна ! Се до бою
Чоловіцтво із звірством стає,
Се поборює правда неволю,
„Царство боже“ на землю веде !

Не моліть ся вже більше до Бога ;
„Най явить ся нам царство твоє !“
Бо молитва слаба там підмога,
Де роботи й ума не стає.

Не від Бога те царство нам спаде,
Не святі на руках принесуть,
Але власний наш розум посяде,
Сильна воля і спільний наш труд !

Написано в початку 1878 р. у львівській в'язниці, друковано на чолі видання „Громадський Друк“ 1878, ст. 1—2 и. з. „Товаришам з тюрми“.

II. Дума про Маледикта Плосколоба.

Пропав дух революції!
Кричать старі незнайки:
„Не тра нам конституції,
Лиш бука та нагайки!“

Геріє Гайне.

Ой як стала по цілому світі велика біда,
Як не стало мирови християнському ні сюда ні туди,
То у славному місті Безпантелику
Збирало ся лицарів буй-турів без лику.

То Безпантелицький князь Маледикт Плосколоб,
На прізвище „Капустяний Лоб“
Скликає всю свою громаду,
Аби радити преславную раду,
Як їм дружно на ворога „русскости“ стати,
Його під ноги стоптати,
Із світа божого без полики зігнати.

То зійшли ся в „Народнім Дворі“
Всі поборники, буй-тури, богатирі.
Що перший поборник Міх Ковальський,
Що славний бесідник Тихович Мовчальський,
Що третій буй-тур Наум Безумович,
На прізвище „Рак Поступович.“
Був там іще старець божий Митро Політа,
Що ума не набрав ся через довгії літа,
Всі книжки крім псалтирі бракує,
День і ніч Богу аллилую ликує.
А при нім був чесний отець Холява,
Котрому вічна в Рутенії слава;
А з поза них невідступна Сорока
Поглядала на соньмище з-під ока.
Тут були ще й інші німі фігуранти,
Самі чесні Рутенці — обскуранти,
Самі мудрі, хоть скупі на слова,
Лисі голови, грубі черева.

То почав попереду сам князь казати,
Бородою на всі боки хитати, —
Говорив ось якими словами:
„Господинове почтенні, погано буде з нами!
Нападають на нас не-„Другів“ легіони,
Клевечуть на нас не-„Правд“ міліони,
І зимою й літом
Поругають нас перед цілим світом!
А ще стали слова нашого язика зневажати,
Стали нас вузкоглядами звати,
Та ще сміють публічно нас критикувати,
Та кричать, трохи не похрипнуть,
Що гроші народні до рук наших липнуть!
Гей, почтенні господинове, погано ся дїє!
Щось наше давнє сонце замеркло, не гріє,
Щось наша давня пісня німіє!
То-ж я нині зазвав вас сюда,
Розповів, яка наша біда, —
Дайте раду, як злу запобічи,
Щоб не стали ся з нами ще страшнійшії річи!“

На ті слова люто фукнув Міх Ковальський,
Та й слова не пікнув Тихович Мовчальський;
Тільки обізвав ся Наум Безумович,
На прізвище Рак Поступович:
„Я то давно говорив і ще раз кажу,
Що нам треба на прах розбити силу вражу,
Треба простий народ за собою потягнути;
А щоб се могло бути,
То я раджу, як радив давно,
Зробити лиш се одно:
Видати в Ставропигійській печатни
Святий Требник маленько-форматний,
В синій і червоний папір пооправляти,
І по золотому селянам продавати.
То з того і для нас будуть зиски,
І наші вороги постулюють писки,
Бо скоро в Требнику хлоп затопить ся,
То вже ніяка наука його не вхопить ся.“

На се радо пристав Митро Політа,
І Холява сказав: „Rada wyśmienita!“
А Тихович Мовчальський на їх похвалу
Кивнув головою помалу.
Тільки славний Ковальський Міх
На дивне диво для всіх
Заговорив спокійно, трохи не жалібно:
„Заки зможемо сю річ обговорити подрібно,
Треба насамперед усього світа увагу на те звернути,
Що на нашій почті не можна руських карток добути,
Що злодіїв, які є між нами,
Засуджують польськими словами,
Що Ляхи наш: язик нехтують,
Хлопські ґрунти польським язиком ліцітують!“

На се радо згодив ся Наум Безумович,
І притакнув славний Мовчальський Тихович,
Лиш Митро Політа додав ще від себе,
Що в уряді вистарати ся треба,
Аби для блага церкви святої

Поверх кожної картки поштової
І поверх кожного декрету судового
Намальований був хрест святий бого-
Носний. — На се князь кивнув головою аж двічі,
Тільки додав, що то не належить до річи.

По тім підняв ся з місця отець Холява,
Котрому вічна в Рутенії слава,
І заговорив „со смиренієм і страхом“ :
„Воно то ще не так зле, якоже мняхом !
Бо доки лиш гинуть і вірують люде,
То хліба для нас досить буде.
Але ми чули страшну горренду,
Що попи по селах не зважають на нашу куренду,
А хлопам книжок позичають,
Значить, себе і нас хліба збавляють
Тому моя рада така :
Хто знає такого попа або дяка,
Нехай зараз про се донесе начальству,
Щоб раз зробити кінець такому нахальству.“

Отсе остатнє слово
Вимовлене різко, громово,
Дуже Наума Безумовича злякало,
Мов камінь тяжкий на серце йому впало.
Адже-ж він і сам був тому гріхови причасний,
Бо видавав на зиск і пожиток власний,
Прегарні книжки для тих, що не вміють читати,
А тепер іно що зачав друкувати
Для народа простору „Науку Самодурства“,
„Начало Глупости“ і „Богу миля Бздурства.“
Ось він, щоб свого боронити,
Устав і так зачав говорити :
„Се правда, що сказав отець Холява,
І за те йому вічна в Рутенії слава !
І я сам се давно казав і кажу,
Хлопам книжок давати не ражу.
Правда, можна й давати.
Та треба вміти добре вибирати.“

Але Холява перервав йому на тім слові :
„Я вже бачу по вашій мові,
Що ви хочете себе боронити,
І свої книжки в народї ширити.
Не бійте ся, — я не про них говорив !
Де-ж би я вам таку пакість творив !
Та-ж знають усї рутенські мужі,
Що ваші письма, то мов жерело живої калюжі ;
Хто раз із них напе ся до сита,
Тому голова на вік немов довбнею забита !
Я власне хотїв про те говорити,
Щоб ваші письма в народї як найбільше ширити.“

То на те князь Маледикт Плосколоб,
На прозвище „Капустяний Лоб“,
До всего збору гнівно промовляє :
„А най же вас, господинове, чорт позабирає !
Ви тут плетете всілякі андрони,
А в нашім княжестві скрежет зубів і стони !
Тут тільки о те йде, щоб того не-„Друга“
Зігнати зо світа, нехай як котюга
Заслужених мужів чіпати не сміє,
І превратні ідеї по краю не сїє!“

Оттоді то всі дивним дивом дивували,
Що як давно вже свою бесїду зачали,
А й доси про цїль її не знали !
То Міх Ковальський зашипів як котелик,
А Тихович Мовчальський скрутив ся в скрутелик,
Тільки Наум Безумович радить, як радив давно —
Усе одно :
„Усіх, що взяли ся не-„Друга“ фабрикувати —
Перед суд рутенський запізвати ;
А позаяк се, о скільки чути,
Самі недоварені студенти мають бути,
То накрутити їм вуха, загрозити карциром,
І відпустити со миром.“

Але отець Холява на те не пристав,
А конче тяжшої карн для них вимагав

„А що, — каже, — як вони на наш суд не постають,
А ще й нас самих осміють?

На мою думку їх треба полапати,
З них публично злого духа ізгнати,
Кожному на ринку по три конві води на голову на-
[ляти,

А потім звязаних під святоюрські сходи повсаджати.“

Та рада всім видала ся добра і властива, —
Навіть сам князь прихильно головою покивав.
І як стій своїх слуг прикликає,
За фабрикантами не-„Друга“ в погоню висилає.

„Ви мої вірнії слуги-ребята!
Буде вам від мене добра заплата,
Лиш ідіть за фабрикантами не-„Друга“ погоньми
Со оружєм і дрекольми,
Звяжіть їх добре всіх до одного
І приведіть на суд збору цілого.
Справляйте ся швидко, зручно, не лїново;
Ось вам десять центів на пиво.“

Слуги вклонили ся, десять центів узяли,
Князя Плосколоба в руку поцілували,
Патиків та мотузя понабিরали,
За не-„Другами“ в погоню пігнали.

А князь Маледикт Плосколоб із своєю громадою
Занимає ся дальшою радою.

Ось устав славний бесїдник Тихович Мовчальський,
Йому обіцяв допомагати в мові Міх Ковальський;
Пронесло ся його слово громове:

„Мої господинове!“

Що дальше казати, бесїдник не знає,
Глядить на Міха Ковальського, той не підповідає.
І було би, бачить ся, на тїм і стало,
Як би не було йому добре слово в голову впало.
Він осмілив ся, кашельнув і всім на диво
Сказав: „Господинове, кажім післати по пиво!“

Тут не хвиля загула, не лози зашуміли, —
Всі Рутенці, що доси стовпіли-нїміли,

Почали „Добре, добре!“ гукати,
Тиховича Мовчальського над усіх беїдників вихваляти.
„От бесїдник! Слово сказав,
То так, мов сокирою втяв!“

Зараз його раду сповнили,
Пївбочок пива до „Народного Двору“ прикотили,
Чїп відоткали руками,
І почали пити повними склянками.
Пють собі, пиво потягають,
Тай про розумні бесїди не забувають.
Ось Міх Ковальський велїв усім склянки наповнити,
І так почав говорити:
„Господинове, вислухайте мою мову!
В началї було „Слово,“ —
Ходило воно все на паску,
І мало в бога-батюшки велику ласку.
Аж нараз його закортїло.
І „плода познанїя“ вкусити захотїло.
Се не подобалось батющї-богу,
Він сплюнув і відняв свою руку від нього.
Ось і пішло воно по свїтї з торбами,
Не стало ласки божої над нами.
І довго блудили ми грїшні
У тьмі кромїшній,
Аж доки преславний наш князь Плосколоб,
Котрого не дармо величають Капустяний Лоб,
Не отворив нам назад дверий раю
І не привїз ласки божої для цілого краю.
Він наш спаситель, наш Месїя,
Хоть у нього чоло плоске, а довга шня;
Він нам показав, що за погана річ — народня освіта,
Для того заспїваймо йому Многая літа!“

То всі Рутенцї, мов давно того й ждали,
Многая літа велегласно заспївали,
А князь з душею твердою
На знак подяки кивнув головою.

Але ось устав Митро Полїта
І зачав говорити від потопа світа,
Про те, як то грішників усе сам Бог карає,
То водою, то огнем сокрушає.
Далї почав доводити обширно,
Що фабриканти не-„Друга“ согрішили безмірно :
Бо, по перше, як устають,
То хреста святого на собі не кладуть, —
А по друге — кирилицю святую
Зовсім нехтують, —
А по третє — завели якийсь „фонетичний“ правопис,
І до кожного числа сам чорт із пекла присилає їм
Та коби ще поганці мовчали [допис.
А як їх зачепиш, аби не кричали,
А щоб зважали на Христову притчу знамениту :
„Коли хто тебе вдарить в одну, то ти підставляй ще-
Але всего того у них не чувати, [другу ланиту!“
Тож конче треба їх добре покарати.
От я вношу поперед усього :
Як не схочуть виректи ся свого бого-
Хульства, то їх приплювати, звязати,
І Понтійському Пилатови на розп'ятіє віддати.

Тут деякі Рутенці зачали кричати :
„Отче Митре Полїто, ви, бачу, пили за богато !
Хиба ви не читали урядовий вістник,
І не знаєте, що в нас уже инший намістник?“

Але ось не води зашуміли,
Не конї злопотїли,
Се Плосколобові слуги з розгоном надлетїли.
У одного ніс замазаний кровю,
Другий за лице держить ся рукою,
Третій реве, що йому вибили зуб,
А четвертий, що йому вискубли чуб.
То Рутенці коли сеє вздрїли,
То зо страху немов постовпіли,
І кричать, допитують, мов несамовиті :
„Та скажіть, як і за що були ви побиті?“

В тім один слуга прийшов до памяти трошки
І почав розповідати від дошки до дошки :

„Не в тім, — каже — штука, як нас били,
А в тім, що ми їх не зловили,
Що ми навіть себе оборонити не встигли.
Та таку побіду потерпіли.“

„Ну, розумієть ся, — завважив Холява, —
Їх побороти не легко, бо то з чортом справа !“

„Ой, певно, що з чортом, — відповіли слуги, —

„Іно що ми їх хотіли звязати на сутуги,
А вони для нашої згуби

Як не тарахнуть нас кулаками в зуби, —

Так ми й про світ божий забули, —

А вони нас бабавх долі сходами пхнули.

Та ще за нами кричали :

„Най прийдуть ті, що вас прислали.

То ми потрафимо й їх

Нагаратати всіх !“

То Рутенці на такі вісти

Не знають, де стати, де сісти,

Не знають, що тепер робити,

І яким способом зачате діло скінчити.

Міх Ковальський зашпийв як котелик,

А Тихович Мовчальський скрутив ся в скрутелик,

Митро Політа двічі перехрестив ся,

А Холява аж з язик укусив ся ;

Хотів було щось сказати,

Всім відваги додати,

Але як побачив кровавий ніс і рот пухнатий.

То їй самому душа забігла в пяти.

Навіть Наум Безумович, славний дипломата,

Не вміє ніякої поради дати ;

А сам князь зо страху аж поблід,

Бо бачить, що тяжко бунтівників покарати як слід.

Але аби яко-такo інших оживити,

Почав так говорити :

„Господинове, скажу вам сміло,

Було-б се дійсно богоугодне діло,

Тих бунтівників не-„Другів“ ізбієніє,
Але кому-ж знов миле носа толкновеніє ?
Не зле було-б також злого духа з них нагнати,
Але кому-ж за те хочеть ся по пиці брати ?
А що до істреблення врагов,
То скажу просто — шкода грішних зубов !
За тим з одного боку,
Коли ми вже тут зібрали ся раз до року —“

Але в тім Ковальський Міх
На дивне диво для всіх,
Забувши для князя всяку реверенцію
Сказав йому страшну імпертіненцію :
„Хоть ви й князь рутенський, але скажу вам правди
Най вас чорт пірве і вашу промову! [слово,
Таже повинні ви хоч на тільки розуму мати —
Наперед подумати, що хочете сказати,
А не плести нам тут сухого дуба,
Коли бачите, що всім нам грозить згуба.“

То Рутенці як ті слова почули,
Так таки й язика в роті забули ;
Повитріщували очи, повтвирали роти,
І не знають, чи сидіти, чи геть іти.
Деякі навіть великого боя мали,
Аби князь і Міх Ковальський бійки не почали.
Але на диво князь за таку страшну образу
Не образив ся ані разу,
А тільки скрутив ся в три партиці.
І до рота встромив власні рукавиці.

Довгий час увесь збір мовчав, —
Аж на раз Митро Політа встав,
І як було на разі потрібно,
Почав говорити дуже жалібно :
„О горе мені, грішному мірянину,
Що тут мушу слухати таку бештанину,
Що мушу чути, як наші дві найперші підпори
Заводять між собою спори !

Зважте, господинове, що ви обидва --
Одна Рутенії голова,
І що доти Рутенія в добрім ході,
Доки ви в добрій згоді,
І що як одну голову на дві половини розтяти,
То мусять два півголовки повстати.
Просто не сваріть ся, не доводіть нас до згуби,
А беріть собі людське в зуби!“

На ту промову князь аж лекше відотхнув,
А Міх Ковальський фукав, мов нічого й не чув.
Але ось устав отець Холява,
Котрому вічна в Рутенії слава,
І щоб усяким спорам кінець зробити,
Почав ось що говорити :
„Мої господинове! Дякуймо всевишньому Богу,
Бо я нині встаючи ступив на ліву ногу,
І гадаю собі: „Ов, буде якесь лихо!“
І ось воно й є! Але ша, тихо!
Добре, що лише на тім стало,
І що нас більше нещасте не спіткало!
Закінчіть тепер усі спори і звади,
І слухайте моєї ради!
Треба нам іще остатнього способу стрібувати :
Від святого Юра хрести й кадильниці забрати,
Три кірці води по три рази освятити
І проти не-„Другів“ хрестовий похід оголосити.
Злий дух боїть ся свяченої води,
І не зможе зробити нам ніякої біди, —
Ба, він навпроцапі втече від кадила,
А тоді тих поганців легко спроможе наша сила.“

На ту раду всі аж сплеснули в руки :
„Кінець уже нашої муки!
Один хрестовий похід знищить всего зла причину,
Зітре противників на трину!“
Митро Політа з утіхи аж просіяв,
І вже в голові слова анатеми укладав.

Міх Ковальський також утішив ся немарно,
І погадав собі, як то буде гарно,
Як він буде йти в поході передом.
З найбільшим у руках хрестом.
Тихович Мовчальський також звеселив ся,
Бо він у всяких процесіях дуже любив ся,
І звичайно як не з хоругвою то з дзвінком носив ся.
Ба, й Наум Безумович, сам себе по колінах поклепав,
Хоч не рад був, що сам на той дотеп не впав.

Тільки князь Маледикт Плосколоб
Наморщивши свій капустияний лоб
Сидів мовчки посеред того шуму,
І видно було, що думав важкую думу.
Того Рутенці не надіяли ся по князю Плосколобі,
! хвилю було тихо, як у гробі...

І на раз серед тої тиші вдарив грім,
Якого ще доси не чував „Народний Дім.“
Ото князь Маледикт на гірку іронію
Лягнув себе по чолі долонею
І скрикнув: „Ах я осел, осел,
Хоч голова в мене як пивний котел!
І по що я рутенську раду скликав,
По що бідних слуг на претерпініє слав,
Коли можна було без найменшої гризоти,
Одним махом позбути ся тої голоти!“

Князь зупинив ся. Рутенці мовчали,
Не знаючи в чім діло, лиш очи повитріщали.

„Господинове, — сказав по хвилі князь, —
Ви не знаєте, яка моєї бесіди звязь?
Дуже проста! Хоть я капустияний князь і маю ка-
[пустяну громаду,

А таки сам дам тим не-„Другам“ раду.
Не треба ні хрестів ні походів,
Ні жадних інших короводів!
Не треба їх вганяти в амбіцію,
А по просту донести на них у поліцію!“

Чи ви бачили, як не раз підчас бурі
Нависнуть чорні хмари, понурі,
Блискавки мигтять, мов гадюки кроваві,
Сонце тоне в клетоті та темряві,
Душно, тяжко, мов скали залягли над землею, —
Хвилю тихо, мов смерть пролітає над нею, —
Нараз грянуть громи, земля задрожить,
І буря завіє, зареве, засвистить;
Так само й тут було, коли почули Рутенці
Думку їх князівської ексцеленції.
Хвилю неначе мліли-стовпіли,
Потім на раз страшними голосами: „Браво, браво!“
І крики брава без кінця несли ся, [заревіли.
Аж „Народного Двора“ мури трясли ся,
Аж кам'яні стіни тремтіли,
Аж вікна, мов живі, дзеленькотіли,
Аж усім в ухах, мов гармати шуміло,
І в очах мінило ся, темніло...

* * *

Але що се, чи сон, чи ява?
Одна хвиля, і я не чую рутенського брава;
Щезло соньмище, князь і всі раби його львівські
[й нельвівські,
А я — сам у пустій хатині на вулиці Кляйнівській.
Крізь отверте вікно дух холодний потяг,
І доносить до мене клекіт і гамір міського життя.
Що се було зо мною? Я озирнув ся,
І з дива аж забув ся.
Передо мною любезне „Слово“ лежало.
Я читав його, і на сон мене зібрало.
І все, що в шумні слова було обвите в письмі,
Я бачив правдиво у сні.

Написано в червні 1878 р., друквано тодіж окремою брошурою, драгоманівським правописом, н. з. „Дума про Маледикти П'ясколоба. Из старих паперів випорнах Джеджкалик. Львів, Перша Звязкова друкарня під зарядом А. Маньковського. 1878,“ малої 8-и стор. 16, з епіграфом на титулі, який передруквано висше перед текстом.

III. Дума про Наума Безумовича.

I.

Ой були віки Трояна
Славні, кажуть, і богаті,
Хоч ні один ще Рутенець
Не сидів тоді в райхсраті.

Густо-часто ще й опісля
Сонце і на нас світило,
Хоч про книжочки Просвіти
Ще її нікому ся й не сніло.

Була, кажуть, честь і слава,
Військова, козацька справа,
Що по світі гомоніла,
Гомоніла, тай пропала.

Все пропало! З тіла Руси
Облетіли давні шмати, —
Тра нового вже кожуха,
По новому треба вбрати.

Все пропало, — а пропале
Ніщо в пісні й споминати,
В нас нові тепер герої,
Про нових нам і співати.

Гей засіли депутати
Гень у Відні, пане брате, —
У віденському райхсраті,
Є й рутенські депутати.

Є там славні „батьки Руси,“ —
Се нові у нас герої,
Се надія нам — вони нас
Виведуть з біди старої.

О, вони нам, бра, обчистять
Не лиш тіло, але й духа
Від п'янства, від лїнивства,
І від ґрунту й від кожуха —

Геть обчистять! Будем, брате,
Чисті, вільні, мов святії,
І тоді для всеї Руси
День свободи надоспіє.

О, тоді аж увійдемо
Наче Лазар із барлога,
З того падолу податків
І додатків в царство Бога.

О, тоді аж станем легкі,
І свободними устами
Заспіваеть так, що Христе!..
Словом — рай буде між нами.

Лиш заждім! До благодати
Лиш дрібниці нам хибують;
Решту наші депутати
Незабаром домайструють.

Лиш заждім! А поки ждати,
Тої з неба благодати,
Слухаймо, що депутати,
Будуть в радї глаголати!

II.

Пан міністер хоче гроший
На казарми, на гармати,
На мундури, окупації, —
Райхсрат гроші мусить дати.

Пан міністер чемно просить
Гроший зо сто мільонів,
І рахунок розкладає
Серед жартів і уклонів.

Хоч рахунок недокладний,
Аж крізь діри вітер віє, —
Але що кому до того,
Де міністер гроші діє?

Хоч край в нужді, темний, бідний,
Та міністер бо хороший,
Такий милий, такий чемний,
Тай так любо просить грошей!

„Тра піддержати повагу..
Тра в розвою не вступати..
Тра нові мундури шити,
Тра нові гармати лляти.

„Гроший тра сто мілїонів,
Правда, що здалось би більше,
Та на сей рік досить того, —
Решту додасте пізнійше.“

Пан міністер красно просить,
Чому-б., бачить ся, не дати?...
Але райхсрат починає
Розговори і дебати.

Розговори і дебати:
Чи все дати, чи не дати,
Чи край може, чи не може,
Чи потрібні нам гармати?

Розговори сюди, туди,
Пан міністер чує нуди..
„Що, гадає, плести дуби?
Як я схочу, так і буде!“

Пан міністер добре знає,
Куди діло за чуб взяти, —
Камердінра посилає
Між рутенські депутати.

„Камердінер, осьде пачка!
Що в тій пачці, не питай ся, —
На — де посол Безумович, —
Швидко д ньому перепхай ся,

Дай йому.“ Слуга полетїв.
Пан міністер вже не дбає.
Що гадає — Господь знає,
Але райхсрат знать не знає.

У райхсраті при дебаті
Всі Рутенці шепчуть стиха:
„Треба дати й без дебати, —
Пощо крику, пощо лиха!“

Тільки славний Безумович,
Прозваний Рак Поступович,
Підгортає сивий волос, —
Просить сміливо о голос.

Пан міністер тее бачить,
І думки йому віщують:
„Безумович бере гроші,
А Рутенці голосують!“

III.

„Гей панове депутати,
Австріяцькі вірні люде!
Слухаю я вашу мову,
Тай гадаю: „Щс то буде?““

„Що то буде з нашим краєм,
І з урядом і з церквами,
Коли дух гордий, безбожний
Вкоренив ся вже між вами?“

„Пан міністер хоче гроший
На мундури і гармати,
А ви в гордості плетете:
„Чи все дати, чи не дати?““

„Пан міністер! Ви згадайте,
Що се власть! А час вам знати,
Що усяка власть від Бога, —
А власть може розказати!

„Уважайте: він не каже,
Тільки просить дуже гречно, —
Ще вам мало?... Раджу: дайте!
Бо не дати — небезпечно!

„Він рахунки розкладає,
І толкує перед вами,
А ви смієте сварить ся
Богохульними словами!

„Впрочім -- ох, мої панове,
Важко серце розпороти, —
Ви-ж згадайте: хто ви? що ви?
Ви австрійські патріоти!

„Так ви стоїте на стражи
Чести і поваги краю?
Честь, повага упадає,
Сторожі міністра лають!

„Ох, панове депутати,
Сумно навіть погадати:
Пан міністер гроший хоче,
Ви вагаєте ся дати!

„Уважайте лиш на мене:
Я ось і мої собрати!
Пан міністер зажадає, —
Ми не смієм відказати.

„І не думайте, панове,
Що в нас роскіш і достатки!
Нї, і в нас не одна нужда
Обдирає з пліч манатки.

„Наш народ страшенно бідний,
Так страшенно, депутати,
Що не буде вже мав далі
За що службу раз наняти!

„В нас хати — свинячі кучі,
А церкви мов обороги, —
Люд же в нас лободою,
Аж му пухнуть руки й ноги.

„В нас Жиди друкать за горівку.
Ґрунт за лихву ліцтують,
А Ляхи ще нашу мову
І наш обряд геть нехтують.

„Ми досить уже терпіли,
Така була воля неба,
Та протерпимо ще більше,
Коли того буде треба.

„Бо терпіти і корить ся,
Сего нас батьки навчили,
І як треба, мем корить ся
І терпіти й до могили.

„Отже-ж, хоть таке в нас горе,
Хоть так тяжко крепіруєм,
То про те ми сміло, явно
За міністром голосуєм.

„Ми не були ворохобні
І не будемо ніколи, —
Треба побільшить податки,
То й побільшуєм поволі.

„Ми австрійські патріоти, —
Ми для Австрії готови
Не то гроші — кров віддати
Як би було треба крові.

„Що ми скажем, люд то зробіть,
Лиш як слід його стиснути.
Край великий, — сто мільйонів
Можна буде ще добути!

„Ми австрійські вірні діти,
Не покинем неньки свої,
Будем вірні їй до смерти, —
Ні, до торби дідівської!

„Хоче гроший пан міністер, —
Як ми сміємо не дати?
За міністром голосуєм,
Бо ми руські депутати!

„Лиш одну надію маєм,
На міністра.. Ясний пане, —
Чень-же, хто вам вірно служить,
То й заплату той дістане?

„Ми за вами, більшість з нами,
Що ви хтіли, те і буде.
Але зважте, — ось о трінгельд
Просять бідні руські люде.

„Просять руські депутати,
Що терпіли так богато,
Щоб ви зволили за вірність
Їм маленький трінгельд дати!

„Як вода потрібна морю,
Хлопам полотняник зрібний,
Як волам потрібна паша,
Так і трінгельд нам потрібний.

„Як належить Богу свічка,
Хрест владиці, а серп женцям,
Так і трінгельд, ясний пане,
Нам належить ся, Рутенцям.

„Як дожджу чекає каня,
А душа спасеня з неба,
Так чекаєм ми трінгельду,
Бо трінгельду всім нам треба.“

IV.

Так преславний Безумович
Говорив при тій дебатї,
І пішла хороша слава,
Про Рутенців у палатї.

Говорили різні люди,
Говорили сюди й туди,
А міністер усміхнув ся:
„Як я хочу, так і буде!“

Пан міністер усміхнув ся
І думки йому віщують:
„Безумович бере гроші,
А Рутенці голосують.“

*Написано літом 1878 р. і друквано в збірці „Молот“
ст. 110—113 і окремою відбиткою, яка одначе була скоп-
фікована полїцією.*

IV. Воронїзація.

Раз ворони у сусїдствї
Із сороками жили,
Густо-часто в горю бїдствї
Одні другим в поміч йшли:
Та в домашні власні дїла
Одні одним не встрявали,
Аж зла доля захотїла,
На забій сварить ся стали.

Бач, навкучило воронам,
Що сороки все цокочуть,

Що говорять острим тоном,
В чорне вбрати ся не хочуть,
Що хґости довжезні носять
І вертять ся так чепурно,
Де їх просять і не просять, —
От, звичайно некультурно!

„Ви на нас глядїть, — казали, —
Ми в культурі висше вас,
Чорні фраки повдягали,
Крачем звільна раз по раз.
От і вам пора в культурі
Наперед вже поспішать ся
То значить: до нас подібним
Стати — воронїзувать ся!“

Мудра рада, та дурнії
Ті сороки — ані руш!
І ворони взріли туж,
Що й зовсім нема надїї.
„Га, не хочуть просвічать ся,
Менші сестри добровільно,
Ми їх змусимо насильно
Зараз воронїзувать ся!“

Отже-ж в пориві любови
Й брацтва прийняли ся в скок.
До просвіти та обнови
Непросвітних тих сорок.
Ще-ж їх те муляло трохи,
Що тоті ліси та пуші,
Де гнїздили ся сороки,
Були більші, красші, густші.

І поперли всі юрбою
Нести світ воронїзації,
Хоч би боєм і війською,
Хоч би кривдою й без рації.
Без опіки й охорони
Власні гнїзда полишали —

А вам звісно, що зискали
За той час оті ворони ?

Правда, піря із сорок
Вискубли чимало таки,
Та культури і на крок
Не поперли чорні фраки.
А за те шуліки й кані
Власні гнізда їх напали,
Яйця їх повипивали,
Діти ззіли на сніданє...

*Друковано в гумористичнім двотижневнику „Зеркало“
1882, ч. 17, із 1 версеня.*

V. Дрогобицька філантропія.

Що се звенить, що се гремить,
По городі лунає ?
На дохід бурси для дівчат
Дрогобич баль справляє.
То доктор Генгст, а wojler Jüing
Ту думку пропагує,
Заняв ся нею щиро сам
І сам баль аранжує.

А за свій труд і за свій плян
Одно лише — се жарти! —
Собі прирік : для свояків
Свобідні вступні карти.

А своячок, приятельок
У нього там не мало,
Так щє як балю день прийшов,
На продаж карт не стало.

Професорки, уряднички
З гніву аж в штуки рвуть ся,
Що вільні карти Жидівкам,
А не їм дістають ся.

І хоч христянським дітям мав,
Припасти дохід, — таки
Всі змовились не йти на баль,
І не пішли сараки.

А Жидівок прийшло май май,
Жидків також не мало,
І все те геть аж пізно в ніч
І пило і гуляло

Числили дохід другий день,
Він досить був великий:
Буфетчик ринських пятьдесять,
І пятьдесять музики.

Блаватні купці пару сот,
Зо сто кравець французський,
На бурсу для дівчат мабуть
Лишило ся дві „шустки.“

Друковано в тімже „Зеркалі“, ч. 24, з 15 грудня.

VI. Русинам фаталістам.

„Акбар Аллах! Бог великий!“
Каже Турчин каву пючи.
„Що тобі засудить Аллах,
То засуд вже неминучий.
Як повиснуть, то повиснеш,
Хоч топи ся в морських валах:
Як втонуть, втонеш, хоч вішайсь,
Щоб ти знав, що акбар Аллах!“

„Гірка доля — каже Русин —
Слала нам князїв хижацьких
І Половців і Литовців
І неситих дуків ляцьких;
Дер нас Турчин і Татарин,
Скубли і московські люде, —

Русь тверда все перебула,
То й ще більше перебуде.“

„А нові дні принесли нам
Доброчинні інституції:
Автономію, додатки,
Податкові екзакуції,
Банки, лихву, ліцитації,
Повінь, голод, горе всюди...
Але що нам тим журить ся?
Русь тверда все перебуде.

„Много ми знесли в життю вже,
Та ще й більше чень знесемо:
Бо ми, бач, терпінем сильні;
Терпимо, значить жиємо.
Зість вовк пастирів, зість нас всіх,
То й без Русинів Русь буде.
Вона-ж стілько перебула,
Що й себе ще перебуде.“

Друковано в „Зеркалі“ 1883, ч. 10, з 15 мая.

VII. „Нове Зеркало.“

І Все йде, все минає і краю не має:
Хто вчора був зверху, сьогодні спадає;
Хто вчора сміяв ся, сьогодні заплаче;
Хто вчора скакав, нині стогне, не скаче;
Хто вчора живий був, гниє нині в трумні;
Хто вчора звався мудрим, пішов нині в дурні.

От так то недавно блищало, ясніло
Те „Зеркало“ наше, зорею зоріло.
Глядів ся в нїм чистий — і чистим уздрів ся;
Глядів ся плюгавий — і стидом окрив ся;
Заглянув продажний — вздрів Хруня Микиту;
Жидок уздрів Швіндля й любку-оковиту;

Уздрів Лизунович свої товсті лиця,
І „Ми“ тут стояли, яко опозиція*.

Так що-ж бо, почате в погідну годину,
Воно веселити хотіло родину.
Та громи за промами били нам в хату
І бурі домівку трясли небогату.
Довелося скликати пожежну громадку,
Довелося підперти угли від упадку,
Довелося на гробах ридати слезами,
Довелося відступників сікти бичами.
Не вдержало „Зеркало“ праці такої,
І трісло з натуги, з досади самої.

Все йде, все минає і краю не має,
Що вчора померкло, сьогодні свитає;
Що вчора минуло, сьогодні надходить,
На свіжих могилах нове жите сходить.
Де сила жива, жите кличе до боїв,
Та вже-ж не хибне там борців і героїв;
Встане проповідник, де багато грішних;
Де багато дурнів, знайдеся й насмішник.

Отак то як „Зеркало“ трісло з кришталю,
„Нове Зеркало“ ми ось куємо з металю.
Гартоване горем на всяку пригоду,
Шліфоване ясно любовію к народу,
Жалібнії спомини, то його рами,
Обвиті колючими з терня вінками;
Та промінї сонця в нїм жаром яснїють
І будять на красшюю долю надїю

*) Хруць Микита, Швіндлесе Пархенблїт, о. Лизунович і „Ми“ — типові фігури „Зеркала“, що за почастином Корнила Устїлювича почало видодити 1882 року, і не дотягло до половини 1883 р. „Ми“ були народїя гордої зарозумїлості святоюрїїв, особливо крилошан і консисторських совїтників, що стояли в інертній опозиції до всїх духових змагань галицько-руського народа, а особливо його інтелїгенції.

Прийміть його радо під рідную стріху!
В час суму воно принесе вам потіху;
В дни горя, ясніючи сонця лучами,
Вам скаже: „Не бійтесь, ще сонце над нами!“
Як же іноді в хвилю утіхи пустої
Виле остороги краплину гіркої,
Не в гнів вам! Лиш з щирістю й правдою в змові
Слова ті! Приймайте й бувайте здорові!

Друковано в ч. 2 „Нового Зеркала“ з дн. 27 липня, 1883 р.

VIII. Сучасний літопис.

I. Січень.

1 січня.

О руськая мово, не знищить тебе
Ніякий вже ворог сторонський;
Та з наміром скритоубійчим шкребе
Страшні фелетони Тит Блонський.

5 січня.

Вибори до рад повітових ідуть.
О радуй ся Руси від днеся!
Коли скрізь Ляхи нам по лобі дадуть,
То „Русская Рада“ просне ся.

10 січня.

„Всю нині житейську печаль відложім!“
Сказали отці Єзуїти,
І радили руським попам, щоб свій дім
Покинули, жінку і діти.

15 січня.

„Пойду ко отцу во далекої землі
І гляну на него очима,“
Сказали се белзькі ереї і пішли
Молить ся до злого вітчима.

20 січня.

А в „Новомъ Проломъ“ тривога і ляк
І головолонка велика:
Не знають, що ліпше, чи звялий „Бодякъ“,
Чи кепська, риплива „Музыка.“

25 січня.

„Найі буде і нашим і вашим“, сказав
„Кружокъ“ собі стихенька;
За Гоголя вечір задать загадав
І par compagne за Шевченка.

II. Лютий.

1 лютого.

„Заждемо ще троха, таж маємо час“ —
Так „Слово“ й „Проломъ“ погадали,
Про вечірок в память Барвінського враз
Торжественно оба промовчали.

5 лютого.

В „Віденьській“ каварні баталія, „стонъ.“
„Что сіє и кто вы таковскій?“
Бач, Гневош — гонитель, новий фараон,
А мученик став Мончаловський.

10 лютого.

„Гов!“ — крикнув Сильвестер. — „Не пхать ся вже
У Почаїв з далека і з близька! [вам
Там шизма! Сама Богородиця там,
Як чуємо, й та шизматицька.“

15 лютого.

О радість! Із Відня по праці важкій
Вертають ся руськії люде,
Несуть для попівства три міхи надій
І дірочку: „Якось то буде.“

давнє й нове.

Слово літописця до будущих поколінь.

Бувальщина є для будущих віків
Немов для пшениці навозом.
То-ж мудрости вчить ся з дурноти Батьків!
Бери, мовляв, Петре на розум.

Друковано в ч. 4 „Нового Зеркала“ з 27 лютого, 1884 р.

16 лютого.

О радуй ся, Риме! Богате зерно
Збереш ти із руських повітів!
Отець Готеровський співає вино
На славу отців Єзуїтів.

17 лютого.

Не просте-ж вино розбудило в нім, бач,
Такі чутя огнисті!
Се патрам на радість, а Руси на плач
Були мабуть *Lacrimae Christi*.

18 лютого.

А там в семінарії що се за рух,
За гамір, за публіка?
З свічками повзуть настоятелі в круг
Між собою шукають чоловіка.

19 лютого.

Ах, отче Мільницький, не так вас черкнув
Той „писар“ по носі бездарно,
Як поступком своїм ви власне своє
Імя замазали негарно.

20 лютого.

Вам честь, молодії алюмни брати,
Що встали за правду так сміло.
О щоб святе знамя: „Все з правдою йти!“
По вік перед вами ясніло!

21 лютого.

Ви нам доказали, що чей не по вік
Тяжке будем двигать ярмо ми,
Що й в нас між *людьми* ще знайдесь *чоловік*,
Що на сервілізм не впремо ми.

22 лютого.

Панам вже і верби зародять грушки,
Вже й курка у них кукуріче :
На панські селедці, хліби й галушки
Збираюгь ся „*Kółka rolnicze.*“

23 лютого.

„Сто руських, сто польських, то разом пять сот
Хлопів мем гостити за даром!“
Аж руських приїхало десять — і от
Пани мов покроплені варом.

24 лютого.

Лиш вас мені, вепрі невиннії, жаль !
За дармо ви смерть потерпіли :
Порізали вас для хлопів тих на баль,
Та в піст — і хлопи вас не їли.

25 лютого.

Не їли хлопи, то нехай їм мара !
То панські зїдять їх льокаї —
На знак, що хлопам пани того-ж добра,
Що й своїм льокаям бажають.

26 лютого

Як зїли селедці, то й пити давай !
Підносять тоасти панове,
І штуркнули руського хлопа : „Вставай !
Съсему слышеć i ruską przemowę.“

27 лютого.

„Та видно, панове в нас ласкаві суть,
І їсти і пити нам ставлять,
Говорять про щось і в тіятер ведуть —
Дай Боже їм вічную память!“

28 лютого.

А в Русина наче котяче жите
Тверде і довговічне;
Світ думав, що вмерло, — воно ще жиє
Товариство Педагогічне.

29 лютого.

Про вечерки в память Шевченка судить?
Нї! Радше най кождий отверто
Признає, якого Шевченка волить,
На мягко чи на твердо?

Енілюг' лютому.

Сей місяць тому переступний, бо днесь
Свій звичай переступить
Ц. к. прокуратор, і номер отсесь
Нам „Зеркала“ не злупить.

Друковано в ч. 5 „Нового Зеркала“ з 13 марта, 1884 р.

*В ч. 4 „Нового Зеркала“ в доповненю до подїї, згаданой
від д. 15 сїчня, була поміщена отся*

III. Притча о каждакихъ отцѣхъ.

Отъ Бычосы заповѣствованнаѣ.

Во время шно къ человеккѣ нѣкій нарицаемый Зблззниславкѣ. И той вожделкѣ въ сѣдци своемѣ возвеличити ся яко предстатель Рѣси, да помѣтивши оумъ людей рѣскихъ, Рѣсь погсбиткѣ. И рече кавретомѣ своимѣ: „Идѣте на распѣтіѣ и стогны деканата келзскаго и сокальскаго и призовите ереевъ и старцевъ деканатовъ шныхъ, да ко мнѣ придѣтъ. Изъ ко есмь оутѣшеніе и надежда и предстатель ихъ.“

И изшедше кавреты шнаго Зблззнислава шврѣтоша декана келзска и глаша емѣ: „Пойди!“ И шврѣтоша еще шесть шцокъ, каждающихъ во тѣмѣ кромѣшней и вожделкѣющихъ оумноженіѣ конгрѣш своелѣ, и глаша намѣ: „Пойдите! Предстатель естъ.“

И сокраща сѧ ѿцы крѣпко и рѣша: „Не лѣпо намѣ есть самыи ѿ себе ходити. Того ради рѣкъмъ слово, яко мы депѣтація есмь ѿ всего клира страны нашеѧ.“ И сотвориша тако во глѣбленіе истинѣ.

И пришедши ко иномѣ Зблѣзниславу и поклонивша сѧ емоу и сташа смирна оу прага хранины его. И вопроси я Зблѣзниславъ: „Чесо ради прийдете?“

И рѣша блѣднии ѿцы: „Оумноженіа конгрѣды нашеѧ ради къ тебѣ нападаемъ.“

И рече имъ Зблѣзниславъ: „Нсе оучиню и болѣе еше оучиню.“ Вѣдаше бо, яко оумноженіе конгрѣды не на немъ кинетъ, словеса же лестнаѧ къ ѣмѣ сѣтъ.

И козрѣдоваша сѧ ѿцеве зѣло и рекоша: „Ѿ застѣпниче сладкій, како возвѣлчимъ тебе?“ И рече Зблѣзниславъ: „Просите еше, и еанко аше воспросите, дастъ сѧ вамъ, да поповѣдуете славу мою предъ челоуѣкы рѣскими, яко азъ есмь предѣстателъ нхъ.“

И рече настоѣтель деканата белзскаго: „Господи, свиніа моя изыдоша во вѣрачїе господина и колѣтора моего. Клеветы же его изшедше со урѣжіемъ и дрекольми ныма извнша, ныма іаша, ныма же изгнаша едва живыѧ сѣщїа. Молю тѧ, повелѣи господинѣ томѣ, да наградитъ мене и возвратитъ прочїѧ свинїѧ, имже оу него во пѣкнѣ держатъ сѧ.“ И рече Зблѣзниславъ: „Повелю и бѣдетъ.“

И рече вторый ѿ блѣдныхъ ѿцѣ: „Господи, сынъ мой единородный въ оучнищахъ велїихъ прекываетъ, славу оумъ имѣѧ. Повелѣи, господи, оучителемъ и наставникомъ его, да не искоушаѧ премѣдрости его произведѣтъ его безпрѣпѣтственно во кышнєе оучнище.“ И рече Зблѣзниславъ: „Докрѣ глѣла еси, бѣдетъ тако.“

Рече же третїй отъ блѣдныхъ ѿцѣ, гладомъ велїимъ удержимъ: „Господи, разрѣши ракомъ твоимъ, да акы Лазарь насытимъ сѧ ѿ крѣпницъ падаюцихъ ѿ трапезы твоеѧ.“ И повелѣ Зблѣзниславъ клеветомъ сконмъ, да соберѣтъ крѣпници. И сокраща я во кошници, и возлегше ѿцы блѣднии во скнїихъ хранины томъ іадоша и насытиша чрево свое.

И по семъ начаша ныни глѣати, сей сіе, шв же швое: семѣ да браги, иномѣ же скотопасїа, иномѣ же дрѣвїѧ на хра-

минѢ дати благоволятъ. Ѡ дѣшахъ же своихъ ниже ѡ порѣ-
ганной народности своей не поманѣша.

И збѣе рече Збелазниславъ ко дрѣгоу и рече своему
ТитѢ КовальскомѢ, ниже въ кѣпкѣ къ со прочими: „Дрѣже мой
и рече мой, чего хоцешн, просн!“ Отвѣща же Титъ: „Господи,
вса, ванко вождѣлѣтъ дѣша моа, дааъ вси мнѣ, и ничесо же
колѣе нмамаъ просити, но да сотворитъ тѣкѣ Господь многаа
лѣта.“

И военѣша вси Ѡцы кѣпно и величася „Многаа лѣта,“
и разыдоша са ко своимъ.

IV. Март.

1 марта.

Гурра! Ось весна! Починає ся март,
А для Поляків „горжкі жалї.“
Побачили бідні, що все те був жарт,
Що „Rząd sprzyja nam“ і так далї.

2 марта.

І Таффе побачив і вирїк як стїї
Прилюдно і власновельможно,
Що край наш, то Авгїя стайня, в котрій
Порядок зробити не можно.

3 марта.

Про тес-ж унїверситетський сенат
Лад робить, неначе навмисне.
„Про руські виклади прийшли споминать?
І овшім, будуть, як рак свисне.“

4 марта.

Або чи-ж не робить порядку, де глянь,
Той „Комїтет обивательський?“
Та-ж плян його, щоб ратувати селян,
Так щиро приятельський!

5 марта.

„Платїть лиш, голубчики! Все заплатїть,
Капітал весь до цента,

То з ласки ми вас зліцітуємо — ждїть! —
Лише за самі процента.

6 марта.

„А як хто проценти й капітал сплатить,
То всїм для приміру й науки
Його зліцітуєм, як Бог дасть дожить,
Ще титулом поруки.

7 марта.

„Намісник за нами, староста за ним,
І вся автономія в купі,
І краківський біскуп з приказом святим :
„Платїть же, платїть бо ви „глупі“!

8 марта.

Василю Нагірний, ти страшно згрішив
Перед „Словом“ і „Проломом“ :
Тобі відняли, що ти дома зробив,
Пришили-ж, чого не зробив поза домом.

9 марта.

„Народну“ тобі „Торговлю“ відняли,
Що так ти над нею трудив ся,
За те ще і латку тобі припяли,
Що в руській ти мові покпив ся.

10 марта.

О, слава вам, „Слово“ з „Проломом“ ураз
За той ваш такт безмірний !
Дай Бог, щоб ніколи не був серед вас
Такий чоловік як Нагірний.

11 марта.

„Товариства Педагогічного вам
Забаглось“ — кричить по дитинський
„Samorząd.“ — „Таж маєте польське, а там
Всїх водить за ніс пан Савчинський.

12 марта.

„А я проти руського veto кладу,
Бо що то за лад буде свинський!
Не зможеж і там всїх і тут на біду
Водити за ніс пан Савчинський.“

13 марта.

А в дебрах „Слова“ чути глас,
„Руславъ“ озвавсь удалий:
„Гдѣ наши поеты? Гдѣ нашъ Парнасъ?
И литературны журналы?

14 марта.

„Гдѣ нашъ Гушалевичъ? Дѣдицкій молчить,
Но могбы что то сказати;
Тындюкъ и Темнюкъ и преславный нашъ Титъ?
И „Матици“ время востати.“

15 марта.

А „Матиця“ вчула се, тре очеса:
„Та такъ, щось зробити здалобись.“
І нуже питати, щоб хто написав
Статю про китайський правопис.

16 марта.

Від довжників банку на раду й борбу
Зїздять ся в сей день делегати,
І доктор Іскрицький прибув, лиш забув
Свою твердість з собою узяти.

17 марта.

Чи дома лишив, чи в дорозі згубив?
Ой, бідний ти пане Іскрицький!
Аж тут на тім зїзді собі заслужив
Ти справді вінець мученицький.

18 марта

За власне своє „убѣжденьє“ вмирать,
Се ще не велика заслуга;
Ти-ж дав доказ, що можна і жить і прийнять
„Убѣжденьє“ swojego не-друга.

19 марта.

Новинка! Новинка! Відкрив се „Проломъ“
В порі відновлення предилати:
„Передъ Драгомановымъ билъ челомя
Редакторъ „Дѣла“ когда то.

20 марта.

„Но днесъ измѣнили ся на лучше! Глядѣть!
Только мы безъ измѣны и цѣло
Остаемъ ся! Тогда клеветали на „Свѣт,“
И нынѣ клеветемъ на „Дѣло.“

21 марта.

Новинка! Ясеньскій кричить з Раштовецъ:
Щоб Польщу збудувати,
А Руси зробити остатній koniecъ,
Мазурами Русь заселяти.

22 марта.

О, пане Ясеньскій, не дуже кричи!
Широка та Русь, небоже!
Хоч всѣх ти Мазурів сюди перемчи,
Се Русь задушити не може.

23 марта.

Та польський народ коли землю батьків
На ласку німецьку покине,
То й Польщі не стане ані Поляків,
А Русь про те таки не згине.

24 марта.

З за моря не ластівка лише до нас,
Летять лиховістніі круки
І крачуть: „Не бійте ся! Лаврів як раз
Піде в єзуїтськіі руки“

25 марта.

А другий крук краче: „Добра вам із неба
Бажає папа римський,
Лише семінар йому гречеський треба
Змінити на латинський.

26 марта.

Дольницький кричить: „Єзуїти, ото
Герої! Лиш їх нас опіка
Відродити може. Шевченка-ж за то
І вважать ніщо за чоловіка.“

27 марта.

І вже в семінарії чути той дух,
Який нам приносять ті круки:
Завзята війна там веде ся — йде слух —
Супроти читальні й науки.

28 марта.

Не диво тому, що й дух бунту не згас.
Еспанські мов Карли й Альфонзи,
Отак тут і гризуть ся й воюють раз в раз
Алюмни проти „бонзи.“

29 марта.

Ох, бонзи уряд, то, здаєть ся, не рай,
В яким би жило ся „спокойно“ :
Одні йому в зустріч кричать: „Пронадай!“
А інші співають „Достойно!“

30 марта.

Сегодня, як знаєте, „перший Апріль.“
Чи маю здурить вас стихом я?
Ой доля нас дурить так тяжко дотіль,
Що жарт уважав би гріхом я.

31 марта.

Хоч то не моя річ, щоб я ся волік
До вас мов за жебрами в хату.
Та все-ж пригадаю: скінчив ся чверть рік
І час відновить передплату.

*Друковано в ч. 6 і 7 „Нового Зеркала“ з д. 27 марта
і 1 цвітня, 1884 р.*

V. Цвітень.

1 цвітня.

Витаймо, брати, „трицісарський союз“!
Як раз він приходить нам в пору:
Несе Полякам замість Польщі „а дзусь!“
З додатком „квасного гумору.“

2 цвітня.

Ряд хоче панам горальні „разорить“,
За те бере „Коло“ „пуцівку“
Від польських газет; прокуратор смалить
Газети, а все за горівку!

4 цвітня.

А „братство Льюїолі“ не зна, що спокій,
І з нашим збратавши ся горем:
„Добромиль мій, — каже, — і Лаврів теж мій:
Ad gloriam Dei majorem.“

5 цвітня.

Грохольський мабуть переїв ся пасок,
Зрікаєть ся в „Kolo“ проводу,
А „nasz rozum stanu“ на дожджyku змок,
Тай кидáєть ся бідний у воду.

6 цвітня.

Ой „nasz rozum stanu“ чогось скапцанїв
І став пустий як рура,
Бо здише пискля, що він хухав і грів,
Секундо-генїтура.

7 цвітня.

О радість! Аж з Риму до Відня прийшло-
Запитанє телеграфічне:
Яке в семінарїї руській було
Забуренє епідемічне?

8 цвітня.

О радість! Так видно, сам папа святий
Цїкавить ся вже Русинами,

Його святе серце біль тисне тяжкий
Над нашими синами.

9 цвітня.

І вже про поправу він думає й шле
Побожних отців Єзуїтів;
Ті певне направлять усе наше зло,
Що йшло з шизматицьких совітів.

10 цвітня.

О, маймо надію! Коли вже аж Рим
Так дуже цікавить ся нами,
То швидко нову благодать ми уздрим,
Заллемо ся з утіхи слезами.

11 цвітня.

Отець Кобилянський надії тій рад,
Нічого більш не журить ся,
Лиш в „Рускѡмъ Сіонѣ“ хвалить целібат,
Що йому аж з під носа курить ся.

12 цвітня.

„Я вже не розженюсь, коли раз женат, —
Міркує отець Кобилянський. —
„На інших нехай там паде целібат,
На мене-ж каптур крилошанський.“

13 цвітня.

„Хто мудрий, тому й целібат не страшний,
Жиє він не гірше як світський.
Бо хто-ж целібат заборонить такий,
В яким жиє отець Сарніцький?“

14 цвітня.

Ридаймо враз з „Новымъ Проломомъ“, брати!
Які то на світі horrenda!
Ридає „Проломъ“, що ось має прийти
Із Юра на нього куренда.

15 цвітня.

О тїшмо ся з „Новымъ Проломомъ“, брати!
Бо річ се загально знайома:
Куренда не йде і не ладить ся йти,
Була се лиш „фімфа“ „Пролома.“

16 цвітня.

Весна настає! Мов з під снігу трава,
Так у нас виростають події:
Вибори, скандали, борба, жидова
І віче і патри й злодії.

17 цвітня.

В Тернополі гамір і стріляне й шум,
Правдиво подільська охота:
Жиди-б адже світу дали ся на глум,
Як би в місті не стало болота.

Се-ж консервативний наскрізь елемент:
„Най наше болото тут в купці!
На вивіз смітя не дамо анї цент!“
Не брато -, а брудо - любці.

18 цвітня.

А в Лаврові дзвони ревуть тай ревуть,
Бо й як їм не ревіти?
„Pod wodzą“ Сарніцкого в Лаврів ідуть
З Жуковським отці Єзуїти.

19 цвітня.

А в Кракові бреньк поліцейських вікон;
Збігаєть ся люд там не даром.
Бо бач, революція краківська он
Підпалює бомбу цигаром.

20 цвітня.

„Заслужі корону!“ — сказали пани
Від банку „шкіролупіги,
І вдячну адресу зложили вони
Для Мархвіцкого і для Сапіги.

А що 30 000 підписів зібрать випада
Для тої адреси окраси,
А не пишеть ся жаден розумний газда,
То підписують всі свинопаси.

21 цвітня.

Се що на Високому Замку вищить
Усяких паничків згряя?
Польонїя сипле могилу — лиш цить! —
Конституції Третього мая.

22 цвітня.

Гей Хруню Микито, де-ж ти ся подїв?
Прослав ковбаси й оковиту!
Та-ж чуй, „patriotnik“ кричить аж упрів:
„Сто ринських за Хруня Микиту!“

Нема десь Микити, зле справи стоять
Панів шовіністів гербових, —
Повіт за повітом все хлопи валять
У виборах до рад повітових.

23 цвітня.

„Я тут!“ — у Сокальській кричить стороні
Микита, — „тут добре сидіти.
Зробив тут що міг, але-ж годї менї
На всі розірвать ся повіти.

„То-ж справте, панове, на кождий повіт
Микиту й водіте на шнурку!
Я в Сокалі вам допоміг на шість лїт,
А відси вандрую аж в Турку.“

24 цвітня.

„То все для ојеузу“ — рекли баранці
Із „patriotycznej owczarni“,
І нищечком гроші покрали панці
У Калуші та у Комарні.

Пан Кевеш собі знов поволеньки дер
Фундацію Скарбківську,
А панок Пілярський махнув übers Meer.
Обчистивши касу львівську.

25 цвітня.

Брати Поляки, гратулюємо вам!
Без „szczytu“ і без „borby“
Ви швидко дійдете на злість Москалям
От так до жебрацької торби.

Брати Поляки, лиш будуйте ви так
Ойчизну „moneta i trunkiem“,
То на вашій могилі напише Прусак:
„Es waren honnette Halunken.“

26 цвітня.

О Музо сатири, для сього святця
Ти свого вінця не відмовиш,
Бо хто-ж тут вартнійший твого вінця,
Як оґієс Лука Бобрович?

На книги своє Imprimatur дає,
А руську дитину бє в лапу,
Коли польських „Zdrowaški“-в не вміє. Так є,
То вибранець наш! Маємо папу!

27 цвітня.

Із всіх сторін Руси народ десь спішить.
„Куди так спішиш, чоловіче?“
„Та від Єзуїтів свій край боронить
Ідемо на віче, на віче!“

Та „Lwowska Gazeta“ на те вухо глуха,
Їй віче — на яворі фіґи,
Про нього ні слова, за те слів чепуха
Про песі та кіньські висьціґи.

28 цвітня.

„Агій, що тут миру на віче зійшлося!
І господар і пан і халупник.
Ще на предсідателя втягнуть мя осьь!“
Сказав і сховавсь Шкаралупник.

29 цвітня.

„Упав, — повідає „Reforma,“ — аж стид,
Клир руський і чорний і світський;
Одна лише перла між ним блискотить,
А се отець Сарніцький.“

„Високо,“ — рік „Kurjer,“ — високо стоїть
Мир руський духовний і світський,
Одна лиш для нього закала і стид,
А се отець Сарніцький.“

30 цвітня.

А панї Махчинська лавровий вінець
Велить студенткам купувати,
Щоб „mistrza Matejke“ за образ його
Достойно вшанувати.

O sancta simplicitas! Вирвеш ся все
Не в місці і не в пору.
Не мала за що ти Матейка почитить.
Та аж за „Вернигору.“

*Друковано в ч. 8 і 9 „Нового Зеркала“ із д. 27 цвітня
та 13 мая, 1884 р.*

VI. Май.

Прольоґ.

Проспав, пропустив літописець свій час,
Чи там пронедужав украдкою,
Та Господу слава, іде і без нас
Історія своїм порядком.

А хоч би собі і в могилу поляг
Сей ваш літописець украдкою,
Народ буде сіять, орать по полях,
І світ піде своїм порядком.

Хоч ніби то й ми до історії щось-десь
Своєї вкладаєм роботи,
Та буде й без нас та істор'я, як днесь,
Орати, збирати й молоти.

1 мая.

У Липську Крашевського судять, ади,
У кріпость за головну зраду;
У нас Поляки ще шукають біди,
Біда-ж мабуть тягне ся з заду.

2 мая.

Панам вже обрид руський хлоп, і глядять
З між Мазурів собі „przyjaciela,“
То-ж кличуть Мазурів на Русь осідать...
Чей з ними прийде який Шеля.

3 мая.

Задвірська читальня святкує сей день,
Зі Львова о вітчит аж просить;
Задвірський егомость злякав ся, хоч гинь,
Бо Франко тут відчит голосить.

4 мая.

„Чи ви подуріли? Вже красше всі враз
Засядьте до фляшки й до збанка,
Співайте, гуляйте і бийтесь весь час,
Ніж слухати відчиту Франка.“

5 мая.

В Копичинцях, братя, стріляють людей
За те, що в арешт ся наперли,
Немов би то всі ми без кутих дверий,
Без замків рабами не мерли.

6 мая.

Слоневський, Слоневський, де „Świtło“ твоє?
Днесь стало-б в пригоді, їй Богу!
Як випхнули шумно з посади тебе,
То щоб просвітило дорогу.

7 мая.

До Кривча от всі Єзуїти спішать
На місію, люд навертати;
Юр руським попам не забув наказать,
Щоб бігли їм стремя держати.

8 мая.

Залеглих предплат ось жадає „Сіонь“ :
„На те в вас церковні скарбони,
Або урядово з церковних скарбон
Платить недорічні Сіони.“

9 мая.

Та ось із Підгаєць гуде відгомон :
„Нехай освітить вас предвічний!
Не хочем платить не тому, що „Сіонь“,“
Лише тому, що недорічний.“

10 мая.

З Підгаєць іще одно питанє йде,
Ворушить клир чорний і світський :
„Пора би вже знати, де правда тут, де —
Чи целебс чи ні ксьондз Сарніцький?“

11 мая.

О славо Бучача! Де руський монах
Учив Могильницького й Ляма,
Там польський ксьондз руську релігію вчить,
А з давньої слави лиш пляма.

12 мая.

У Львові, їй Богу, превесело жить!
Хто хоче, най вірить, не вірить.
„In polnischen Kreisen — тут пароль звучить —
Wird lustig drauf defraudiret.“

13 мая.

Пілярський утік. „Vivat sequens!“ рекла
Поліція, та щоб сарака
Не мучив ся втекою, хап тай замкла
За крадіж Вінкентія Жака.

14 мая.

Лиш сум Русинам — не за Жака мабуть.
Ох, инша є тому причина:
В Кульпарків іще Народівку не пруть,
Що шарпа вона Вахнянина.

15 мая.

Тай шарпає, знай, лиш за те, що посмів
За руськую школу впімнуть ся,
Обкидає болотом усіх Русинів...
Ох, коб то її нам позбуть ся!

16 мая.

Та ні, не дай Боже! Най вічно реве,
Поки сонця на світі й каміня!
Бо Польща як так ще з пять літ поживе,
Умре на сухоти сумлїня.

17 мая.

Ось бач, із колюмни її визира
Яка-ж то почвара почварна?
Се Швайггельд синок і матуся стара,
Коррупція парламентарна.

18 мая.

Вона спокійненько описує їх:
„Се Буба, се Кака, Содсма,“
Та так, що й сліпий би побачити міг:
Вони тут у неї всі дома.

19 мая.

А „Kurjer Lwowski“ на стїни дереть ся:
„Вам треба жалобу занести
На Шварца, на Лендербанк, що він береть ся
Так тикати вашої чести.“

20 мая.

Ох, мій „Kurjerk“-у, і треба-ж тобі
Було дурно так драть ся на стїни?
Стара Narodówka воркоче собі
Тихенько: „Naiwny, naiwny.“

21 мая.

Ти-ж знаєш: лиш той ткне циганськую честь,
Хто скаже: „Ти ореш і сієш!“
Для злодія-ж те лиш образою єсть,
Хто скаже: „Ти чесно все дієш.“

22 мая.

Ликуй, літописче! Як лиш Венедикт
Поверне „зъ Ивановой хаты,“
То „Слово“ шпурне „брудно-русскій“ язик,
Почне „чисто-рускимъ“ писати.

23 мая.

О „Слово“, не добре се здумало ти!
Щож зробить Тит Блонський, твій стрик - от?
Чи зможе він шлях чисторуський знайти,
Коли к брудно-руському звик - от?

24 мая.

Не тратьмо надії, хоч весь нам простор
Ляхи забирають прехитрі!
Ось в нашій зашиті скликає собор
Пан Адольф Добрянський у Питрі.

25 мая.

О, певно, що вже защитять нас вони!
Вставай, о надіє, охото!
Щоб ми не згоріли на польськїм огни,
Шпурнуть нас в московське болото.

26 мая.

А що се у Львові? Вода чи пожар?
В поліції рух неспокійний!
Ох ні, се знайшли у шевця каламар,
І вітрять дух революційний.

27 мая.

Es reiten drei Reiter з райхсрату до нас.
Ох, тож то везуть нам потіхи!
Везуть для гарбованя шкір копервас,
Надій струпішілих три міхи.

28 мая.

Гей, гей, копервас нам потрібний як раз,
Щоб декому виправить ушкуру,
Хоч би тим, що про зїзд духовенства у нас
Велїди загарбать брошуру.

Друковано в ч. 11 „Нового Зеркала“ з 13 червня, 1884 р.

VII. Червень.

1 червня.

Що май двацять вісім деньків мав у нас,
Не винен ні місяць ні зірка;
Се тим, що Палюх преждевременно згас,
То й в руськїм літописї дїрка.

2 червня.

Ой був собі лицар sans peur et reproche *).
Лиш крихту з брудними руками;
Перемиськїй шляхтї сказав він: „Ну, щож,
От будьмо собі спільниками.“

3 червня.

Пристали. Ось лицар їде по літах
Здавать зі спільництва рахунок,
Говорить так складно, та що в кишнях
Ховає? Се презент, дарунок.

4 червня.

І крикнув весь край: „Гей панове, смотріть,
Сей лицар, бува, чи не злодїй?“
Відмовив Санига: „А хоч так! Sy git!
Він друг наш! Schwamm drüber!“ Тай годї!

5 червня.

Schwamm drüber! Се оклик великий, новий,
Що громом по краю лунає,
Всі бруднї, грїхнї, всяку нечесть і гнїй
Як стирка без стиду стирає.

*) Без боязни й догани; мова про Мархвіцького.

6 червня.

О сміло, панове, тим шляхом ідїть,
А швидко — je schneller, je lieber —
І ваш слїд поганий затре от так світ,
І скаже: „Тьфу, погань! Schwamm drüber!“

7 червня.

Де бере ся церков, там в поміч їй Бог
Шле чуда і знамена дивні;
Де боресь ошука, там з підступом в двох
Пародїї творить противні.

8 червня.

Ось у Станїславові pater хотїв
Недужу лічити, нївроку,
Лічити чудесно, значить, без ліків,
Тай дав малинового соку.

9 червня.

З Бучача йде вість непотїшна для нас:
Замкнули Василіянина.
Ей Василіяни, невже-ж лиш для вас
Ще тайною ваша руїна?

10 червня.

Нас милує Бог. Щоб гріхи наші змить,
Знать за Єзуїтів мольбами
Шле дощ, шле потопу. Бурлить і шумить
Безмірная повїнь полями.

11 червня.

Руйнує повіти і села й хати,
Руйнує весь краю добробит,
Та до Єзуїтів не може дійти
Не бійтесь, Бог знає, що робить.

12 червня.

„Ратунку! Ратунку!“ Мільйони кричать.
Газети кричать: „Регуляцї!“
Ось з Відня три тисячі гроший імчать:
„Ратуй ся сам краю з руйнацї!“

13 червня.

А Рим ласкавіший. Щоб в повені зла
Ловить грішні душі Русинів,
Дає — єзуїтська рука за мала —
Ще й руських Бернардинів.

14 червня.

Що ще єзуїтська рука за мала,
Доказує gmina Kozina:
Торік єзуїтська там міс'я була, —
Що-ж робить сеї рік ота gmina?

15 червня.

Читайте газети! Там крики страшні,
Там Wink-и дають ся urzędом:
Та-ж піп шизматицький святив в Козині
І поле і церков! Horrendum!

16 червня.

Пан Абрагамович свій звіт викладав
Із того, що діяв у Відні;
„Prostaczkom“ у очи він порох кидав, —
Не перші вони й не послідні.

17 червня.

І скромна гостина з дреглів і ковбас
Була тут виборцям для смаку.
Гей, бідні виборці! Смак був тільки раз,
Потім будете нюхать табаку.

18 червня.

Ви-ж, панцю, говорять, комедіюпис!
Ось вам моя рада смиренна:
Комед'я, з якою ви к нам подались,
Була й не нова і нужденна.

19 червня.

„Тернопільський бунт“ перед судом стоїть.
Куди Тернопільцям до бунту!
Поліція й тут і міх дре і квичить, —
Ось вся її мудрість до шпунту.

20 червня.

Не треба й пророка, щоб здріть світляний
Будущини нашої ранок :
Сьогодні ми бачили іспит річний
У закладі Василіянок.

21 червня.

Учителькам, вчителям честь за їх труд,
І честь настоятельці тоже !
Най далі „по руськи й по людськи“ ведуть
Отсей інститут ! Щасть їм Боже !

22 червня.

І вам честь, дівчата ! Та-ж Руси ви цвіт
І красшої долі надії.
То-ж шле літописець для всіх вас привіт
На імя Ціпановській Марії.

23 червня.

В Тернополі знов педагогії взір :
Дівчину колола шпильками
Учителька Зелінгер, жєнщина-звір,
Та імен між писательками.

24 червня.

Що впер у арешт ї суддя Вєрбовий,
Сєго ще, здаєть ся, за мало ;
А їй би „березовий“ здав ся такий,
Щоб і місця цілого не стало.

25 червня.

Дві вїсти до нас рівночасно їдуть :
Зростає холєра у Франції,
Отці-ж Бєрнардини на місію звуть,
Щє більші робить каляманції.

26 червня.

Чи панї холєра до нас загостить,
Про те нехай знає пан Кох, Кох ;
Та патри захтіли дракона збудить,
Що пятьсот літ тому ще здох, здох.

27 червня.

Поганий, неситий дракон сей, брати,
І поступу ворог постійний,
Дорогою світла не любить іти,
А се — фанатизм релігійний.

28 червня.

Який був Ян з Дуклі добродій для нас.
Про се, сказати правду, не знаю;
Та як він від Хмельницького Львів колись спас,
То хто зложив окуп? Питаю.

29 червня.

Коли пам'ять його Русини споминать
Будуть у бернардинській каплиці,
То що руські трупи на те повідять
Ті — там, в бернардинській криниці?

30 червня.

Та годі про сее! Рука щось тремтить,
І сонце промінє лє в хату,
І хочеть ся вийти, душею спочить,
Забудь ту легенду прокляту.

*Друковано в ч. 12 і 13 „Нового Зеркала“ з дн. 28 червня
і 13 липня, 1884 р.*

VIII. Місяць червень.

Ой місяцю клятий! На твоїм чолі
Випалюю ганьби клеймо я:
Потопом залив ти повіти цілі,
Та не дав нам ковчега ні Ноя.

Потопом залив ти нещасний наш край,
Для селян став ти пеклом готовим,
Ба навіть страшний ти зробив халамай
аростам, панам повітовим.

Понищив дороги, мости позривав,
Не щадив навіть певно й рогатки!
Поганче! Куди-ж тепер буде чвалав
Екзекутор в село за податки?

А клопоту скільки, а крику, біди!
Бють газети на гвалт і тривогу,
Аж Відень нам — перший раз з роду, ади! —
Дать мусів запомогу.

Що правда, не дуже він з нею спішив ся,
Не дуже нам з неї і сить.
Та хто-ж дармим коням у зуби дивив ся?
Та хоч й кому й кривда, то цить!

На рівній дорозі чи вам довелось
Шморгнути ногою десь в яму?
Отак випадково я висловив ось
Житевую всю нашу програму.

Чи банки і лихва зі шкіри нас днуть,
Чи Жид з нас опасений кпить,
Чи подвійций тягар нам пани завдадуть.
Ми все: „Кому кривда, той цить!“

Чи нас Німець у службу свою завзива,
Карієри цукерком манить,
Чи таким же цукерком нас дурить Москва,
Ми йдем наче ті вівці, і цить!

Гей, Ноя нам треба з його ковчегом,
Щоб вивіз нас з лиха та з горя,
З калюж недоумства, що все бє чолом,
Із „рутенського“ одуру моря.

ІХ. Липень.

Зове ся він липень для того, божусь,
Що все одно к' одному липне:
Лях липне до Руси, а тихо ти, Русь,
Коли Лях тебе дрібку де щипне.

Що школи нам дати не хочуть у Львові,
Се жарт -- для малої дитини.
Та глянь і втішай ся! В братерській любові
Як липнуть до нас Бернардини

Дукляна святкуючи наших людей
На відпуст згромадили хмару,
А щоб тумана їм пустить до очий,
Заспівали їм: „Z думет роґагу.“

Іронія долі! В той сам час, як ту
Веть ся звук тої пісні під хмару,
Сама Дукля, Дуклянови в жертву святу,
Уся пішла з „думет роґагу.“

Дукляне! Дукляне! Спасав же ти нас
Від Хмеля, орди й Дорошенка, —
Чому-ж свою Дуклю ти нині не спас,
Хоч ся праця було-б і маленька ?

Не менш Бернардинів к нам липнуть Жиди.
В Бориславі — Господи милий! —
До робучих людей так прилипли — ади! —
Що трицять на смерть поранили.

І що за герої! Один гнав козак
Їх сто, аж губили патинки;
А козацьких потомків мордують отак
Жиди розпаношені ниньки.

Що молодїж липне до себе і враз
По краю іде на мандрівку,
Не диво, та все-ж хвала Богу, що в нас
Є клий вже, що лучить нас в спілку.

Учителїв в купу стягає той клий,
Щоб долю свою поправляли,
І хоч початок іще троха малий,
Дай Бог, щоб росли і більшали.

А ось і студенти на віче спішать,
Стягають ся спільно до купи,
І побачили ясно зі спільних нарад,
Що вони вже живі, а не трупи.

Ба навіть дяки — чи чував хто таке? —
Збирають ся, липнуть до себе,
Виявляють, яке то жите їх важке
Й які у них спільні потреби.

Так здоров був, ти місяцю липню! Хоч там
Вороги нас часом і ущипнуть,
Але вже не страшні тії щипаня нам,
Коли наші всі к' собі прилипнуть.

Х. Серпень.

Ось серпень прийшов і мов серпом ізжав
Гіцкевича в Долині
За те, що занадто цікаво вглядав
До банкової скрині.

То був патріотник! Свитали йому
В голові общепольській мрії:
Аннектуй не лиш Русь, а і власність чужу
Ну, і присвятивсь між злодії.

Пішов і Баранський з Долини, той сам,
Що там мав у хрунів „zaufanie.“
Щасти Бг, панове, в дороженьку вам!
А нас від вас „zbaw Chryste Panie!“

Пан Цукер і Гольдман, не рідні брати
Із патріотницького війська
Намісника просять, щоб назви тоти
Змівнив їм на польські „nazwiska.“

І змінить намісник. Пан Цукер від днесь
„Ślōdkogębski“ назветь ся так мило,
А пан Гольдман, той певно більше з хлопська на-
Яко демократ Злотерило. [звесь

О радість! За серце, за боки берусь
Від новин тих утішних і певних :
Швидко вийде у світ „Прикарпатская Русь,“
Научний двотижневник.

Два тижні минули. Піду обіздрюсь,
Чи вийшла сподівана? Ist ніх!
За місяць прийде „Прикарпатская Русь,“
Але вже яко „мѣсячный Вѣстникъ - съ!“

Знов місяць минув. За живіт вже берусь :
Чи вийшла? Чорти і святі всі!
Не вийде зовсім „Прикарпатская Русь,“
Бо Площанському вкрав хтось статі всі.

І хто-ж то на світі украсти їх міг ?
О щоб йому трястя й простуда!
Та-ж певно лиш знавець міг загарбати їх,
Найскорше Сава Дуда.

Та що про такі нам дрібниці плести ?
Зближає ся день епохальний :
Мов сонечко з хмар, має з цюпи зійти
Наш мученик сакраментальний.

Любимець народа, пророк наш, герой,
Політик, поет, наукович,
Апостол, предтеча, спаситель наш, той
Преславний Іван Наумович.

Незрівняний муж ! Стільки днів не прожив,
Скільки перемінив переконань,
І не стільки добра він для Руси зробив,
Скільки виляв нарікань і стогнань.

Був Ляхом, був собі й Малоросом колись,
Нині став єдинства прозелітом ;
Повні запалу все слова в нього лились,
А про те все він був гіпокритом.

Колись його бесѣда бурю на нас
Привела — Голуховщину злую,
А гнилицька борба його в нинѣшній час
Нам дала езуїтчину тую.

Для хлопа він пише, хоч хлоп в нього гадь,
Дикун без ума і без чести ;
Він пише по хлопськи, щоб бридить, псувать
Той язик і в погорду привести.

О, славить сей день епохальний будем,
Що сьогó увільняє гіганта !
Хоч не маєм театру, йому признаєм
Славу першого комедіянта.

Друковано в ч. 17 „Нового Зеркала“ з 13 вересня, 1884 р.

ХІ. Притча в Фарисей і Мытарѣ.

Отъ Бывшесы злоповѣствованннѣ.

Во время оно два чѣвка въздоша во соуднищѣ шправдати сѣ в грѣсѣхъ своихъ, единъ фарисей, вторый же мытарь. И рече фарисей, ставъ предъ соуднищемъ и презираа словеса шцѣ своихъ : „Господинове ш горнаго соуднища, сотворите тако, да шправданъ изыдоу ш соуда сего, и азъ потроужоу сѣ во кѣго вспѣлней шчизны нашей по всѣ дни живота моего.“ Мытарь же приаде въ оуглаб и кѣш сѣ во персы гѣше : „Отпоустите мнѣ, не шѣдахъ во что творихъ.“ Но соудщиш не възрѣша ни на асть единаго, ни на оуничженѣ втораго, и затвориша га во темнищ, въ ней же не каше ни тѣмъ, ни плача, ни скрежета зоуковнаго, но миръ и бѣговоленѣ.

И се абѣ изшедши она два чѣвка изъ темнищи по времени немнозѣ, рѣша въ дѣшахъ своихъ : „Моученици есмы, Роуснищ же всакоу подокаеть покланати сѣ предъ нами и воздаати намъ все потребное, зане гоннѣ претерпѣхомъ.“ И величаша сѣ словесы льстивыми и самохваленѣмъ многимъ, яко за Роусъ притрѣнѣша, но не фарисейства и мытарства своего ради.

И кзалакаша п'кнззей многихъ и ксеа соуеты мира сего, и идоша во градъ нарочитъ нарицаемый Кіевъ, иже издревле словаше мати градомъ роускнмаъ. Тамо совѣтъ творахоу книжници и старци людетін ѿ страны сѣверныа и ѿ всеѣхъ странъ црѣствіа рѣскаго. Сѹни же пришедше поклониша сѹ имъ. И вопрошахоу іа книжници : „Чесо ради прійдете?“ И рече фарисей : „Что ми дасте, и азъ предама вамъ мѣръ мою, іаже есть галлицкаа рѣскъ, издревле ѿщепеннаа, и кратію мою свѣщенниковъ роуссекихъ, и ересь глѣмоую оунію, со жены и чады ихъ.“ Сѹни же рѣша : „Ще за тридесать сребреникъ Іюда Хріста продалъ есть, ты прійми двадесать и девять за матеръ и сратію твою.“ И пріа фарисей сребреники, мытарю же чаюцоу подавнїа покрѣгоша еще три златники и ѿпоустнша іа со миромъ.

И изшедше изъ соньмища рече мытарь ко фарисею : „Тоуни, баткшка, продалъ еси.“ Отвѣривъ же фарисей и рече : „Что оубо сотворю? Ще повергѣ имъ сребреники и шедъ оудавлю сѹ? Но возвратимъ сѹ во Галлаію, идѣ же мнѣ престолъ пророческъ оуготованъ, и возсѣдъ на престолѣ почноу глаголати словеса многа и превращати кѣлов ко черное и разоумъ ко неразоуміе, и ващнма мзди оудостою сѹ. Достоннъ ко есть ракотникъ мзды своа, жрецоу же ѿ жертвенника жити подобаетъ.“

И сотвориша тако и пойдоша во страну галлаіскоую. Навѣай оуши слышати да слышнть.

Друковано в ч. 18 „Нового Зеркала“ з 13 вересни, 1884 р.

ХІІ. Закінченє.

І знов за перо літописецъ бере,
Ще раз, коби хоч не послїдний,
Співати про горе та лихо старе,
Що точить організм наш рїдний.

Хоч в серці у нього тоска і печаль,
Нехай хоч уста засміють ся ;
Поки Зеркала сього не присне кришталъ,
Най наші в нїм хиби відбють ся.

Най відібеть ся в нїм правдолюбність твоя,
О отче Малинівський,
Яку так блискучо у „Дѣлѣ“ розкрив
Старенький Заячківський.

Най покаже ся в нїм ваша хїть до хвали,
О отче Ружицький з Підгіря,
Що щирої критики слово взяли
Від разу на знак недовіря.

Не в тїм патріотизм, щоб арендувать
Для себе діла всі народні,
А треба публичне публично дїлать,
Інакше хвали ми не годні.

Та ба, патріот у нас кождий стає
І авторітетом від разу,
І кождий критичну увагу взнає
Гнеть за особисту образу.

І критика зараз він тягне на суд,
І коб так мав власть, як не має,
Від разу-б повісив. Жаль тільки, що тут
Ваш авторітет не сягає.

Ей, отче Ружицький, хоч чесний ви муж,
І Русин твердий та правдивий,
То з пізванем „Дѣла“, бігме, тільки стид
І насміх на себе стягли ви.

Відібеть ся тут чесний спосіб також
Полеміки „Слова“ й „Пролома.“
Мій Боже, як в нас розпаношилась лож,
Немов вона здавна тут дома.

А вона-ж так недавно прибула до нас
Із півночи стежков поганов
З брязком тих імперялів, що про них в сам час
Нагадав отцю Йвану Молчанов.

А сьогодні чи-ж вигризла з наших сердець
Уже правди остатню краплину?
Чи-ж не маєм вже сили зовсім на борбу,
На протести відваги, о сину?

Нема, бач! Дивлюся по тобі кругом,
О Руси сметано й окрасо!
Мій Боже, де нерви, енергія де?
Усюди лиш мясо та мясо!

І „санация“ тут відібе ся твоя,
О „Обще рольничо-кредитне“!
Дай Боже здоровля вам, банковики,
За ваше шанжоване спритне.

Воно то до певної міри так є,
Що гріш, як то кажуть, поп olet, —
До певної міри! З часом він стає
Не поміч, панове, а полет.

Відібеться ще тут і згідливість твоя,
Виборчий комітете!
Сваріть ся, панове, пильненько, чей нас
Зовсім на нінащо зведете.

Сваріть ся, панове! На те ви й зійшлись,
Як сонце стояло під раком;
То чей нам щасливо в виборах нових
Здобудете фігу з маком!

Та годі! А то погадаєте ви,
Що гризу я із зависти й злоби.
Ой ні! Пощербила сатира свій зуб
О мідяні серця і лоби.

Погано на Русі! Недавно ще нам
Всміхалося сонце надії;
Лиш трошечки розуму, праці й любови,
І зійшли-б на стежки ми новії.

ДАВНЄ Й НОВЕ.

Лиш трошечки розуму, праці й любови, —
Та їх не піднять на дорозі!
І ще раз у нетри зблукали ся ми,
Плазуєм, гризем ся по змозі.

Погано на Руси! Широко душний
Дунув нам на серця й на мисли;
І млить ся в очах, егоїзм бо тісний
І заздрість нам душу обтисли.

І нерви вразливі зробились, слабі
На дотик холодної правди.
Сатирику, швидко перо поломай.
Щезни і в кутку присядь фавди!

Прощайте, приятелі! В красші часи
Ми, дасть Бог, ще зберем ся на ново,
Як змора потягне на гори-ліси,
І свободне почує ся слово.

До тихої праці нас кличе пора.
Най падлюки кричать: „Побѣдихомъ“!
Прийде час і для нас. Ми для нього робім!
Прощайте й не згадуйте лихом!

Друковано в ч. 23 „Нового Зеркала“ з 13 срудня, 1884 р.

ІХ. Українсько-руська студентська мандрівка літом 1884 р.

Українсько-руська студентська мандрівка, що відбула ся літом 1884 р., була коли не першою в загалі, то першою свідомо зорганізованою пробою товариської мандрівки українсько-руської молодіжи. Першу таку мандрівку, без особливих приготовань, відбула купка укінчених гімназіястів літом 1883, і про неї реферував потім у студентським кружку у Львові один із її учасників, Єронім Калитовський. Зацікавлене збуджене його рефератом дало привід до

утворення студентського комітету для організації студентської товариської мандрівки літом 1884 р. Комітет на мою пропозицію уложив плян мандрівки, починаючи від Дрогобича через гірські місцевости Урич, Корчин і Бубнище, підгірські міста Болехів, Калуш, Станіславів, Коломию і Вижницю до Устерік. У головних точках мандрівки, а власне в згаданих містах, мали відбутися музикально-деклямаційні вечерки з танцями, які крім товариської забави мали метою знайомити молодіж із ріжними кругами руської провінціяльної інтелігенції, так як сама мандрівка мала метою познайомити учасників із досить значною частиною нашого краю, його мальовничими місцевостями та його населенем. Як програму тої мандрівки я уложив віршовану, а ргіогі зложену хроніку, попереджену поетичним покликком, що заохочував молодіж до устроюваня подібних мандрівок. Між иншими стараннями комітет порозумів ся також де з ким із української молодіжи в Києві, відки як учасник мандрівки приїхав Хведір Миколайчик, що тоді скінчив уже був київський універсітет і дав себе знати деякими науковими працями, з яких одна про Сіверську Русь (Чернигівщину), написана українською мовою, була друкована в „Зорі“, 1887 р.

Мандрівка зібрала досить значне число учасників і фактично дійшла в повнім своїм складі до Калуша. по троха під моїм проводом. Там обняв провід у дальші місцевости В. Сіменович, але та друга часть мандрівки мала по троха инший склад і инший характер і відбула ся без моєї участи. Для памяти подаю тут реєстр імен учасників першої части мандрівки, яких власноручні підписи заховали ся на обороті ілюстрованої окладки програми мандрівки, що заховала ся в моїм посіданю: Теодоръ Николайчикъ, Іван Франко, Шухевич Микола, Ярослав Кулачковський, Дамян К. Лопатинський, Антін Березїнський, Северин Мацюрак, Александер Бобикевич, Теодор Яців, Іван Гриневецький, Володимир Лев, Олександр

Богдан Кулачковський, Юліян Бачинський, Теофан Лукашевич, Омелян Константинович, Остап Качмарський, Вінкентій Яворський, Ярослав Бурачинський, Теодат Бачинський, К. Г. Врецьона і два Поляки Aleksander Humnicki і Stanisław Bałdyński. Програма видана була накладом комітету окремою брошурою 16 сторін малої 8-и. Дві остатні сторони сеї брошури заняті заявою комітету, а перших 14 містить ось яку поетичну часть

В дорогу !

Сонце по небі колує,
Знають і хмари свій шлях ;
Вітер невпинно мандрує
По України полях.
Ми-ж сонця ясного діти,
Вольного вітру брати
Мали-б сидіти-нидіти,
Мали-б в дорогу не йти ?
Гей же в дорогу,
В ясную путь,
Зкинути з серця тривогу,
Вольним повітрем дихнуть !

Шумно криштальнії хвилі
Стрий і Черемош і Прут
Почерез звори і скелі
В вічній мандрівці несуть.
Рокотом кличуть нас тихо
К собі в тих соняшних днях,
Змити все горе, все лихо
У їх сріблястих струях.
Гей же в дорогу,
В ясную путь,
Зкинути з серця тривогу,
Вольним повітрем дихнуть

Житє наше — вітер крилатий,
Річка невпинна, брати!
Хвильки не хоче пождати,
Мусить і мусить іти.
Хто в тій мандрівці, як мога,
Волі, любови зазнав,
Того щаслива дорога,
Той по добру мандрував.
Гай же в дорогу,
В ясну ю путь,
Зкинути з серця тривогу,
Вольним повітрем відотхнуть!

Мандрівнича хронічка.

Вступні уваги.

Хоч то хронікар ваш ураз і поет.
Та ще не пророк він про тоже:
Показує, що уложив комітет,
За сповненє ручить не може.

Підгіре і гори, краса полонин,
Повітре і чистії води,
Усе те прекрасно, щоб хто лиш один
Узяв антрепрізу погоди.

Погода в мандрівці — великая річ!
Як гори покривють ся мглами,
Нічого не видно. Та жаль, що її-ж
Не мож було взять до програми.

Все инше — вже річ комітету: їда
(За вашії гроші!), забава
І відчити й спів, молоко і вода,
Нічліг, і гризота і — слава.

Поки всі ті дива і красу, що вас жде,
Розверну перед вами подрібно,
Позвольте ласкаво порадить вам ще,
Що взяти в дорогу потрібно.

Перед всім треба знать, що мандрівки аж дві,
Мала і велика в сю пору
Мала в гори стрийські, велика-ж по ній
В преславному Черногорю.

Обі потревають днів двацять і пять
З Дрогобича до буковинських
Гір; хто хоче йти на обі, мусить взять
Що найменше трицять ринських.

Хоч то комітет на акафист дає,
Аби Бог дав погоду хорошу,
Та все-ж у кого параплі який є,
То з собою узять його прошу.

І босо по горах ледви хто піде,
Там шутер, кропива і терне;
Хто легкі й міцні черевики візьме,
То ручу: в подертих поверне.

І плащ не забудьте! Чи дощик припав,
Чи ночі холодні з мглами,
Все-ж ліпше окрить ся, як Бог приказав,
Ніж мокнути й сікти зубами.

В дорогу-ж! Кого товариство манить
І вражінь богатая здобич,
Природи краса, люду рідного бит, —
До побаченя — в гóрод Дрогобич!

Дня 27 липня. Дрогобич.

Преславнеє місто Дрогобич — ади!
Готицький костел катедральний,
Худий Юр на горі і товстії Жиди,
І шлях бориславський фатальний.

На Гірку прохід, се приємність в сей день,
Се першая проба мандрівки;
Ідеш символічно коло касарень,
Коло шпиталю і гицлівки.

Вечірня забава: слуга ваш хроніст
Вас відчитом крхту понудить,
Хор пісню затягне, дяки мов у піст,
Зо сну аж музика вас збудить¹⁾.

І танці почнуть ся. Вже бачу я, ах!
Як стрійні ніжки в такт несуть ся!
Коб у нас в голові був той такт, що в ногах,
Щаслива була би вже Русь вся.

Дня 28 липня. З Дрогобича до Східниці

З Дрогобича в гори три шляхи ведуть,
Один лише простий — гляди ти!
Хроніст на сей раз вибира кривий путь,
Хоч простими все звик ходити.

Його тягне у рідне село. Кого ні,
Комітет тих у Трускавець вислав:
Напити ся „нафти“²⁾, зирнуть копальні,
А відтам махнемо в Борислав.

Борислав, поезії повний куток!
Оглянуть не жалуйте ходу!
Що ріпників, ям і Жидів, Жидівок,
І нужди і бруду і смроду!

Ось Діл вже поважний чекає на нас,
Тут ноги натужать ся значно;
В веселій компанії швидко йде час,
А в Східниці спати мем смачно!

Дня 29 липня. Східниця. Урич.

По місті ходить знає кожний мабуть,
По горах не так то легенько;
Хоч дихає сильно й свобідно там грудь,
Ногам за те таки прикренько.

¹⁾ Розуміть ся, ані прогулька на Гірку, ані проєктований комітетом вечерок із відчитом не відбули ся.

²⁾ Незвичайна мінеральна вода в Трускавці з нафтовим смаком, але без запаху.

Ті гори, ліси і спадисті стежки —
Поезії певно в тім маса,
Та коням біда і псують ся візки,
Дреть ся одїж і тратить ся каса!

А в Уричі камінь і ковані в нїм
Покої і брами і льохи;
Чи велитнїв се, чи розбійників дїм,
Не знає ніхто ані трохи.

Оттут наш спочинок, оттут і обїд;
Хоч кухня холодна — не вадить.
Щоб кождий на верх аж дістав ся як слїд,
На те комітет не порадить.

Дня 30 липня. Корчин.

Із Урича в Корчин — верховинський шлях,
Верховина, де живуть Бойки,
Де грає музика, народ в ходаках
Гуляє по легойки.

Ось Корчин наш давній! Князь руський колись
Робив тут з Угорцями згоду;
Князїв десь не стало, Угорці-ж взялись
Пожерти часть руського роду.

Та нї, руський рід, се мадярським зубам
Тверда буде страва, їй Богу!
Ти-ж, Галиче, своїм загірним братам
Шли свіжїї сили в підмогу!

Здвигай ся ти Корчине! Пильно будуй
Будову освіти громадську!
Здвигай ся, кріпи ся, трудись і нехтуй
Погрозу мадярську і ляцьку!

Тут вечерок: відчит і спів і гульня.
Коли хто ще захоче гуляти;
Тут першу читальню стрічаєм — дай Бог
Їй в кождім селї ще діждати

Дня 31 липня. Околиці Корчина.

Прекрасна околиця в довж і в ширинь!
Гадюкою Стрий там хлопоче.
Тут Розгірче, Сколе і дід Зелемінь.
Гуляй, куди серце захоче!

У Розгірчи руни славянські старі
Відкрив Вагилевич — в фантазії;
Бойки синевідські такі гендлярі,
Що й Жида провчать при оказії.

Дня 1 серпня. Бубнище.

Що Бубнище славне, не відти пішло,
Що бито тут Турка „як в бубен“;
А бубнить тут нужда і в тімя й в чоло,
І кожний мов птах той обскубен.

Лиш скелі великі у лісі — тай то
І камінь і ліс камеральний —
Се Бубнища слава; забуток отсей
І справді капітальний.

Печери і сходи і студня — сліди
Рук людських, святі може місця.
І ми тут спочинем, для кого-ж їди
Не стане, черниць не наїсть ся.

Дня 2 серпня. Болехів.

Через Гук перескакує Сукіль ріка,
Мов Дніпро той через Пороги.
Болехів містина не гарна, грузка,
Серед нив одностайно розлогих.

І сіль варять тут. Як не солоно вам
На світі, ідїть і глядїте!
Та є руські серця і тут щирїї нам.
Солоний, та гарний ти, світе!

О руські серця! І крізь гнет, бідноту,
Усе ваша щирість яснїє!
Мов з кременя битого іскра в лету
І світить, підпалює її гріє.

Зїжджайте сюди з благодатних рівнин
І з гір по дорогах скалистих,
Щоб спільно прожити хоч кілька годин,
Поки далі самітно поплисти.

Дня 3 серпня. Калуш.

Зелізняця свище! У Калуш помчить
Утомлену ходом мандрівку,
Щоб свіжою хвилею духа скріпить
І тутка братів в переднівку.

О так, передновок терпить духовий
Просторая руськая хата!
Тож того, що й тут посїв сїяв новий,
Згадаймо — Рожанського Гната.

Честь пам'яті твоєї, горяча душе!
Мов свічка яркая згорів ти!
Та полум'ям своїм на довго, на все
Серць тисячі руських огрів ти.

Дня 4 серпня. Станіславів.

Хоч з польська зове ся, а все-ж і тут Русь,
І тліють огні тут могучі;
Усіх тут вичислювать я не берусь,
Всі ми відчуваєм їх лучі.

Тут нашої мови скарбницю здвига
Професор Евген Желехівський;
Хто-б вдячно не стис його руку, хіба
Не був би син батьківський.

Дня 5 сернія. Станіславів.

Хто Галич відвідати хоче за дня,
Тому не далека дорога ;
Для хору й панів з комітету гризня
Весь день, біганина й тривога.

Бо вечерок мусить удать ся аж-аж!
Музика і танці і співи..
Бо що-б було, як би на гостий блямаж
Гляділи місцевії дїви ?

Та ба, від блямажу не винайшли ще
Нїякої асекурацї!
Наплїше було-б, як би сплетні в-общє
Не мали нїякої рацї.

Дня 6 сернія. Коломия.

Витай живописно розлога отсе
Над Прутом столице Покутя!
Богато такого ще кров твою ссе,
Що варто покути і прутя!

Жиди тут панують, жидівська тьма
Йде звідси аж в Раду держави!
Покуте в тім видно, що Жид прижима
Христян по кутах по під лави.

Чи вмре, чи здвигне ся тутешня Русь ?
Чи люд просвітить ся тутешний ?
Хто зна! Важно те, що друкар Білоус
Видає рік у рік „Лист небесний.“

Та я вірю, що й тут наша Русь не умре.
Розвієть ся пїтьма помалу,
Бо й тут в щирих серцях ще тліє святе
Огнище ідеалу.

Дня 7 серпня. Віче академиків.

На віче йде молодіж. Радять вони
Не про свою власну бідноту,
І не про забаву і не про хісни,
Але про загальну турботу.

Про те, як би спільно ті хмари прогнать,
Що густо над нами зависли,
Як волі, простору найбільш добувать
Для рідного слова і мисли.

Щасти-Біг вам, сміла громадо! Ваш труд,
О, вірте, не буде даремний!
Ті сімена чисті зійдуть і зростуть
І морок розсієть ся темний.

Лиш діло робіть! Не по ваших словах
Колись вас судити муть люде;
Лиш трудом зелізним мурований шлях
Заслугою вашою буде.

Знов вечір забаву голосить афіш,
І співи і танці охочі!
Я-б радив іти на спочинок раніш,
Труд завтра й короткії ночі.

Дня 8 серпня. Делятин.

Колись Делятин Богу був побратим,
Тепер у жидівській кишени.
Сюди на возах ми гостинцем гладким —
Підгіре, мій раю зелений!

Село за селом, кукурудза, тютюн,
І Прут срібноводий і гори!
О, гарний ти краю! Та кілько то сліз
Росить ті широкі простори!

Дня 9 серпня. Десятин-Дора.

І тут ми солярню підем оглядїть.
В нас соли найбільші достатки,
Та сіль найдорожша про те на весь світ;
Се через австрійські порядки

А відси до Дори, де Прут стрімголов
Зо скелі в безодню валить ся;
Так, знай, той порядок його наколов,
Що рад би сам в собі втопить ся!

І Довбушів хрест ми оглянемо там
І Краттерів камінь. Каміня
Тут много, жаль тільки, що з нього ще нам
Не робить ніхто поживлїня.

Нехай же хемія! Скоро вона
Навчить ся хлїб з камня робити,
То тут найхлїбнійша буде сторона,
Що зможе всі доли кормити.

Дня 10 серпня. Микуличин.

От гори! Правдивий вже Bärenland тут!
Медведї тут ходять самопас,
Хапають овець і волів часто бють.
От тут і ми станем на попас

Дня 11 серпня. Майдан.

Прекрасна дорога веде на Майдан,
Там склянї оглянемо гути
На те, щоб про склянку і фляшку і збан
На кілька деньочків забути.

Бо в горах, панове, поезії гук,
Та пива нема, ні горілки;
Тут треба коряк який взяти до рук,
Напить ся води жерелівки.

Дня 12—16 серпня. Черногора.

Витай, Черногоро! Піднебні шпилі
Високо під хмари зняла ти,
З ребер кам'яних легіони цілі
Жерел і річок розлила ти.

Колись розливала ти пострах на світ:
Опришки гуляли тут сміло;
Тепер „Довбуша крісло“ порожнє стоїть.
Воно вже мабуть скамяніло.

Народній протест проти здирства панів
Лунав на всі гори і доли;
Тепер Жид ті ліси й полонини посїв,
Протест не озветь ся ніколи.

Ніколи? Невже-ж то загинув і слід
Гуцульського духа гордого?
Ніколи? О гори, подайте одвіт!
Ніколи? Не чути нічого.

Дня 17 серпня. Жабе.

Ось Жабе, гуцульська столиця. „Нема —
Мовляють — села понад Жабе.“
І більшого лиха шукати дарма.
Чи-ж люд той зовсім воно забє?

Де пасли ся вівці гуцульські колись,
Воли там жидівські пасуть ся;
Ті-ж, що перед ними магнати тряслись,
Тепер перед Жидками трясуть ся.

Дня 18 серпня. Устеріки.

Із Жабя махнем понад Черемошом
Аж ген в Устеріки возами,
А хто на дарабах, хто схоче, — верхом,
А решта верхом паличками.

Що Черемош Чорний і Білий оттут
Спливають ся, се не дивниця;
Адже-ж мусять спливати ся десь; та сей кут
Цікавий, бо є в нїм пивниця.

Не пиво лежить в нїм, гуцульська кров
На стїнах ще ржавіє й до-дня;
Мандатор Грдлічка опришків поров
В тій ямі — гуцульська се Кодня.

Дня 19 серпня. Сокільська скала.

На волю! На волю! По бистрій ріці
Гуськом ідуть добрі дараби.
Се наші вози. Ось по лівій руці
Сокільської скелі поваби.

Сюди нам Федькович живцем перенїс
Гайнівську Льорелею,
Та знать надокучив їй камінь і лїс,
І бовтнула в вир під кручею.

І як топелиця вона тут жиє,
На бідні дараби чатує.
Федькович із жалю горілочку пе
Та „Дикї думи“ віршує.

Дня 20 серпня. Вижниця.

Про Вижницю, певно, не кождий чував,
А Вижниця то-ж не дурниця!
В кутї тїм „гуцульський король“ панував,
Преславний Лукян Кобилиця.

Се простий був Гуцул; його Гуцули
Послом обїбрали до Відня;
Коли там дебати і свари гули,
Шептав він: „Ой Русь наша бідна!“

Хотїв, як умїв, він здвигнути її,
Щоб залежала тільки від Відня,
За те мусїв гори покинуть свої,
А Русь доси як бідна, так бідна.

Тут наша мандрівка кінчить ся, брати!
Ще нічку забавмо ся спільно!
Хто зна, чи стрінем ся й куди кому йти?
Руками сплетімо ся щільно!

Хай красшої долі задатком будуть
Ті наші робучії руки!
А завтра з нас кожний піде в свою путь —
До праці! До діл! До науки!

Х. Пані Февросія.

(Наслідюване).

„Панечко, голубочко,
Февросіє любочко!
Чом сидиш зажурена,
Голова понурена?“

„Ох, покинь, мій синчику,
Дай спокій, Русинчику!
І без тебе нудь мені,
І без тебе труд мені.
В три дуги згинаю ся,
З всяким лихом знаю ся.“

„Се-ж біда, голубочко,
Февросіє любочко!
Та-ж ти дама знатная,
Пані многовладная.“

„Ой була, мій синчику,
Славилась, Русинчику,
Дамою всевладною,
Чемною, укладною,
Ситою, обильною,
До людей прихильною.“

„Звісна річ, голубочко,
Февросіє любочко:
Срібла, злата й нині ще
В тебе повно в скрині ще.“

„Ох, було, мій синчику,
Проголо, Русинчику!
Нині-ж із турботами
Я живу банкнотами,
Спіними та сивими,
Через пів фальшивими.“

„Як же так, голубочко,
Февросіє любочко?
Де-ж твої вихованці,
Дукачі, карбованці?“

„Всі пішли, мій синчику,
Всі пішли, Русинчику,
На гармати новії,
На довги банкові,
Німцям за муніцію,
Дома на поліцію.“

„Пошукай, голубочко,
Февросіє любочко!
Ти хоч не оглядая,
А була-ж ошадная.“

„Ох, дарма, мій синчику,
Не знайдеш, Русинчику,
Як у місі драному!
Все пішло по п'яному,
Вся я обідрала ся,
Спилась, розікрала ся.“

„Сором же, голубочко,
Февросіє любочко!
Як сусіди зловлять раз,
Обсміють, обмовлять нас.“

„Взнали вже, мій синчику,
Взнали все, Русинчику!
Наче біс їх всіх жене,
Підняли на сміх мене,
І плюють і лають ся,
Ще й побить збирають ся.“

„Ти сама, голубочко,
Февросіє любочко,
Вшанувавши день святий,
В зуби їх телень та бий!“

„Я й не сплю, мій синчику,
Не мовчу, Русинчику.
Серджу ся, що й дзусь собі!
Плюнуть — обітрусь собі,
Копнуть — я не лаю ся,
До землі хилляю ся.“

„Дрантє-ж ти, голубочко,
Февросіє любочко,
Дрантє, не красавиця!
Треба геть поправить ся.“

„Поправляюсь, синчику,
Захожусь, Русинчику:
Віддаю юстіцію
Під дозір в поліцію,
Обриваю армію,
Завожу жандармію.“

„На кого-ж, голубочко,
Февросіє любочко,
Та орда татарська,
Ватага жандармська?“

„Та на мене-ж, синчику,
На саму, Русинчику,

Щоб хилилась, гнула ся,
Щоб не ворухнула ся,
Волї не бажала вже,
Лиш „урá“ кричала все!“

Друковано в ч. 17 „Нового Зеркала“ з 13 вересня, 1884 р.

XI. ЖЕНЩИНА.

*Алгоритія на привітанє Товариства „Руських женщин“
у Станіславові.*

В пустинї темній, вбогій і сумній
Мармуру білого лежала брила,
Поблискуючи в білизні сніжній.

Тим блиском своїм з далека манила
Кочуючі ватаги дикарів,
Між ними свари її бої розбудила.

Бо кождий дивним жаром розгорів,
Бажаючи її для себе мати,
Мов найдорожший скарб у ній уздрів.

В ту пору геній пролітав крилатий
Понад пустинею, побачив бій
Тих дикарів і пожалїв їх страти.

І притулив до брили скипетр свій,
Перотопив її по своїй творчій волї
І світу в формі показав новій.

Ось разом блисла на пустому полі
Чудова статуя, краси взірець,
Богиня, панї долї і недолї.

Всі дикарі враз стали мов сліпець,
Лице руками вкрили, ниць упали,
Молили ся до неї, хоч з сердець

Пекучий жар не щез. Вони благали
У неї ласки, клали дари їй,
Та всі для себе видерти бажали.

І швидко знов новий почав ся бій,
Та статуя стояла вічно зимна
І безучасна в близьні сніжній

І не один, кому борба нестримна
Глибоку рану задала, повзав
До статуї, ревучи ревом скимна ;

Їй в жертву кров свою він проливав,
Клав перед ню відтяті члени тіла,
Конаючи пред нею серце клав.

Та статуя стояла, мов не здріла
Тих жертв. То-ж інші попадали в гнів
І прокляли „її“ кроваві діла.

Посипали на ню град каменів,
Болотом побоевища кровавим
Обкидали її. Та все горів

В грудях людей пожарищем іскравим
Огонь таємний. Бачив з під небес
Усе те геній поглядом ласкавим.

„Час довершить найбільшого з чудес!“
Сказав він. „З каменя зробить богиню —
Що се значило? Через те не щез

„З землі роздор. Тепер я більш учиню!
Богиню людським духом я натхну,
З богині жінчину зроблю, людину,

„І з педесталу божества зіпхну.
За те у груди серце дам любяче
І в мозок вложу думку запальну.

„Хай чоловік її своєю баче,
У всьому рівною собі, і к' ній,
Не молить ся, та не клине й не плаче.

„Нехай вона по стежці житевій
Іде з ним спільно, думає і вчить ся,
Учасниця всіх трудів, втіх, надій.

„І хоч слезами вмують ся їх лица,
Стрясе серця їх жаль і біль і страх,
За те-ж і щастем вік їх прояснить ся.“

І все те він зробив у наших днях.

Друковано в ч. 23 „Нового Зеркала“ з 13 грудня, 1884 р.

ХІІ. О. Люнатикови.

Квилить поезія німа, безрука :
„Не геній ти, а взір лиш продуцента!“
Глум і безсилє — труду мого рента.
Всьо рветь ся, гасне. Ох, тяжка розлука!
„Без маєки“, ст. 6.

Я не геній, синку милий,
Тим ніколи й не хваливсь ;
Працював, що було сили,
Перед сильним не хиливсь ;
Фарисейству й лицемірству
Я концесій не робив ;
Людській кривді, злости й звірству
Я ні раз не підхлібив.
В долі добрій чи злиденній
Чесно, просто йшов весь вік,
І йду доси. Я не геній,
Я звичайний чоловік.

Я для геніїв грядущих
Поле дикее орав,
Шлях серед хащів найпущих
Просікав і протирав ;
Для голодних пік сквапливо
Разовий, не панський хліб,

І ставав на всяке жниво
І вязав свій скромний сніп.
В сніговійниці студеній
Рук не закладав назад.
Я не плачу, що не геній,
Та чом ти так сьому рад ?

А що часом стогну з болю
І в зневірі сльози ллю,
Се тому, що скрізь по полю
Так багато кукілю,
Що царює баба Бляга,
Так що й краю їй не знать,
І не має ліски мага,
Щоб потвору сю прогнать ;
Що характери й сумліня
Підгриза якийсь червяк ;
Що молодші покоління
Схнуть і вянуть вчасно так.

Правда, синку, я не геній...
Ех, як би я геній був !
З тих істерій, неврастеній
Я-б вас чаром слів добув ;
Я-б мов вихор вас з собою
Рвав до ясних, світлих мет.
І до жертви і до бою
Вів би ваш я смілий лет !
Я-б вам душі переродив,
Я-б вам випрямив хребти,
Я-б мужів з вас повиводив —
Навіть з малп таких, я ти !

*Ця вірш був друкований у Тіт.-Наук. Вістнику т. XXIII,
р. 1903, кн. VII, за липень, ст. 5—6.*

XIII. Вольні вірші.

I. Modern.

Вольні!
Мов оси у літнюю спеку
З гнізда —
Лиш миг — і вже не видно ;
Мов стріли з напятого лука,
Мов слово окрилене гнівом
Сердиті,
Мов усміх дівчини принадні,
Мов жало гадюки отруйні —
Летіть!
„Ся хвиля — наша!“ —
То ваш девіз.
Хвиля, мов чарка.
Повну, гей, повну!
Вермут!
Гірко, та іскри заскачуть в очах...
На погибель!

II. Anima saltans.

В плюшах і газі,
В пудрі рожевім,
З волосем розпущеним на знак жалоби,
На чолі
Тїнь мелянхолії,
В груди серце
Пробите стрілою
Таємного смутку,
А на устах
Загадковий шепіт,
Нїби докори,
Нїби любовні заклія,
Нїби несвідоме лепотанє дитини,
В очах матовий блиск
Утоми,

В голосі зимна м'яккість,
Претенціональна кокетерія —
Оттак я лину,
З шелестом шовку,
З рухами на пів ситої гадюки,
Оттак зриваю ся,
Мов зазуля з чужого гнізда,
Розводжу руки —
Символ розпуки,
Захлинаю ся від дикого плачу —
І скачу,
Тупочу,
Фуркочу,
Смію ся,
На одній нозі верчу ся,
Принадна,
Ненаглядна,
Зефірова,
Наскрізь змислова,
І все пороть безмислицю готова —
Anima saltans.

III. До Музи.

Музо! Коханко!
Ох дай мені! Дай мені
Любощів, пахощів, чарів-солодощів,
Мрій неосяжних і снів,
Солодких слів,
Соловейкових трелів,
Римів, мельодій, щоб гучно лили ся рікою!
Настрою! Настрою!
Думок — байдуже!
Помислів — обійду ся.
Заглядать у людські душі
Я не астроном!
Потрясати серця народні —
Я не землетрясець.

Ловити рухи душ високих —
Я не сейсмограф.
Хочу співати!
Розливати ся гармонійними хвилями,
Затопляти в них усі турботи.
Геть думи! Геть ненависні!
Соловейкові трелі!
Безпредметова туга,
Безцільне зітхане,
Мелянхолія мов осіння мряка,
І я серед неї,
Мов човник на морі —
Байдужний!
Співай мені, Музо!
Обснуй мене мріями-чарами,
Мов срібним павутинем,
Нехай я полину
Рожевою хмаркою понад степами!
Нехай покочу ся
Перекотиполем,
Що стежки не знає собі ні мети!
А ти
Хоч смій ся, хоч грій ся,
Хоч грай ся, хоч кай ся,
Хоч сонцем пишай ся,
Хоч в пільмі лишай ся —
Мені байдуже!
Чи плачеш, чи скачеш,
Чи вянеш, чи встанеш,
Чи тужиш, чи квилиш,
Чи губи копилиш,
Аби лиш, аби лиш
Без тенденції!

*Сї три вірші під спільним наголовком „Вольні вірші“
були друковані в Літ.-Наук. Вістнику, т. XXXV, 1906 р.
кн. VII, за липень, ст. 1—2.*

XIV. Блюдьте ся вѣса полоуденнаго.

Струєю різнобарвною
По тротуарі плив та плив
Потік людський, а літній пал
Усіх до поспіху наглив.
Дванацята ударила,
Іще збільшив ся сонця вар,
В повітрі затремтіло щось —
Чи втома дивная, чи чар.
Я смугою тїнистою
На другім тротуарі йду
І течію барвистую
Байдужним поглядом веду.
І враз мій зір спинивсь на мить
На білій постати дрібній,
Що тихо йшла в противний бік
В палючій пасмузі літній.
Зирнула, вгледіла мене
І стала, вхопилась за грудь,
І півотворені уста
Здаєть ся, віддиху жаждуть.
І звільна поверта лице
До мене, біле наче сніг, —
Мене кольнуло в серце щось,
Я похиливсь, пішов, побіг.
Іду — і думка блиснула:
„Не вже наравду се вона,
Моя колишня любов,
Моя богиня осяйна?“
Я напруго вернувсь назад
І оком по юрбі веду:
Он тут би бути їй... Нема.
А може онде? Нї слїду.
Біжу що духу. Серце бєсь..
Зір сквапно ловить кожду статъ,
Та білої з сніжним лицем
Анї слїдочка не видать.

І весь задиханий я став,
І зимний піт з чола потік,
І думка блиснула: „Вдурів!
Вона-ж умерла нині рік!“
Я тямлю смерть її. Шпиталь.
Горячка... Кашель... Хрипота...
Худенький трупик в білому...
І згірлий буркіт: „А, се та!“
І жах мене проняв під сим
Палючим сонцем, в тій юрбі
Живій, що все плила й плила
Й мене несла кудись в собі.
Та в серці я на все життя
Болючий той укол поніс...
Оттак із мене без путя
Закпив собі південний біс!

Сей вірш написаний у Криворівні в вересні 1907 р., під псевдонімом „Невідомий“ був друкований у „Літ.-Наук. Вістнику“, т. XL, кн. X за жовтень 1907 р., ст. 226.

XV. Многонадійний.

Як родив ся наш многонадійний,
То прийшли судільниці чотири,
На вікна варцабі посідали,
На дитя уважно погляділи,
Залюбки поцмокали губами,
І гарненько зажили табаки,
І собі поклали на коліна
Калитки свої неспорожніми,
І розважно, шамкаючи звільна
Стали викладать йому дарунки.

Перша :

Ось я дам йому наймення левине.

Друга :

Ось я дам Адонїса подобу.

I. Національний гімн.

Не пора, не пора, не пора
Москалеви й Ляхови служить!
Довершилась України кривда стара, —
Нам пора для України жить.

Не пора, не пора, не пора
За тиранів пролить свою кров,
І любити царя, що наш люд обдира. —
Для України наша любов.

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор!
Най пропаде незгоди проклята мара!
Під України єднаймося прапор!

Бо пора се великая есть :
У завзятій, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю і щастє і честь,
Рідний краю, здобути тобі!

*Неписано в р. 1890, друквано у перше в збірці „З вершин
і низин“ 1893 р., ст. 73.*

II. Пісня руських хлопів радикалів.

Який то вітер шумно грає
Від Сяну, Прута до Карпат?
Яке то диво визирає
Із тих нужденних хлопських хат?
Гейже враз, гейже враз гукнемо,
Аби й сліпі нас пізнали:

Ми є ті, що вас всіх кормимо,
За всіх вас терпимо —
Ми руські хлопи-радікали,
Що звергли темноти ярмо!

Ми ті, щогнули ся, як лози,
Були покірні, як вівця,
Котрим неволя, кров і сльози
Ще не доїхали кінця.
Гейже враз і т. д.

Ми ті оферми, ті рекрути,
Гарматне мясо на війну,
Ті, що їх кривда й голод лютий
Жене за море в чужину.
Гейже враз і т. д.

Ми ті, що платимо податки,
Собі-ж лишаєм труд і плач,
Котрим державні всі порядки
Є тільки кривда, тільки драч.
Гейже враз і т. д.

Ми ті, котрим заперті двері,
Запертий до свободи шлях.
Ми маєм права на папері,
А обовязки на плечах.
Гейже враз і т. д.

Та вже не довго тої муки!
Нам час не дати ся на глум.
Здіймуть ся дружні хлопські руки,
І просвітліє хлопський ум!
Гейже враз і т. д.

Друковано у перше в „Громадзькім Голосі“ 1896 і потім у збірці „Хлопські пісні“ 1897, стр. 3—4. Зараз по появи сєї пісні в польських часописар подано було її зміст, а в однім підписано її ріжницю від польського піїби соціялістичного „Czerwonego sztandaru“, що замісь соціялізму подає робітникам одинокий вихід — красавий

день вітлати і суд робітницької маси над злобителями. Дивно супроти того, що такий загалом тямучий критик моєї літературних творів, як Антін Крушельницький, у своїй книжці „Іван Франко, Поезія, Пам'ять Антін Крушельницький. Київ, 1909“, стр. 141—144, висловив дуже некорисний осуд про сю пісню, добачивши в ній занадто мало радикалізму, а замість того „плач, нарікання, жалі на кривди та шдолю, словом плаксивий тон“, знайшовши в ній тільки „глотітне“, від якого ще далеко до унісу, і прештї добачивши в ній у порівнянню з „Киммерами“ та „Вічним революціонером“ затіснене і збуржене етановища „від Сяну, Прути до Карпат“, він відчує, що се один із „глибів диктованих розумом, далеких від правдивої поезії, що пливе з серця“, і на тій основі зачислив сю пісню до „богато несправжніх глибів народів і ріжних період, а в поетичній творчості Франка до найменше удинних його віршів.“ На жаль Крушельницький, цитуючи рефрен пісні, в якому лежить уся її сила і ключ до її властивого зрозуміння, навмисно чи неспвідомо не звертує уваги на кінцеві рядки:

„Ми руські глони радикали,

Що звергли темноти ярмо.“

Розуміть ся само собою, що така пісня, будучи виразом великого і добротворного руху в одній частині України, в східній Галичині, який тоді і ще й тепер неможливий прим. у російській Україні, мусіла містити в собі характеристику соціального та національного тла того кутка України, на яким посетав сей рух, а надто містила в собі в дузі виробленої тим русом програми оклики не кровивої відплати і насильного суспільного перевороту та масового самосуду, але оклики національної самостійності і вирівняння суспільних ріжниць організацією народних мас і культурною та просвітною працею.

III. Січовий марш.

Гей Січ іде,
Красен мак цвите!
Кому прикре наше діло, —
Нам воно святе.

Гей Січ іде,
Топірцями брень!
Кому люба чорна пітьма,
А нам ясний день.

Гей Січ іде,
Мов пчола гуде..
Разом руки, разом серця,
І гаразд буде.

Гей Січ іде,
Підківками брязь!
В нашій хаті наша воля,
А всім зайдам зась!

*Написано в Бергометі 1906 р., друковано тодіж у коло-
мийськім „Постурі.“ Передруковано тут із окремого
видання „Січовий співаник“, Коломия, 1910, стор. 7—8.*

VI. Де єсть руська вітчина?

„Де єсть руська вітчина?
Де пшениці, ячмена,
І де жита єсть досить,
Куди голод не гостить?“
Ой ні, ні! Ой ні, ні!
Зовсім в иншій стороні.

„Там де воля, власний суд,
Де науки все цвितуть,

Де в достатку кождий стан,
Кождий в своїй хаті пан?“
Ой ні, ні! Ой ні, ні!
Зовсім в иншій стороні.

„Де-ж та руська вітчина?“
„Де всі п'яні без вина,
Де голоден оре хлоп,
Де всі смирно хилять лоб.
Ой на на! Ой на на!
Там то руська вітчина.

„Де плює на правду лож,
Де пророком стати мож
Без знання і без ума,
Хоч ще й видержки нема.
Ой на на! Ой на на!
Там то руська вітчина.

„Де незгода з давніх пор,
Бють ся лиш за „ь“ та „ъ“,
Де безладній блудить мир,
А хто сліп, той проводир.
Ой на на! Ой на на!
Там то руська вітчина.“

Друковано в ч. 20 „Нового Зеркала“ з 27 жовтня, 1884 р.

V. Марш галицько-руських „твердих.“

Далі, братя, буки в руки,
Муж до мужа, остро в бій!
Хоч би сікли нас на штуки,
Кождий твердо стань і стій!
Уставайте з гробу мари,
Виліжайте раки з нор!
Загукайте аж до хмари:
„Йори, ери, йор-йор-йор!“

Фонетичну бийте гидру,
Щоб і духу не було!
За омегу зчи видру,
Зуби вибію за зело.
А за фтиту бий в ланиту,
Щобни знати пальців пять!
Наша пісня звісна світу:
„Кси-пси, кси-пси, ять-ять-ять.“

Хто нам ижицю відчахне,
Того в міх тай у ріку!
Буде знати, чим то пахне,
Хто нарушить унику.
Щоб на небі сонце згасло,
Щоб уся пропала Русь —
Нам найстарше наше гасло:
„От-а, от-а, юс-юс-юс!“

*Друковано в „Літ.-Наук. Вістнику, річник II, т. VIII, у Львові 1899, книжка за грудень, Хроніка і бібліографія, ст. 117, попереджене ось якою увагою: **Етимологічний гимн.** При нагоді 25-літнього ювілею Общества Івачковського загоостило до Львова чимало тих патріотів з під сільських і священниць стріг, що в 1898 р. так гарно завершили ювілей знесення панщини пам'ятною бійкою на Високім Замку у Львові, а потім в осені в С'амборі так завзято нападли на „Прогсвітлу“ за заведенє фонетики в популярних виданнях. Щоб звеличити прибуте тих патріотів до Львова на ювілейний празник і при тім передати потомним поколінням їх діяльність і ідеали, один із молодіжки зложив на звісну циту отсей веселий гимн, що був співаний поки що в невеличких кружках, але варт ширшої популярности. От тим то ми публікуємо уділений нам ласкаво тикет сего гимна, перепрашаючи незвісного нам автора, що не даємо його підпису. Щобай се буде наша лєнта на ювілейний празник товариства, котрого голівним аґітаційним моментом є власне т. зв. етимолоґія і все те стужле, ретроґрадне та инґінародне, що в нас нерозумно вяжеть ся з нем.*

VI. Новітні гайдамаки¹⁾.

Чи чули ви, люди добрі, що то за признаки,
Що приходять в наші села якісь гайдамаки?
Та не тії гайдамаки, що по лісі ходять,
Але тії гайдамаки, що правду говорять.
Тай не тії гайдамаки, що бють і рубають,
Але тії гайдамаки, що за бідних дбають.

Ой вдарили гайдамаки в голоснії дзвони:
„Збирайте ся, бідні люди, всі до оборони!
Бо то на нас наступають великі навали,
Ой бо-ж то ми нашим панам на заваді стали.
Іде на нас тая сила, що все нас місила,
Від Богдана до Івана²⁾ різала її дусила.“

„Хотїла нас тая сила взяти в свої руки,
І сякої і такої добирала штуки.
Зразу мовить: „Дай, Русїне, остатню рубатку,
За те тобі на головку дам конфедератку.“
Русин того не приняв ся, вона як не крикне:
„Хоч загинну, не спочину, аж Русь з світа зникне.“

„А щоби нам швидше було три чверти до смерти,
То хоче нам тіло й душу на порох розтерти.
„Заберу вам вашу землю і ліси і ріки,
Будете ви в своїм краю жебрати на віки.
Та ще того мені мало! Де будуть зарібки,
Дам Мазурам, дам Хорватам, а вам ані дрібки.

„Та ще й того мені мало! Мусять ваші діти,
Ваші внуки без просвіти в темноті сидїти.

¹⁾ Співає ся на нуту „Ой Морозе Морозенку“, а де тої нути не знають, то можна й на „Паницьоньку“. але все таки ліпше би скрізь навчити ся старої козацької нути.

²⁾ Від Богдана Хмельницького 1648 до Івана Гонта 1768.

а ще й того мені мало! Втопчу вас в калюжу,
ґа весь світ вас як „dzicz“ руську обплюю й спаплюжу.
Та ще й того мені мало! Я ще й вашу душу
Зломлю, спідлю, опоганю, до покори змушу.

„Заберу вам вашу гідність і почуте чести,
І будете з рабським сміхом мої сліди мести.
Наставлю вам депутатів з хрунівської ласки.
Відберу вам усі права, лишу обовязки.
Отак своє панованє утверджу як камінь,
Та від моржа аж до моржа на вік віков амінь.“

Ударили гайдамаки в голоснії дзвони:
„Чи чуєте люди добрі тії відгомони?
А як може хто не чує, тверду шкіру має,
Бо не словом, але ділом ворог нам діймає.
А хто чує, най працює рук не покладавши,
Бо що нині занедбаєм, пропало на завше.“

„І ніхто най не говорить: „Своім Богом піду.“
Як вояки на коменду ставайте до гліду!
Бо слабого, ще й самого, заклює й ворона;
Лиш громада, товариство його оборона.
І ніхто най не говорить: „Обійдесь без мене.“
Як у брата горить хата, й на твою пожене.

„І ніхто най не говорить: „Що мені наука!“
Бо наука — мудра штука, міцнійша від бука.
Вона тобі в пільмі світить і гріє у студїнь,
Вона тобі в смутку втїха і празник у будень.
Вона сила і богатство і бита дорога,
В ній покривджених опора, слабих перемога.

„І ніхто най не говорить: „Я собі багатий.“
Ану-ж колись прийде в бідних ще й хліба благати
Ніхто не мов: „Не бою ся! Що там по трівозі!“
Бо й небоя вовки зїдять на битій дорозі.

„Тримайте ся люди добрі, одної присяги :
Най відважний боязливим додає відваги!
Най розумний нерозумних на розум наводить!
Най багатий немаючим поможе, не шкодить!

„Тільки зрадник, запроданець, підлиза, пяниця
Най не сміє на порозі вашому явить ся!
Най не має в вас привіту ні слова пошани,
Поки щиро не покаєсь, від зла не відстане.
А хто каять ся не хоче і в злім дальше пацька,
То най того побиває погорда громадська.“

От такі то гайдамаки скрізь по краю ходять,
От таке то вірне слово всім людям говорять.
А хто теє вірне слово добре в тямці має,
Той за себе й за всю рідну Україну дбає.
Бо те слово як пшениця, що ділами зійде,
А з тих діл нам і Вкраїні краща доля прийде.

*„Друковано в коломийській тижневнику „Поступ“, р. І.
ч. 42, дн. 30 жовтня н. е. 1903 р.*

З М І С Т.

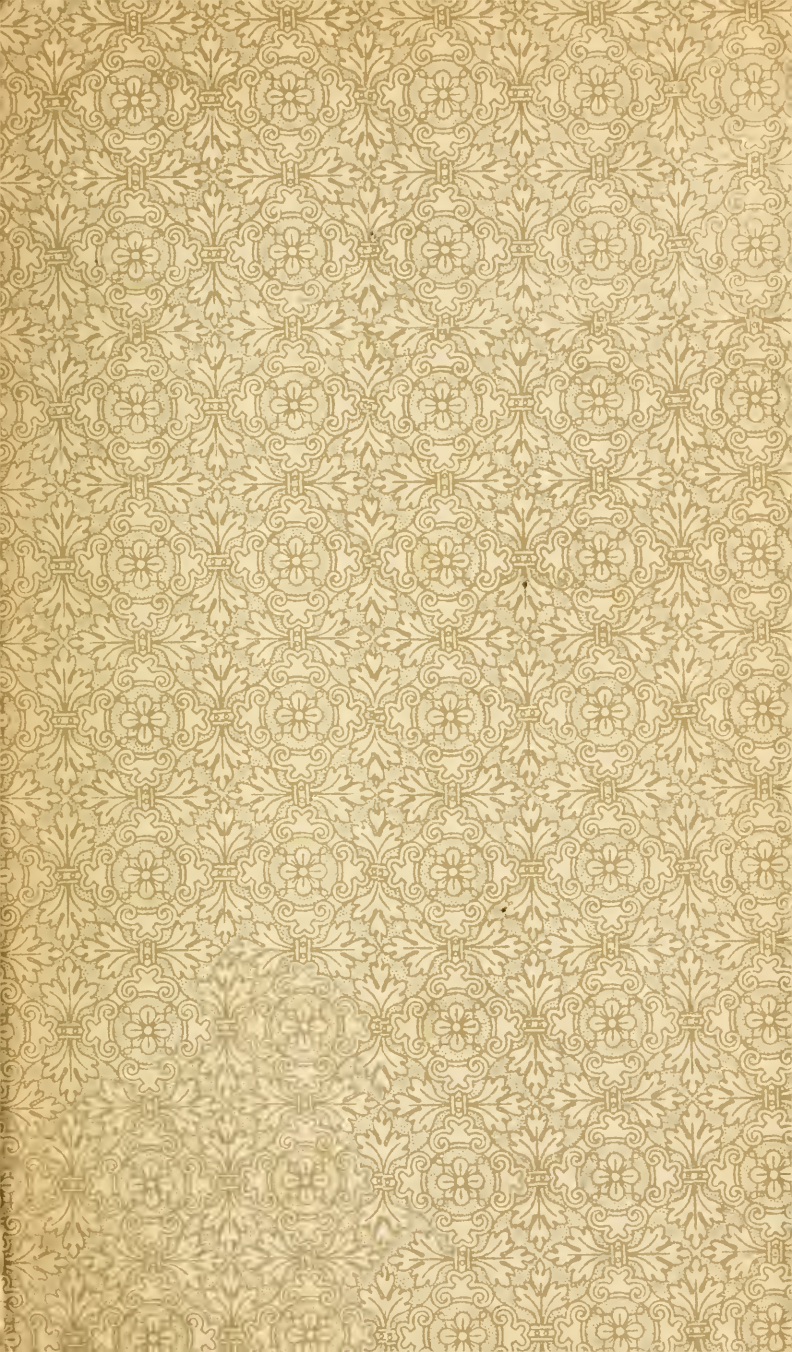
	Стор.
Переднє слово	III V
Передмова до збірки „Мій Ізмарagd“	VII—X
I. Замість прольога	3—6
II. Поклони	8—24
1. Мамо природо!	10—13
2. Поет мовить	13—14
3. Україна мовить	14
4. Рефлексія	15
5. Сїдоглавому	15—16
6. Як би	16—17
7. Декадент (В. Щуратови)	17—18
8. Моїй не моїй	18
9. Спомин	19
10. Неназваній Марії	20—21
11. До Музи (сонет)	21
12. Честь творцеви твари	22—23
III. Паренетікон	25
1. Коли обід хтось славний зготував	27
2. Не слід усякого любити без розбору	27—28
3. Не такого посту хоче Бог від нас	28
4. Як у хвцїї сумїїву та муки	28—29
5. Богач 1--3	29—30
6. Серцем молив ся Мойсей	30
7. Гнів, се огонь	30
8. Немає друга вонад мудрість	31
9. Себе самого наперед	31—32
10. Хоч хто і сто літ прожеле	32
11. Хоч від хліба здержусь	32—33
13. Поворож менї, Циганко	33
14. Здоров, Степане!	34
15. Не високо мударуй	34

	Стор.
16. Годуй гадюку молоком	34—35
17. Як промінисто гарний цвіт	35
18. Як ляма розбита	35
19. Хто тому шкодить	36
20. Ворог батько, ворог мати	36
21. Як пчола, що цвітам фарб	36
22. Хто лиш квіткп в житю збира	37
23. Богацтво злом не є	37
24. Як риба без води	37—38
25. Хто в першій житя четвертні	38
26. Не хвали ся родом своїм	38
27. Ниша слава сонцю	38
28. Як маю вірити тобі	39
29. Нема чоловіка, в котрого	39
30. Коли побачиш праведного в муках	39—40
31. На те птахам крила	40
32. І се треба, брате, в повинність вмінити	44
33. Сам лицемірствує з собою	41—42
34. Як сад зарослий хабазами	42
35. Анастасій Синаїт говорить	42—44
36. Вразуми мя, жив буду	44—45
37. О чоловіче, коли спиш, чи чуєш	45
38. Хто славу світа осягнув	45
39. Отці святі отак заповідають	46
40. Так говорить стародавня повість	46—50
41. Строфи 1—50	50—59
IV. Притчі	61—96
1. Притча про житє	63—66
2. Притча про віру	66—67
3. Притча про любов	66—68
4. Притча про красу	68—69
5. Притча про приязнь	70—72
6. Притча про вдячність	72
7. Притча про погору	73
8. Притча про правдиву вартість	73—75
9. Притча про нерозум	75—79
10. Притча про радість і смуток	78
11. Притча про піст	78—79
12. Притча про смерть	80—81
13. Притча про рівновагу	82—84
14. Притча про захланність	84—94
15. Притча про сіяне слова божого	94—95
V. Легенди	67—135
1. Арот і Марот	99—103
2. Указ проти голоду	103—104

	Стор.
3. Побіда	104—105
4. Свята Доместіка	105—107
5. Святий Селедій	107—110
6. Легенда про вічне життя	110—115
7. Два чуда св. Николая:	
а) Чудо з ковром	116—118
б) Чудо з утопленим хлопцем	119—120
8. Рука Івана Дамаскина	121—123
9. Фуль, цар єгипетський	123—124
10. Зороастрова смерть	124—125
VI. По селах	127—150
1. На Підгір'ю села невеселі	129—130
2. В шинку шумить, в шинку гуде	131—133
3. В ранці рано по селі	133—134
4. З разу сварилися	134—135
5. Того рана з криком, шумом	135—136
6. Ворожка мовить	136
7. Іде Пазюк від ворожки	137
8. Ой, ой, метушня і тривога в селі	137—138
9. Три неділі вже кум у арешті сидів	138—139
10. На пастівнику	139—150
VII. До Бразилії	151—162
1. Лист до Стефанії	153—155
2. Коли почуєш, як в тиші нічній	155—156
3. Два панки йдуть по при них	156
4. Гей розділялось, ти, руськеє горе	157—158
5. Лист із Бразилії	158—161
VIII. Із злости дня	163—252
1. На зорі соціалістичної пропаганди	165—166
2. Дума про Маледикта Плосколоба	166—178
3. Дума про Наума Безумовича	179—186
4. Воронізація	186—189
5. Дрогобицька філантропія	188—189
6. Русинам фаталістам	189—190
7. „Нове Зеркало“	190—192
8. Сучасний літопис (1884 р.)	192—226
9. Українсько-руська студентська мандрівка літом 1884 р.	226—240
10. Пані Февросія	240—243
11. Жінщина	243—245
12. О. Люнатковці	245—246
13. Вольні вірші I—III	247—249
14. Блюдите ся біса полуденного	250—251
15. Многонадійний	251—252

	Стор.
IX. Гимни й пародії	253—263
1. Національний гимн (Не пора)	155
2. Пісня руських хлопів радикалів	255—267
3. Січовий марш	258
4. Де єсть руська вітчизна	258—259
5. Марш галицько-руських „твердих”	250—260
6. Новітні гайдамаки	261—263

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 14 01 11 015 6